

Załącznik Nr 1 do
Uchwały Nr
Rady Gminy w Świątajnie
z dnia

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŚWIĘTAJNO

CZĘŚĆ I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŚWIĘTAJNO

Świątajno 2022 r.

SPIS TREŚCI

1. Uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z polityki przestrzennej na poziomie krajowym i regionalnym, w tym zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych	3
2. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zabudowy i zagospodarowania oraz uzbrojenia terenu	16
3. Stan ładu przestrzennego i wymagania dotyczące jego ochrony	24
4. Stan środowiska oraz wymagania z zakresu ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego	29
5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	41
6. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony zdrowia oraz zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	48
7. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy, uwzględniające w szczególności prognozy demograficzne i bilans terenów oraz możliwości finansowania przez gminę uzbrojenia terenów pod zabudowę	56
8. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami	66
9. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	73
10. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych	77
11. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla	77
12. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	78
13. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej	79

ROZDZIAŁ 1.

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE, WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PRZESTRZENNEJ NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM, W TYM ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

1.1. Uwarunkowania rozwoju wynikające z polityki przestrzennej państwa

Politykę przestrzenną państwa określa uchwalona w 2013 r. *Koncepcja Przestrzenna Zagospodarowania Kraju 2030* obejmująca swoim zasięgiem cały obszar kraju. Dokument przedstawia wizję zagospodarowania, określa cele i kierunki polityki przestrzennej. Istotnymi dokumentami o charakterze strategicznym z punktu widzenia polityki przestrzennej samorządu, jest również:

- *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030*,
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020*,
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*,
- *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020*.

Podstawowe zasady uznane za wiodące dla rozwoju regionu jako całości formułuje polityka przestrzenna państwa, w tym w szczególności:

- tworzenie warunków równomiernego rozwoju poza dużymi miastami,
- rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe),
- poszanowanie środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych,
- wzmacniania odporności Polski na zagrożenia związane z bezpieczeństwem energetycznym (np. poprzez budowanie połączeń energetycznych z sąsiednimi państwami) czy ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi (np. powodzią),
- systematycznej budowy i utrzymania skutecznego systemu planowania przestrzennego (np. eliminowania chaotycznego sposobu zabudowy przedmieść).

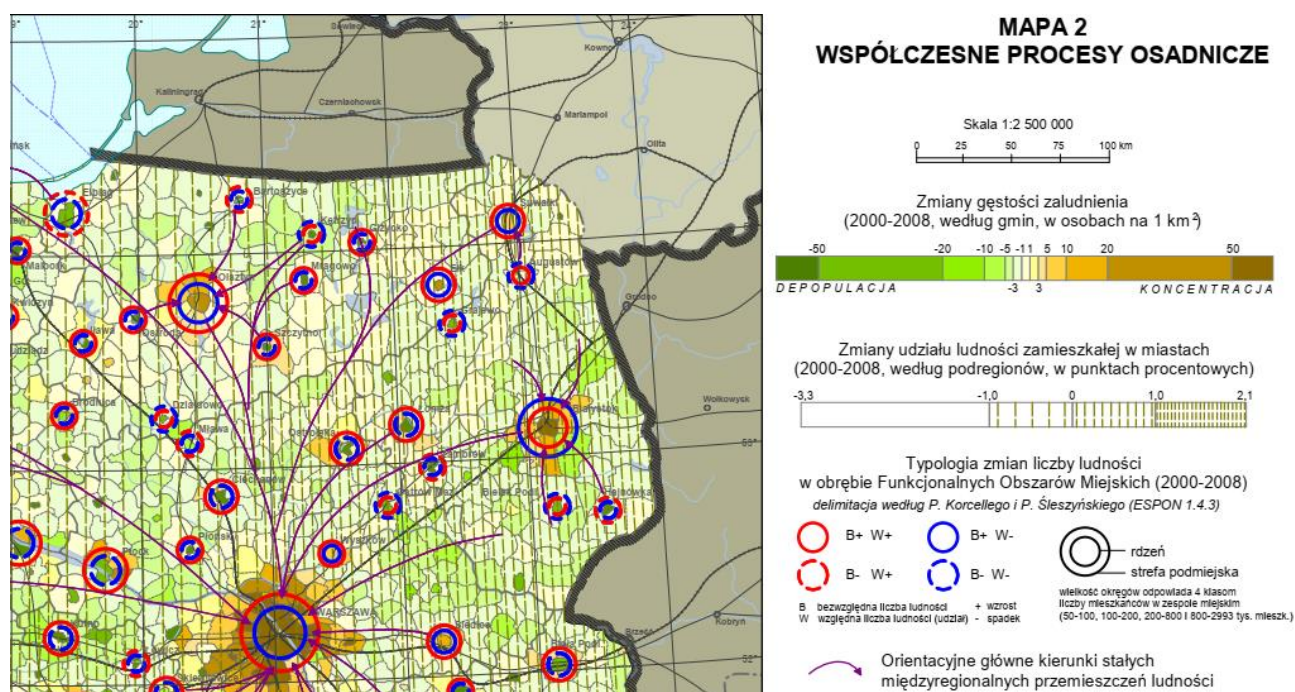
Uwarunkowania ogólne wynikające z przyjętej polityki przestrzennej państwa w odniesieniu do obszaru gminy określają rolę obszaru w polityce przestrzennej państwa. KPZK 2030 wprowadza mechanizmy wsparcia polityki regionalnej. Obszary miejskie i obszary wiejskie są więc postrzegane jako elementy dynamicznego układu dopełniające się nawzajem i stanowiące integralną całość społeczno-gospodarczą i przestrzenną.

Do współczesnych wyzwań zaliczyć należy poszukiwanie na poziomie regionalnym i lokalnym możliwości nowego, odmiennego niż dotychczas wykorzystania potencjałów rozwojowych i w konsekwencji zmianę dotychczasowej koncepcji rozwoju (co da szansę na tworzenie lepszych miejsc pracy) oraz zmniejszenie antropopresji na znacznych obszarach Polski, co z kolei powinno pozytywnie wpłynąć na środowisko przyrodnicze i jakość życia. Dzisiejsze wyzwania rozwojowe wymagają przede wszystkim odpowiedniej masy krytycznej kapitału ludzkiego i społecznego, dobrze zorganizowanej przestrzeni lokalnej i sprzyjającej rozwojowi zaplecza instytucjonalnego.

Strategia rozwoju kraju w perspektywie 2030 r. wskazuje stabilizację, bądź powolny spadek zaludnienia Polski, który będzie skutkować postępującą koncentracją ludności w najbardziej dynamicznych ośrodkach miejskich rozumianych jako układy aglomeracyjne obejmujące otaczające zurbanizowane obszary wiejskie. Brak wzrostu ludnościowego skutkować będzie dalszym odpływem ludności z obszarów peryferyjnych (wiejskich) obejmujące tereny z dominacją rolnictwa oraz małe ośrodki miejskie. Tego typu dychotomia przestrzenna procesów rozwojowych wzmacnia presję na wsparcie procesów restrukturyzacyjnych i sanacyjnych w różnych skalach.

Zgodnie z KPZK 2030 obszar gminy Świętajno objęty jest zjawiskiem stagnacji, skutkującą wyludnianiem się wsi. Gmina Świętajno znajduje się pod wpływem gminy Szczytno i miasta Szczytno, które objęte są

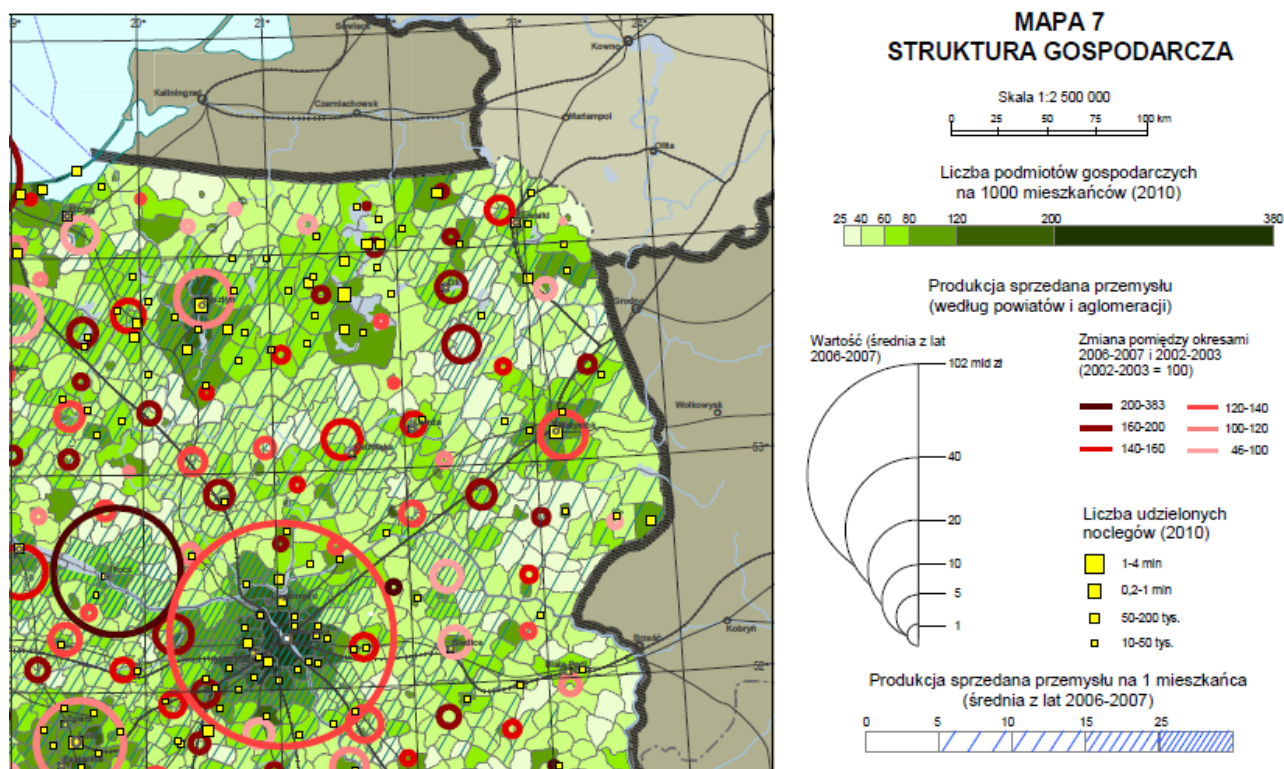
zjawiskiem umiarkowanej koncentracji ludności oraz niewielkim dynamizmem w zakresie zamiany miejsca zamieszkania na korzyść terenów miejskich i podmiejskich. Oznacza to, że także w Polsce, jak i w Europie następuje odejście od tradycyjnego podziału struktur osadniczych z wyraźną granicą między miastem i wsią. Obszary wiejskie, zwłaszcza w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich, w coraz większym stopniu zaczynają pełnić funkcje pozarolnicze – usługowe i produkcyjne. Sytuację w tym zakresie na tle regionu przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Gmina Świętajno na tle współczesnych procesów osadniczych w skali kraju
Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 - Mapa 2 - fragment*

Pod względem udziału gminy w strukturze gospodarczej kraju sytuacja kształtuje się na przeciętnym poziomie. Świętajno należy do obszarów o stosunkowo niskim poziomie nasycenia podmiotami gospodarczymi w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (między 40-60 podmiotów na 1000 mieszkańców) oraz niskim względem kraju poziomie produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Dynamika rozwoju w tej części kraju jest niewielka.

Z punktu widzenia polityki przestrzennej państwa obszar gminy zauważalny jest jako teren o dużym potencjale turystycznym. Liczba udzielonych noclegów rocznie definiuje ruch turystyczny, który w tym regionie należy do jednych z najwyższych w skali kraju. W roku 2010 udzielono noclegów w przedziale od 10 – 50 tyś. Świadczy to o wysokiej atrakcyjności turystycznej regionu. Sytuację gospodarczą na tle regionu przedstawiono na rysunku 2.

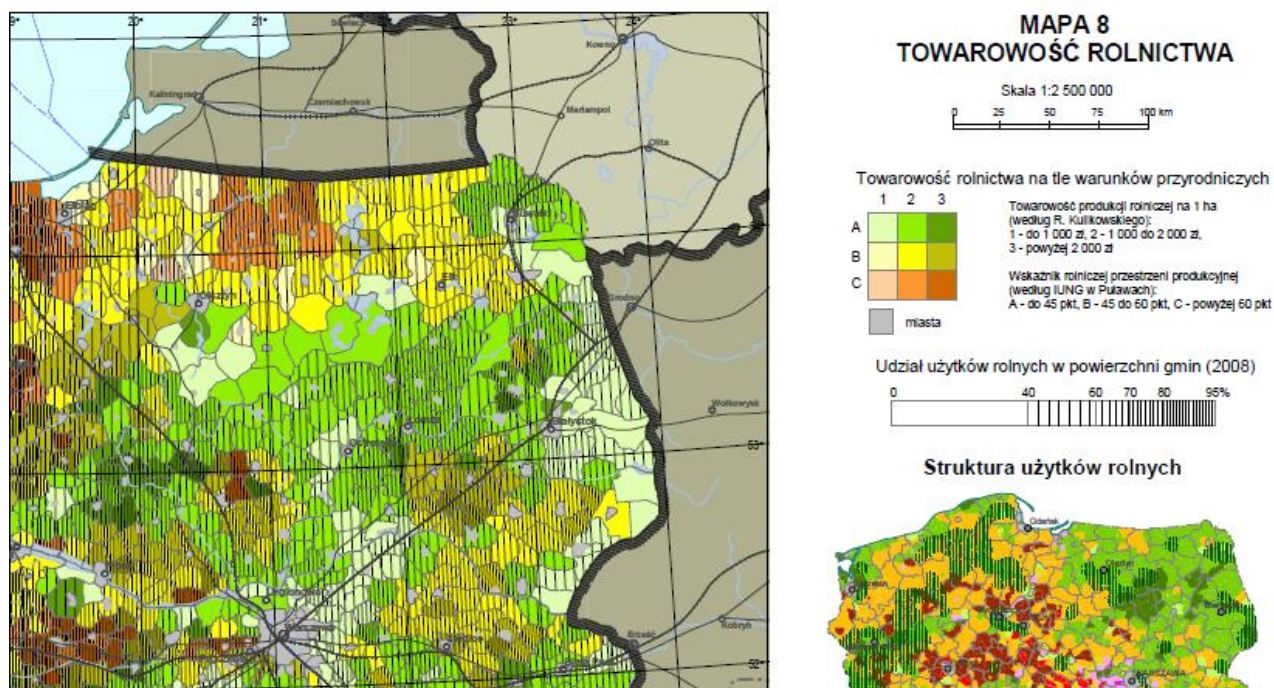

Rysunek 2. Rola gminy Świętajno w strukturze gospodarczej kraju

Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 - Mapa 7 - fragment*

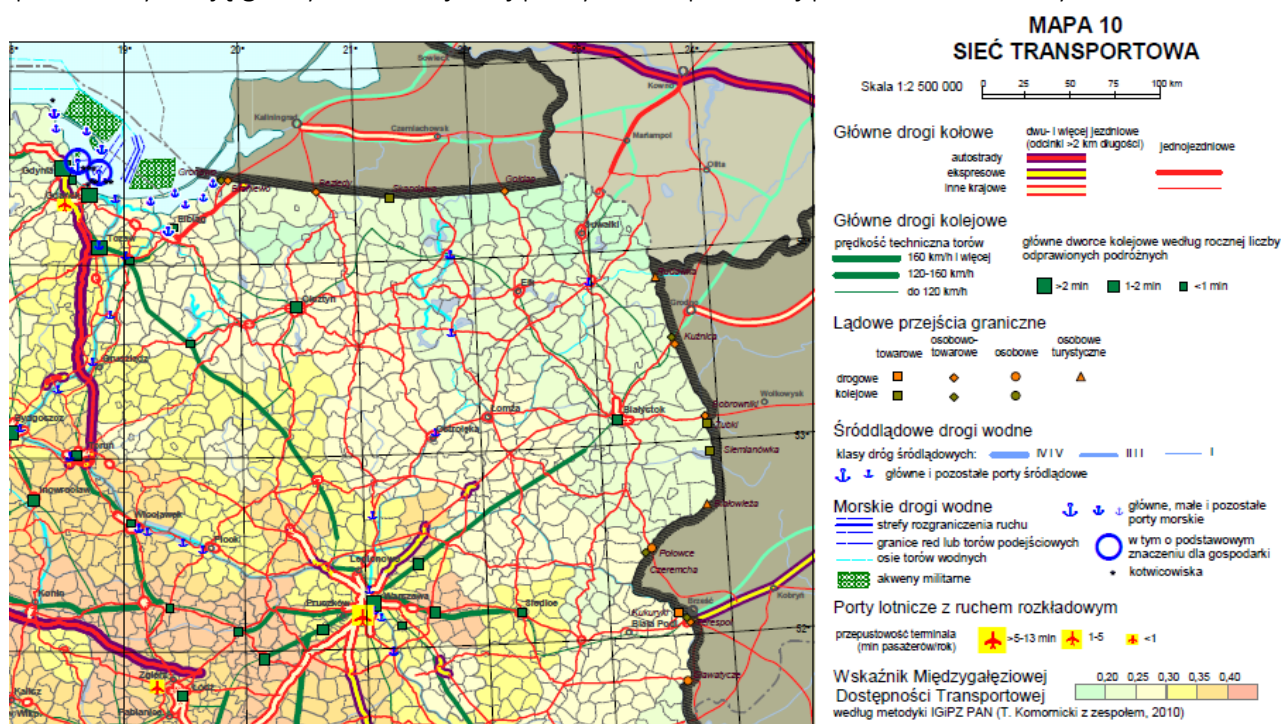
Z perspektywy podstawowych kierunków polityki przestrzennej państwa obszar gminy Świętajno położony jest w zasięgu oddziaływaniem ośrodków regionalnych. Zgodnie z wizją polityki przestrzennej państwa znaczący akcent położony jest na tworzenie powiązań pomiędzy ośrodkami miejskimi i terenami wiejskimi. Wskazuje się jednocześnie położenie w paśmie rozwijania powiązań funkcjonalnych pomiędzy obszarami położonymi na obrzeżach państwa. Obszar ten wymaga zwiększenia dostępu do usług podstawowych, w tym komunikacyjnych. Zaliczony też został do regionu Polska Wschodnia wymagającego działań wspierających procesy urbanizacyjne, restrukturyzację obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wynikającego z przygranicznego położenia. Podstawą rozwoju przestrzeni gminy są powiązania gospodarcze na poziomie lokalnym. W rozwoju gospodarczym Polski gmina Świętajno odgrywa marginalną rolę, wyjątkiem jest rozwój sektora turystycznego, który plasuje gminę na dosyć wysokim poziomie w skali kraju. Przepływy międzygałęziowe są prawie niezauważalne w skali kraju, a na terenie gminy nie jest zlokalizowana siedziba lub filia żadnego z przedsiębiorstw zaliczanych do „500” największych w Polsce.

Pod względem rozwoju rolnictwa jest to obszar o średniej produktywności towarowej zawierającej się w przedziale od 1000 do 2000 zł/ha, przy determinującym dochód niskim wskaźniku oceny jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynoszącym 45,2 punktów (wg skali IUNG w Puławach). Udział użytków rolnych w powierzchni gminy jest na jednym z najniższych poziomów w skali województwa oraz kraju. Wiąże się to z przeważającym udziałem gruntów leśnych w całkowitej powierzchni gminy. Sytuację rolnictwa w gminie Świętajno na tle regionu przedstawiono na rysunku 3.

Rysunek 3. Obszar gminy Świętajno na tle rolniczej przestrzeni produkcyjnej kraju
Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 - Mapa 8 - fragment*

Głównym czynnikiem stymulującym rozwój obszaru są powiązania transportowe. Położenie Gminy Świętajno przesądza o niskim wskaźniku Międzygałęziowej Dostępności Komunikacyjnej (MDT). Obszar znajduje się w dużej odległości od głównych dróg transportowych Polski, decydujących o rozwoju tej gałęzi gospodarki. Sytuację gminy na tle krajowej polityki transportowej przedstawiono na rysunku 4.

Rysunek 4. Gmina Świętajno na tle głównego układu komunikacyjnego Polski
Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 - Mapa 10 - fragment*

Analizowany obszar znajduje się w zasięgu oddziaływania trzech korytarzy komunikacyjnych. Główne ciągi komunikacyjne gminy stanowią drogi krajowe nr 53, 58, 59. Tereny w najbliższym otoczeniu dróg krajowych posiadają większe szanse rozwoju gospodarczego. Linia kolejowa Olsztyn – Ełk przebiegająca

przez teren opracowania nabiera coraz większego znaczenia pod względem przewozów osobowych i towarowych. Przebieg linii kolejowej przez malownicze tereny mazur stanowi o potencjale rozwoju turystyki. W odległości ok 10 km od gminy znajduje się wojewódzki port Olsztyn – Szymany determinujący rozwój transportu lotniczego i usług towarzyszących.

Z punktu widzenia krajowej polityki przestrzennej gmina Świątajno ma znaczenie marginalne, za wyjątkiem rozwoju sektora turystycznego. Obszar gminy znajduje się w kierunkach rozwoju zasobów wodnych - turystyki pobytowej w obszarach pojeziernych. Gmina Świątajno zlokalizowana jest w wiejskim obszarze funkcjonalnym zagrożonym peryferyjnością. W najbliższych latach (perspektywa 2030) nie przewiduje się na tym terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji publicznych wynikających z polityki państwa. W ujęciu syntetycznym można stwierdzić, że najważniejsze korytarze transportowe są zlokalizowane wzdłuż granicy wschodniej i zachodniej województwa, w układzie południkowym i peryferyjnie obejmują obszar gminy. W systemie polityki regionalnej i planowania przestrzennego obszary te wymagają różnego typu działań na rzecz efektywnego planowania inwestycji publicznych i koordynowania działań restrukturyzacyjnych.

1.2. Uwarunkowania rozwoju wynikające z polityki regionalnej

Polityka regionalna kształtująca sposób realizacji polityki przestrzennej na poziomie gminy określona została w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko –Mazurskiego uchwalonym przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą nr XXXIX/832/18 z dnia 28 sierpnia 2018 roku (Dz. Woj. War.-Maz. z 2018 r. poz. 4173). Plan województwa określa podstawowe cele zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionalnym. Celem głównym polityki przestrzennej władz samorządowych jest: *ład przestrzenny i zrównoważony rozwój jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa*. Do celów szczegółowych polityki przestrzennej należy zmierzanie do uporządkowania i harmonii między różnymi elementami i funkcjami przestrzeni w celu ochrony ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Podnoszenie konkurencyjności przez wprowadzanie innowacyjności i podnoszenie atrakcyjności głównych ośrodków miejskich. Poprawa jakości regionu poprzez promowanie integracji funkcjonalnej i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, przy udziale potencjału wewnętrznego regionu. Zwiększenie dostępności terytorialnej terenu przez rozwijanie systemów infrastruktury transportowej, technicznej i komunikacyjnej. Zachowanie jak również odtwarzanie wysokich walorów środowiskowych i kulturowych oraz ochrona bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego, przy uwzględnieniu potrzeb obronności państwa.

W związku z powyższym jako główny kierunek zagospodarowania przestrzennego województwa przyjęto: *przywrócenie, utrzymanie kształtowanie ładu przestrzennego jako główny cel w gospodarowaniu przestrzenią i istotny element zintegrowanej polityki zrównoważonego rozwoju regionu*. Idea ładu przestrzennego została zatem wyeksponowana w polityce przestrzennej regionu bardzo wyraźnie, i jako taka powinna stanowić podstawę prac nad określeniem polityki samorządów lokalnych na poziomie gminy (lokalnym).

1. W zakresie środowiska przyrodniczego i kulturowego wskazano następujące kierunki realizacji polityki przestrzennej:

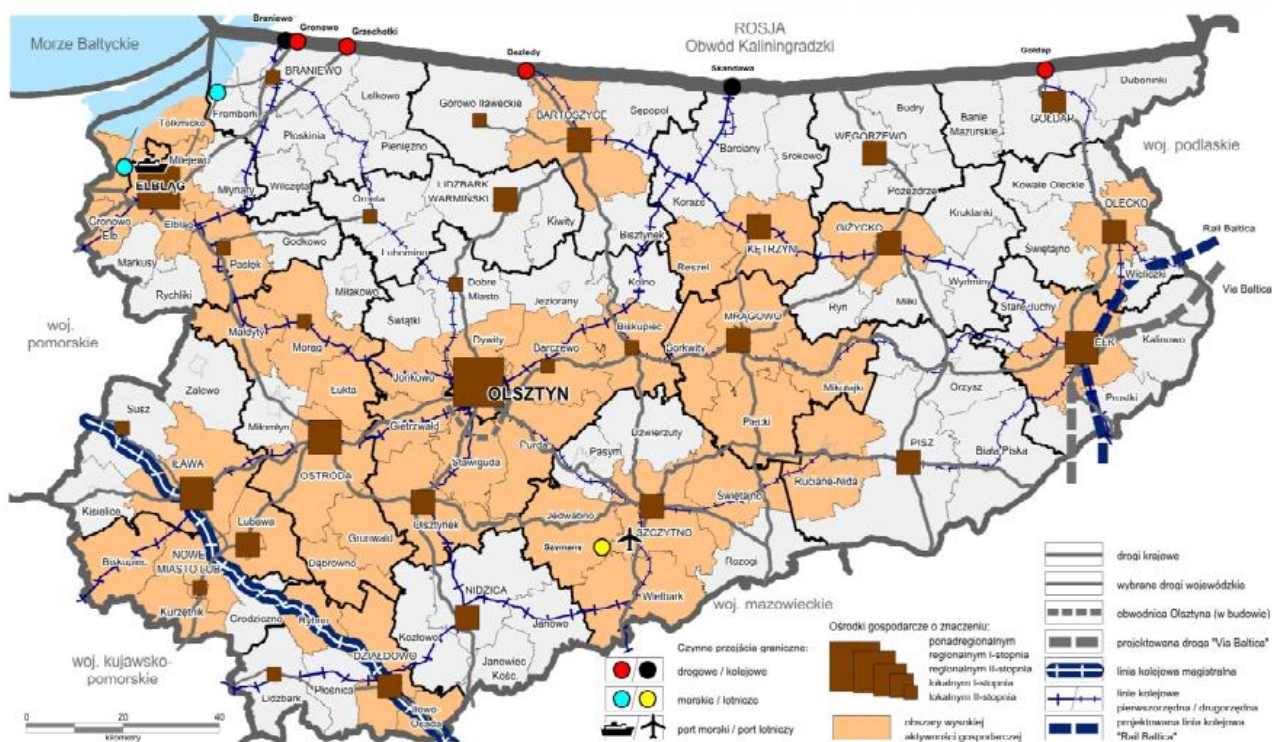
a) ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego i krajobrazu:

- zrównoważone zarządzanie przestrzenią przyrodniczą stanowiącą potencjał rozwoju województwa;
- kształtowanie zasobów wodnych i racjonalne nimi gospodarowanie;
- kształtowanie zasobów leśnych, w wyniku realizacji wielofunkcyjnej gospodarki leśnej oraz zwiększania bioróżnorodności w lasach;
- zachowanie zasobów glebowych i racjonalne ich wykorzystanie;
- zarządzanie różnorodnością biologiczną;
- racjonalne gospodarowanie zasobami złóż kopalin i ich ochrona;

- ochrona i kształtowanie krajobrazu;
 - b) uwzględnianie w polityce przestrzennej wymogów ochrony środowiska, w tym kształtowanie spójności terytorialnej i funkcjonalnej przestrzeni przyrodniczej:
 - obejmowanie ochroną prawną obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz podnoszenie rangi ochronnej obszarów chronionych;
 - uwzględnianie ustaleń planów ochrony, planów zadań ochronnych form ochrony przyrody w dokumentach planistycznych;
 - c) ochrona środowiska kształtującego warunki życia człowieka:
 - ustala się zachowanie i ochronę zasobów wodnych oraz osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych;
 - ochrona wód podziemnych, w tym w szczególności głównych zbiorników wód podziemnych, będących strategicznymi zasobami wód, stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę;
 - ochrona klimatu i zapewnienie wysokiej jakości powietrza atmosferycznego oraz przeciwdziałanie źródłom zanieczyszczeń w celu zachowania dobrego stanu areosanitarnego;
 - dążenie do uzyskania dobrego stanu klimatu akustycznego;
 - ochrona ludności przed wzrostem promieniowania elektromagnetycznego, poprzez uwzględnianie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym przy lokalizacji instalacji emitujących pola elektromagnetyczne;
 - ochrona ludności oraz środowiska przyrodniczego przed potencjalnym wystąpieniem poważnych awarii oraz przed substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie;
 - ochrona przed zagrożeniami wywołanymi przez czynniki naturalne;
 - d) zapobieganie powodzi oraz jej negatywnym skutkom dla życia i zdrowia ludzi, dziedzictwa kulturowego, działalności gospodarczej i środowiska;
 - e) ochrona dziedzictwa kulturowego i kształtowanie tożsamości regionalnej:
 - zachowanie, ochrona i wzmocnienie tożsamości oraz różnorodności kulturowej regionu znajdujących swój wyraz w zachowanych elementach historycznych;
 - zachowanie, zabezpieczenie, ochrona i utrzymanie zasobów dziedzictwa materialnego i niematerialnego;
 - wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki, edukacji i promocji wartości krajobrazowych;
2. W zakresie rozwoju sieci osadniczej:
- a) kształtowanie policentrycznej struktury sieci osadniczej – Świętajno należy do najniższej w hierarchii sieci osadniczej - ośrodka wiejskiego,
 - b) zrównoważony rozwój ośrodków osadniczych w celu kształtowania spójności terytorialnej oraz poprawy jakości życia mieszkańców:
 - rozwój ośrodków wiejskich z uwzględnieniem ich specyfiki, ukierunkowany na ich wiodącą funkcję: rolniczą, turystyczno-rekreacyjną, wielofunkcyjną,
 - zapewnienie dostępu do usług podstawowych,
 - kształtowanie atrakcyjności i budowanie konkurencyjności ośrodków osadniczych,
 - poprawa jakości życia mieszkańców.
3. W zakresie rozwoju gospodarczego do najważniejszych celów zaliczono:
- a) wzrost konkurencyjności regionu:
 - rozwój przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji województwa zidentyfikowanych w „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025”,
 - tworzenie warunków dla rozwoju integralnych specjalizacji województwa,

- wzmocnienie rozwoju ośrodków gospodarczych o znaczeniu lokalnym (Szczytno);
- b) wzrost wielopłaszczyznowej współpracy gospodarczej z województwami sąsiadującymi, obwodem kaliningradzkim oraz regionem bałtyckim;
- c) rozwój przemysłu, przetwórstwa i produkcji w ramach inteligentnych specjalizacji
 - rozwój innowacyjnych gałęzi przemysłu i usług, poprzez wspieranie przedsiębiorstw innowacyjnych, w tym z wykorzystaniem: transferu wiedzy oraz innowacji, współpracy przedsiębiorstw z ośrodkami naukowo-badawczymi) oraz przemysłu technologii informacyjno-komunikacyjnych,
 - wzmocnienie aktywności gospodarczej, w ośrodkach gospodarczych oraz na obszarach wysokiej aktywności gospodarczej,
 - kształtowanie przestrzeni dla rozwoju przemysłu na terenach zurbanizowanych poprzez lokalizowanie zakładów produkcyjnych na terenach o rozbudowanej infrastrukturze oraz dobrej dostępności komunikacyjnej,
 - ograniczanie negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko i jakość życia mieszkańców.

Gmina Świątajno zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa należy do gmin o wysokiej aktywności gospodarczej, wiąże się to z oddziaływaniem ośrodka gospodarczego o znaczeniu lokalnym I – stopnia oraz wewnętrznymi uwarunkowaniami gminy. Na rysunku 5. przedstawiono ośrodki gospodarcze i obszary aktywności gospodarczej.

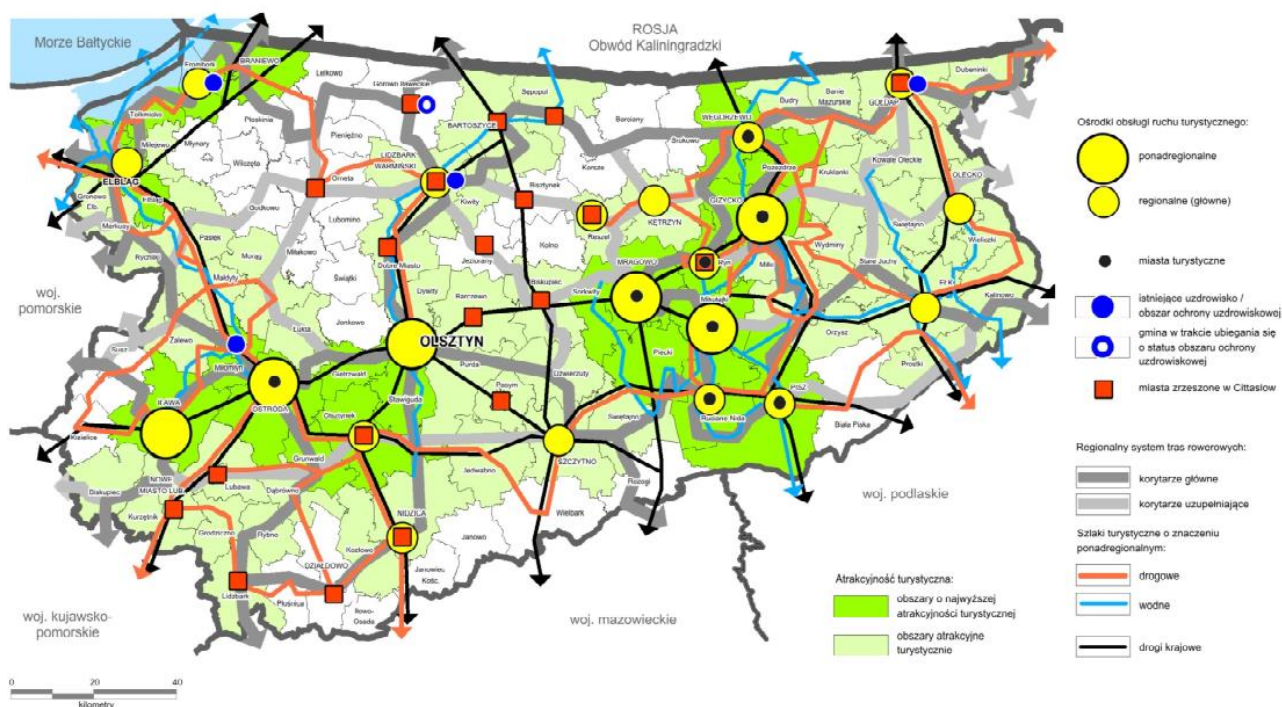
Rysunek 5. Gmina Świątajno na tle ośrodków gospodarczych i obszarów aktywności gospodarczej

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2018

4. W zakresie rozwoju turystycznego jako wiodącej gałęzi gospodarki wyróżniono wykorzystanie potencjału turystycznego województwa jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego:
 - racjonalne korzystanie z zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych dla rozwijania turystyki,
 - promowanie i wzmocnienie pozycji województwa na krajowym i zagranicznym rynku turystycznym,

- rozwój i kreowanie produktów turystycznych oraz powiązań sieciowych w oparciu o istniejące zasoby i walory, w celu wydłużenia sezonu turystycznego oraz zwiększenia konkurencyjności turystycznej regionu,
- rozwój form i rodzajów turystyki oraz rozwijanie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i okołoturystycznej w oparciu o istniejące uwarunkowania i zasoby, w szczególności na obszarach charakteryzujących się atrakcyjnością turystyczną:
 - rozwój kajakarstwa, w szczególności na rzekach: Łyna, Krutynia, Węgorapa, Pisa, Wel, Ełk, Lega;
 - rozwój turystyki kwalifikowanej rowerowej na obszarze całego województwa w oparciu o regionalny system tras rowerowych województw.
 - rozwój turystyki poznawczej, w tym: krajoznawczej, kulturowej oraz „eventowej”

Przez gminę Świętajno przebiega główny korytarz regionalnego systemu tras rowerowych oraz szlak turystyczny o znaczeniu ponadregionalnym. Jednostkę zaliczono do obszarów atrakcyjnych turystycznie. Zasady realizacji polityki przestrzennej województwa w zakresie turystyki przedstawiono na rysunku 6.

Rysunek 6. Rola gminy Świętajno w sieci turystycznej województwa

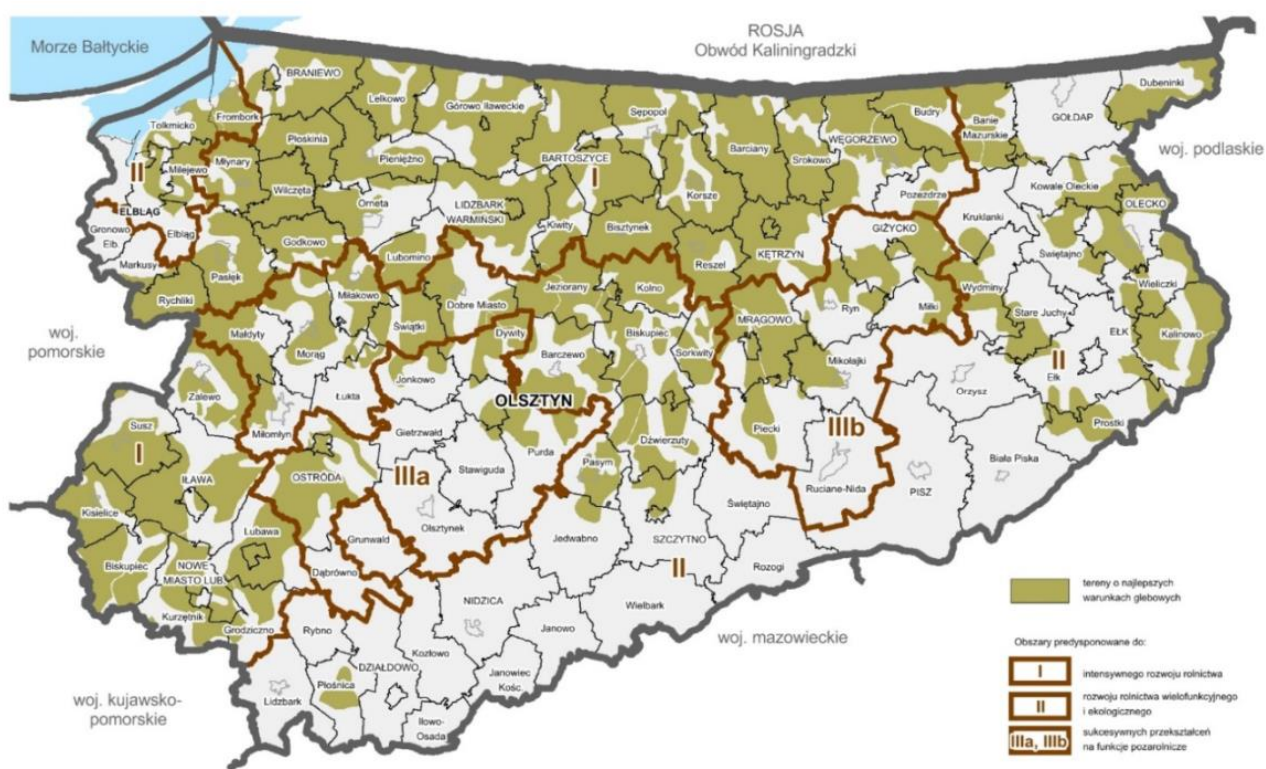
Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2018

5. W zakresie rolnictwa i leśnictwa:

- a) Zrównoważone i efektywne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi rolnictwa wielofunkcyjnego,
 - gospodarowanie zgodne z zasadami ochrony środowiska przyrodniczego i krajoznawczego,
 - przy wyborze lokalizacji wielkopowierzchniowych gospodarstw rolnych (zwłaszcza związanych z przemysłowym chowem i hodowlą zwierząt) należy uwzględnić ich potencjalnie niekorzystny wpływ na istniejącą i planowaną zabudowę przeznaczoną na stały pobyt ludzi,
 - optymalne wykorzystanie lokalnych surowców do rozwijania przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - poprawa efektywności gospodarowania poprzez specjalizację terytorialną produkcji rolnej,

- utrzymanie i poprawa prawidłowej struktury obszarowej gospodarstw, zwłaszcza na terenach o najlepszych warunkach gospodarowania poprzez prowadzenie prac scaleniowych,
- ograniczenie przeznaczenia najlepszych gleb (klasy I-III) na cele nierolnicze,
- racjonalne wspieranie działań związanych z produkcją biomasy, biopaliw i biokomponentów wykorzystywanych jako odnawialne źródło energii z zachowaniem zasad dotyczących ochrony produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu gospodarstw wielofunkcyjnych z możliwością prowadzenia działalności agroturystycznej.

Gmina Świętajno znajduje się w strefie najmniej korzystnej dla intensywnego rozwoju rolnictwa, gdzie wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej znajduje się na poziomie poniżej 55 pkt. Zgodnie z kierunkami rozwoju rolnictwa wskazanymi w PZPW 2018 obszar gminy przypisano do strefy II - obszarów preferowanych do rozwoju rolnictwa wielofunkcyjnego i ekologicznego. Sytuację gminy na tle województwa przedstawiono na rysunku 7.

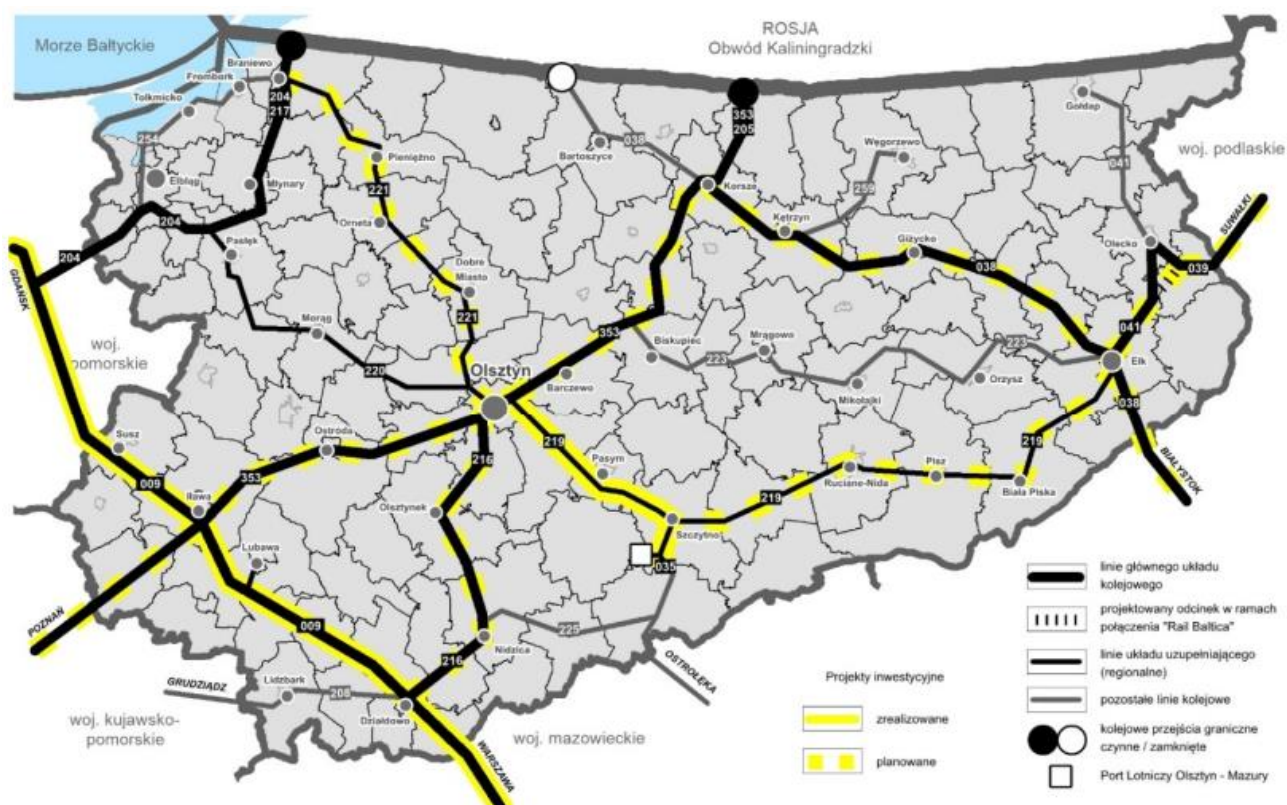
Rysunek 7. Gmina Świętajno na tle kierunków rozwoju rolnictwa

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2018

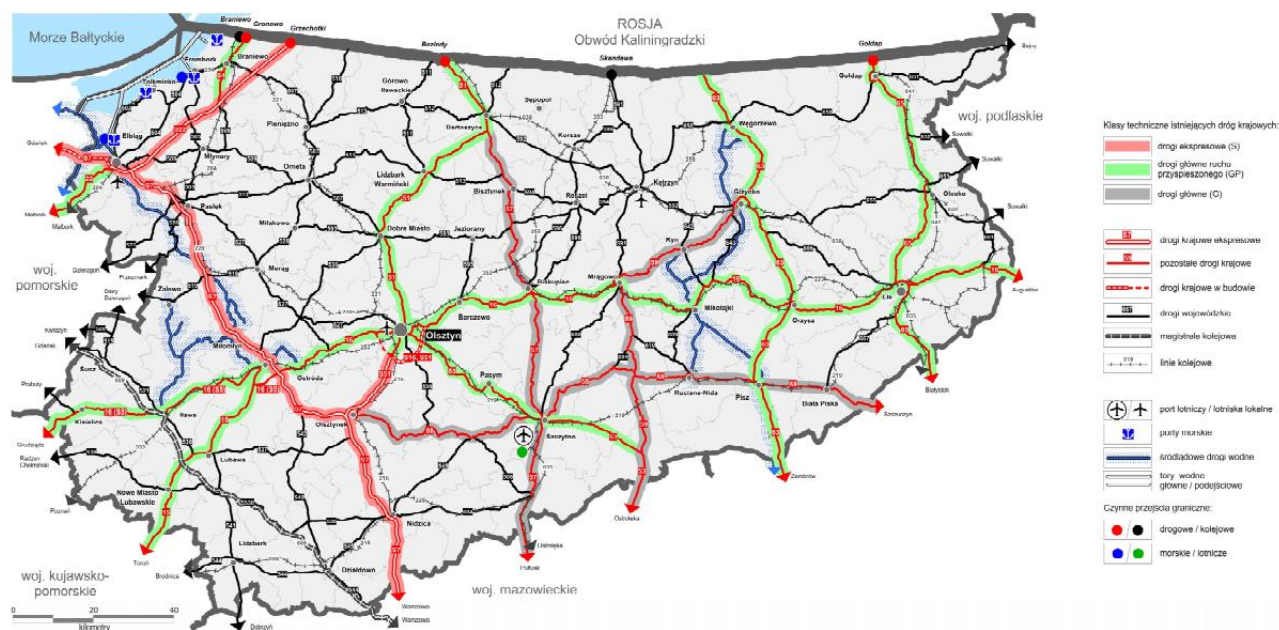
6. W zakresie systemów transportowych i komunikacyjnych:
 - a) osiągnięcie spójności systemu transportowego regionu w celu zwiększenia dostępności zewnętrznej i wewnętrznej oraz zmniejszenia kosztów transportu
 - poprawa warunków funkcjonowania infrastruktury transportowej o znaczeniu krajowym, międzyregionalnym i regionalnym, w tym: infrastruktury drogowej, kolejowej i lotniczej,
 - poprawa dostępności komunikacyjnej lotniska regionalnego w Szymanach: z Olsztyna i innych części województwa, szczególnie poprzez przebudowę drogi nr 53,
 - integracja systemów transportowych i zmniejszenie kosztów transportu dla potrzeb publicznego transportu zbiorowego, poprzez powiązanie miejsc przesiadkowych z systemem parkingów dla samochodów i rowerów, uwzględniając przy tym konieczność rozwoju ścieżek rowerowych,

- sukcesywne wyposażenie dróg w infrastrukturę uzupełniającą, w tym obiekty obsługi podróżnych i ścieżki rowerowe,
- remonty dróg wojewódzkich,
- działania w zakresie obiektów mostowych w celu doprowadzenia do likwidacji ograniczeń i poprawy ich stanu technicznego,
- sukcesywne inwestycje w infrastrukturę towarzyszącą (chodniki, zatoki autobusowe, ścieżki rowerowe),
- realizacja programów podnoszących bezpieczeństwo użytkowników dróg oraz ochronę infrastruktury drogowej,
- integracja systemów transportowych i zmniejszenie kosztów transportu dla potrzeb publicznego transportu zbiorowego, poprzez rozwój autobusowych i kolejowych przewozów pasażerskich – utrzymanie i przywracanie przewozów osobowych,
- rozwój infrastruktury komunikacyjnej z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z funkcjonowania środowiska przyrodniczego i stanu jego zasobów
- zwiększenie roli transportu szynowego, jako alternatywnego w stosunku do transportu drogowego, poprzez tworzenie szerokiej oferty połączeń międzyregionalnych i regionalnych,
- modernizacja, w celu osiągnięcia odpowiednich prędkości przewozowych linii kolejowej Szczytno – Ełk,
- poprawa stanu technicznego dworców i przystanków kolejowych,
- rozwój Portu Lotniczego Olsztyn – Mazury w Szymanach, jak również usług lotniskowych oraz strefy okołolotniskowej, w tym m.in. rozwijanie działalności usługowej, komercyjnej, przemysłowej,
- kontynuacja działań zmierzających do rozbudowy infrastruktury lotniskowej,
- zapewnianie sprawnych powiązań komunikacyjnych (drogowych i kolejowych) lotniska z Olsztynem oraz z pozostałymi obszarami w regionie – priorytety stanowią przebudowa drogi krajowej nr 53 i modernizacja linii kolejowej nr 219 na odcinku Szczytno – Pisz – Ełk.

Schematy rozwoju sieci drogowej i kolejowej województwa warmińsko-mazurskiego przedstawiono na rysunkach 8 i 9.

Rysunek 8. Gmina Świętajno na tle docelowego układu połączeń kolejowych
 Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2018

Rysunek 9. Gmina Świętajno na tle głównego układu systemu transportowego w województwie
 Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2018

7. W zakresie systemów infrastruktury technicznej:

- a) sprawne funkcjonowanie systemów zaopatrzenia w wodę:
 - racjonalne gospodarowanie zasobami wód do celów użytkowych,
 - rozbudowa i modernizacja gminnych systemów zaopatrzenia w wodę;
- b) sprawnie funkcjonujące systemy utylizacji ścieków:

- na terenach zurbanizowanych i obszarach objętych formami ochrony przyrody utylizację ścieków należy prowadzić w oparciu o systemy kanalizacji sanitarnej i zbiorcze oczyszczalnie ścieków,
 - realizacja systemów kanalizacyjnych w ramach ustanawianych aglomeracji zgodnie z „Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych”,
 - realizacja systemów zbiorczej kanalizacji poza aglomeracjami,
 - indywidualne rozwiązania gospodarki ściekowej poza ustanowionymi aglomeracjami można realizować na terenach położonych w bezpośrednich zlewniach jezior przy zastosowaniu wyłącznie szczelnych zbiorników bezodpływowych, na pozostałych terenach, w szczególności przy zabudowie rozproszonej, możliwe jest stosowanie szczelnych zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - w miejscowościach wiejskich oraz w zespołach zabudowy rekreacyjnej rekomenduje się stosowanie zbiorczych oczyszczalni ścieków;
- c) spójny i sprawnie funkcjonujący system przesyłu i dystrybucji gazu:
- zwiększenie dostępności do gazu przesyłowego w obrębie całego województwa,
 - rozbudowa i wzmocnienie systemu gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych;
- d) zwiększenie stopnia bezpieczeństwa energetycznego:
- rozbudowa i wzmocnienie elektroenergetycznych systemów przesyłowych w obrębie województwa,
 - rozbudowa i modernizacja elektroenergetycznej sieci rozdzielczej;
- e) poprawa efektywności dostaw i zużycia energii elektrycznej:
- modernizacja sieci elektroenergetycznej optymalizująca jej parametry,
 - wprowadzenie rozwiązań służących efektywności energetycznej regionu,
 - budowa inteligentnych sieci i układów pomiarowych;
- f) zwiększanie wytwarzania energii z OZE:
- rozwój energetyki OZE,
 - możliwość lokalizowania instalacji wykorzystujących energię z OZE na terenie całego województwa z uwzględnieniem odpowiednich przepisów odrębnych,
 - monitorowanie rozwoju instalacji produkujących energię z odnawialnych źródeł energii na obszarze województwa w celu zapobiegania potencjalnym konfliktom w zakresie zagospodarowania przestrzennego, degradacji przyrody i krajobrazu, pogorszenia jakości życia mieszkańców;
- g) sprawnie funkcjonujące, efektywne systemy ciepłownicze oraz indywidualne zaopatrzenie w ciepło:
- eliminacja wysokoemisyjnych źródeł ciepła oraz stosowanie niskoemisyjnych i zeroemisyjnych technologii grzewczych,
 - stosowanie technologii zmniejszających zapotrzebowanie i zużycie energii cieplnej,
 - zwiększenie wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii OZE oraz lokalnych surowców energetycznych,
 - budowa nowych źródeł ciepła w oparciu o wysokosprawne technologie z wykorzystaniem efektu synergii;
- h) integracja telekomunikacyjna w województwie:
- rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej na obszarze województwa,
 - rozwój społeczeństwa informacyjnego.
8. W zakresie gospodarki odpadami:
- a) zintegrowanie i usprawnienie systemu gospodarki odpadami w sposób zapewniający ochronę środowiska i ochronę zdrowia ludzi,

- b) budowa instalacji do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów, kompostowni odpadów ulegających biodegradacji.

1.3. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko –Mazurskiego uchwalonym przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą nr XXXIX/832/18 z dnia 28 sierpnia 2018 roku (Dz. Woj. War.-Maz. z 2018 r. poz. 4173) wskazano rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalonych w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa.

Na terenie gminy Świętajno przewiduje się zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych z zakresu infrastruktury komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej (elektroenergetycznej, sanitarnej, gospodarki odpadami). W ramach infrastruktury komunikacyjnej zgodnie z „Krajowym Programem Kolejowym do 2023 roku”, Dokumentem implementacyjnym do „Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r.” oraz „Kontraktem Terytorialnym dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego” przewiduje się prace na linii kolejowej nr 219 odcinku Ełk – Szczytno (projekt o znaczeniu makroregionalnym). W zakresie infrastruktury elektroenergetycznej zgodnie z „Planem Rozwoju na lata 2017- 2022. Energa Operator S.A.” przewiduje się modernizację linii 110 kV Szczytno- Nida. Zgodnie z „Krajowym program oczyszczania ścieków komunalnych” w granicach gminy Świętajno przewiduje się budowę sieci kanalizacji sanitarnej. W zakresie gospodarki odpadami zgodnie z „Planem gospodarki odpadami dla województwa warmińsko – mazurskiego na lata 2016- 2022” wskazuje się jako planowaną budowę i rozbudowę Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) oraz budowę instalacji do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów, kompostowni odpadów ulegających biodegradacji.

1.4. Uwarunkowania rozwoju wynikające ze strategii rozwoju gminy

Gmina Świętajno posiada aktualną Strategie Rozwoju Gminy opracowaną w październiku 2016 roku obejmującą perspektywę rozwoju do roku 2023 zatytułowaną „Strategia Gminy Świętajno na lata 2016-2023”. Strategia gminy to perspektywiczny plan, który określa strategiczne cele rozwoju, wytycza kierunki działania w postaci celów i zadań operacyjnych oraz wskazuje środki finansowe i ich źródła niezbędne do realizacji przyjętych celów i zadań.

Zgodnie z dokumentem określono wizję jako „Świętajno – gmina rozwijająca się, atrakcyjna dla mieszkańców, turystów i inwestorów.” Natomiast misja gminy to „Świętajno – gmina atrakcyjnie promująca swe walory naturalne turystyczne, rozwijająca infrastrukturę i zasoby ludzkie”.

PODSUMOWANIE

Gmina Świętajno pod względem położenia znajduje się w oddziaływaniu miasta Szczytno, przy czym w strukturze sieci osadniczej województwa odgrywa marginalną rolę. Szczytno i miasto wojewódzkie Olsztyn przyczyniają się do odpływu ludności z obszaru gminy ze względu na perspektywę wyższej jakości życia, związanej z atrakcyjniejszym rynkiem pracy.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego jest to obszar, w którym do wiodących gałęzi gospodarki należy budownictwo, produkcja wyrobów drewnianych, transport drogowy i turystyka.

Pod względem rozwoju głównych korytarzy transportowych położenie gminy jest korzystne - przez obrzeża gminy Świętajno przebiegają trzy drogi krajowe, które stanowią perspektywę rozwoju gospodarczego i turystycznego.

Gmina Świętajno odznacza się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, z dużym udziałem powierzchni prawnie chronionych. Przesądza to o ograniczonych możliwościach wzrostu działalności

produkcyjnej i przemysłowej. Jednocześnie stwarza szansę na rozwój usług turystycznych, które przy zagospodarowaniu terenu uwzględnią potrzeby ochrony oraz potrzeby podniesienia aktywności obszaru dla turystyki. Walory środowiskowe mogą przyczynić się do ożywienia ekonomicznego gminy.

ROZDZIAŁ 2.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZABUDOWY I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UZBROJENIA TERENU

Tradycyjne osadnictwo wiejskie w Polsce przeważnie miało charakter skupionej i zwartej zabudowy, przy czym do najstarszych zaliczano układy owalnicowe i ulicowe, a sporadycznie występowały układy jednodworcze związane z gospodarstwami samotniczymi, które pojawiły się na tym terenie już na początku średniowiecza. Pod koniec XIX wieku wraz z parcelacją pojawiła się zabudowa kolonijna o stosunkowo regularnym rozmieszczeniu w przestrzeni. Z czasem w wyniku procesów społecznych na wsi zabudowa rozproszona stała się typowym dla krajobrazu mazurskiego uzupełnieniem pierwotnego rozplanowania wsi. Obecnie, wraz z rozwojem procesów urbanizacyjnych, również na terenie gminy Świętajno zaznaczyły się niekorzystne tendencje w zagospodarowaniu obszarów wiejskich.

2.1. Analiza istniejącej struktury sieci osadniczej

Gmina wiejska Świętajno stanowi typową gminę mazurską, charakteryzującą się znacznym zróżnicowaniem sieci osadniczej, wynikającym przede wszystkim z różnych uwarunkowań geograficznych i kulturowych. Do podstawowych czynników geograficznych kształtujących przestrzeń gminy należą: wysoka lesistość, występowanie jezior oraz zróżnicowanie w zakresie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (jakości gleb). Udział gruntów leśnych w powierzchni gminy wynosi ok. 63%, przy czym znaczna część lasów należy do obszarów chronionych Puszczy Piskiej. Lesistość terenu jest dwa razy wyższa od średniej w województwie warmińsko - mazurskim. Grunty rolne stanowią niespełna 25% powierzchni gminy, z czego ponad połowa to użytki zielone. Znaczna część obszaru pokryta jest wodami powierzchniowymi oraz obszarami objętymi prawną ochroną. Poszczególne komponenty środowiskowe przyczyniają się do nierównomiernego rozmieszczenia zabudowy na obszarze gminy Świętajno. Drugim istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój sieci osadniczej jest układ komunikacyjny. Podając ocenie położenie poszczególnych miejscowości należy wskazać liniowy rozkład, północno-wschodni w kierunku południowo-zachodnim, poszczególnych miejscowości. Główną determinantą są lokalne drogi powiatowe, wzdłuż których rozwijała się zabudowa.

Miejscowość Świętajno położona w południowo-zachodniej części obszaru, stanowi dominantę w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, pełniąc szereg funkcji m.in. ośrodka administracyjnego, kulturalnego, oświatowego.

Część północna gminy to obszar o najniższej gęstości zaludnienia w gminie. Obejmuje obszar Mazurskiego Parku Krajobrazowego o wysokich walorach przyrodniczych oraz krajobrazowych. Plan ochrony parku wpływa na znaczne ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzeni i realizacji nowej zabudowy. Na tym terenie zlokalizowane są nieliczne przysiółki leśne oraz mała mazurska wieś Powalczyn o funkcji turystycznej z zachowaną zabudową drewnianą. W pobliżu dróg powiatowych ulokowane są różne formy usług turystycznych: domki letniskowe, campingi oraz pola biwakowe. Współistniejącą formą jest zabudowa mieszkaniowa o charakterze rezydencjonalnym wśród kompleksów leśnych. Część południowa gminy to zdecydowanie odmienny charakter zabudowy. Niewielkie miejscowości składające się z kilkunastu siedlisk rolniczych, o typowym dla regionu południowych Mazur układzie ulicówki, położone wśród użytków rolnych (najczęściej łąk).

Zlokalizowane w niewielkiej odległości względem siebie miejscowości takie jak Zielone, Konrady, Biały Grunt, Stare Czajki, Nowe Czajki, Jerominy tworzą gęstszą sieć komunikacyjną w tej części gminy. Część zachodnia to obszar oddziaływania miasta powiatowego Szczytna, zwłaszcza w odniesieniu do terenów miejscowości Jerutki i Jeruty, gdzie rozwija się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. W centralnej części gminy osadnictwo wiejskie (historyczne) miesza się z nowym osadnictwem mieszkaniowym. Ten rodzaj zabudowy obejmuje kilka obszarów w środkowej części gminy w pobliżu jezior Piasutno i Świętajno, do których należą miejscowości Kolonia, Piasutno i Świętajno. Uzupełnieniem zabudowy wiejskiej w tej części obszaru jest rozwijająca się zabudowa usługowa i produkcyjna związana z prowadzoną na tych terenach działalnością gospodarczą. Wieś gminna Świętajno rozwija się na bazie historycznego założenia ruralistycznego. Istnieją dwa rozbieżne źródła historyczne określające początki istnienia miejscowości, zgodnie z którymi powstała ona w wyniku osadnictwa szkatułkowego bądź jako osada smolarzy. Układ zabudowy w miejscowości wskazuje iż pierwotnie była to wieś o typie owalnicy, który z czasem przekształcił się w wielodrożnicę. Obecnie układ wsi jest znacznie bardziej zróżnicowany, gdyż od strony północnej dawna tkanka urbanistyczna „obrosła” osiedlami zabudowy jednorodzinnej, natomiast na południowym – zachodzie wykształciła się zabudowa wielorodzinna. Analizując sposób zabudowy tych osiedli można stwierdzić, że w większości są to dobrze zaprojektowane układy urbanistyczne, wyposażone w infrastrukturę techniczną i utwardzone drogi osiedlowe. Część wschodnia to tereny o znaczących walorach turystyczno-rekreacyjnych. Główną jednostką osadniczą w tej części gminy jest miejscowość Spychowo, która pełni również funkcję drugiego ośrodka wielofunkcyjnego. Wieś zlokalizowana nad jeziorem Sychowskim pośród dużych kompleksów leśnych posiada dobre połączenie komunikacyjne (droga krajowa i linia kolejowa). W miejscowościach ościennych rozwój zabudowy rekreacji indywidualnej oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, stwarza presję na tereny nadjeziorne (np. Połom, Kierwik, Koczek, Bystrz).

W celu charakteryzowania zabudowy na terenie gminy Świętajno wyznaczono grupy obiektów jednorodnych pod względem pełnionej funkcji, rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych, a także uwarunkowań historycznych. Pierwszą wydzieloną grupą jest zabudowa mieszkaniowa, którą należy traktować łącznie z zabudową zagrodową. Do grupy tej zaliczono obiekty zabudowy mieszkaniowej wiejskiej (jednorodzinnej i zagrodowej), jak również budynki rekreacji indywidualnej ze względu na ich gabaryty oraz intensywność zabudowy. W grupie zabudowy usługowej wyróżniono budynki handlowe, usług turystycznych, obsługi rolnictwa, a także budynki usług publicznych jak, kościoły, szkoły, remizy strażackie, świetlice wiejskie i inne obiekty. Z pozostałej zabudowy wyodrębniono obiekty przemysłowe i magazynowo – składowe, stanowiące niekiedy dominantę ze względu na znaczne gabaryty, rozwiniętą obróbkę drewna (tartaki, fabryka mebli). Ostatnią grupą charakterystyczną dla terenu gminy jest zabudowa związana z obsługą rolnictwa przemysłowego.

2.2. Charakterystyka zabudowy występującej na terenie gminy Świętajno

W gminie Świętajno do niedawna dominującym typem zabudowy ruralistycznej była zabudowa siedlisk rolniczych związana z prowadzoną działalnością gospodarczą, zlokalizowana w ramach zwartej zabudowy wsi. W południowej części gminy osadnictwo kształtowało się również w postaci zabudowy kolonijnej, charakterystycznej dla zabudowy mazurskiej oraz w postaci osadnictwa spontanicznego. Zabudowa siedliskowa kształtowała się wokół prostokątnego podwórza o średniej powierzchni wynoszącej ok. 3000 m². Przeważnie siedliska zlokalizowane w zwartych obszarach zabudowy obejmują mniejszą powierzchnię niż na terenach otwartych, ze względu na ograniczenia związane z sąsiedztwem innych zagrod oraz zabudowy mieszkaniowej, która staje się wiodącą funkcją na obszarach wiejskich w wyniku dywersyfikacji dochodów ludności wiejskiej. W ostatnich kilkunastu latach zabudowa części miejscowości gminy Świętajno (np. Piasutno, Spychowo, Kierwik) poddana została przekształceniom uzyskując charakter wielofunkcyjny (znaczny udział zabudowy rekreacyjnej i

typowo mieszkaniowej). Nowa zabudowa rekreacyjna w niektórych wsiach (np. Kierwik, Koczek) zaczęła dominować nad dotychczasowym typem zabudowy. Zmiany dotyczą zarówno rozwiązań architektonicznych (np. detali architektonicznych, bryły budynku, elewacji), jak również rozwiązań urbanistycznych, w których przeważa najczęściej prosty, ortogonalny sposób wydzielenia nowych terenów, odbiegający od dotychczasowego sposobu lokowania zabudowy w miejscowościach. Zabudowa części wsi gminy Świętajno (Spychowo, Świętajno, Piasutno, Kolonia, Kierwik) w wyniku rozwoju osiedli zabudowy mieszkaniowej bez towarzyszących budynków gospodarczych uległa zdecydowanym przekształceniom, uzyskując charakter zbliżony do zabudowy podmiejskiej. Zaobserwować można również w sąsiedztwie istniejącej zabudowy nowe podziały i przeznaczenie na cele nierolnicze terenów wykorzystywanych do tej pory na cele rolne. Istotnym elementem w zagospodarowaniu części miejscowości jest zabudowa produkcyjna związana z przemysłem drzewnym. Uzupełnieniem zabudowy wiejskiej są obiekty po dawnych rolnych gospodarstwach państwowych. W niektórych wsiach bezpośrednio z zabudową mieszkaniową sąsiaduje zabudowa hodowlana (np. Długi Borek).

2.3. Charakterystyka układów ruralistycznych

Cechą charakterystyczną układów ruralistycznych w gminie Świętajno jest zabudowa położona wzdłuż sieci drogowej, brzegów jezior rynnowych, granic kompleksów leśnych, które stanowią naturalną barierę rozwoju miejscowości.

Przeważającą ruralistyczną formą w osadnictwie gminy Świętajno były wsie utworzone na bazie owalnicy i ulicówki oraz towarzysząca zabudowa kolonijna. Układy urbanistyczne części miejscowości w wyniku rozbudowy przekształciły się w układy wielodrożne, a także *szeregówki nadbrzeżne* budowane wzdłuż linii brzegowej jeziora. Do przykładów rozwiązań typu ulicówka należy wieś Powalczyn i Kolonia, *szeregówki nadbrzeżnej* wieś Piasutno, a wielodroźnicy Świętajno oraz Spychowo. Wymienione wyżej typy wsi charakteryzowały się przeważnie zwartą i regularną zabudową. Składały się z 10-30 gospodarstw, a ich cechą charakterystyczną było to, że działki przeznaczone pod zabudowę były wydzielane z pól uprawnych (na zapleczu zabudowy rozpoczynały się pola uprawne).

Układy ulicowe i szeregowo stopniowo przekształcają się w układy *wielodroźnicowe*, nawiązujące sposobem rozplanowania bardziej do zabudowy osiedli miejskich niż zabudowy typowej na obszarach wiejskich. Ma to związek ze zmianami zachodzącymi w społeczeństwie i przekształceniami strukturalnymi. Słaba jakość gleb charakteryzująca gminę Świętajno przyczynia się do odejścia od tradycyjnej formy działalności rolniczej w kierunku m.in. agroturystyki oraz całkowitego zaprzestania produkcji rolnej. Również na terenach atrakcyjnych turystycznie (np. Spychowo, Piasutno, Kierwik) przekształcenia przestrzenne przerosły swoją skalą dotychczasowe granice wsi, obejmując zabudowę pobliskie pola uprawne, które charakteryzują się słabą bonitacją. We wszystkich typach wsi najczęściej zagrody łączyły się bezpośrednio z polami. Z czasem pomiędzy zabudową zagrodową pojawiała się zabudowa o innej funkcji: mieszkaniowa, turystyczna (letniskowa) i usługowa, a układ ulicowy (rzędowy) przekształcał się w układ wielodrożny.

Charakterystycznym układem dla zabudowy regionu mazur zachodnio-południowych są naleciałości zabudowy warmińskiej, czyli wsie w zabudowie kolonijnej. Odległości pomiędzy sąsiednimi zabudowaniami są stosunkowo duże, co jest charakterystyczne dla zabudowy w województwie warmińsko-mazurskim. Siedliska w formie zbliżonej do prostokąta lub kwadratu były lokowane pośród gruntów rolnych i enklaw leśnych na stosunkowo dużych areałach. Charakterystyczne dla tego układu jest to, że do każdego gospodarstwa prowadziła oddzielna droga dojazdowa z drogi głównej i nie stosowano linii zabudowy. Układy kolonijne są widoczne w zabudowie wsi Spychówko i Długi Borek. W części miejscowości zabudowa kolonijna została wchłonięta przez rozwijającą się zabudowę wsi (np. Powalczyn).

Na rysunku 10. przedstawiono przykłady występujących na terenie gminy Świętajno podstawowych

układów ruralistycznych.

Powalczyn (ulicówka)

Piasutno (szeregówka nadbrzeżna)

Świętajno (wielodrożnica)

Rysunek 10. Podstawowe typy układów ruralistycznych w gminie Świętajno

2.4. Charakterystyka zespołów zabudowy

Na przełomie XVIII i XIX w. nastąpiła zauważalna zmiana w układach zagród wiejskich i detalach architektonicznych poszczególnych budynków. Związało się to rozwojem sztuk rzemieślniczych i prac agrarnych. W formach architektonicznych Mazur poza indywidualnym charakterem zauważalne były wpływy regionów sąsiednich. Na terenach zachodnich mazur współistniejącym typem zabudowy była zabudowa warmińska. Działka siedliskowa najczęściej przybierała formę prostokąta o proporcjach 3:4 i średniej powierzchni ok 3 tys m². Odległość pomiędzy siedliskami wynosząca średnio 700 - 800 m, wynika przede wszystkim ze średniej wielkości gospodarstwa rolnego, jak również tradycji regionalnej. Lokalizacja siedlisk względem siebie zaburzona była występowaniem naturalnych form terenowych, najczęściej w postaci lasów i jezior. W skład siedlisk rolniczych wchodziły zabudowania gospodarskie wraz z centralnie położonym podwórzem, wygony dla bydła, przyzagrodowe paśniki, sady, ogrody warzywne, ogrody kwiatowe oraz drogi dojazdowe. W układzie kalenicowym, który charakteryzuje się prostokątną działką zorientowaną w stosunku do drogi dłuższym bokiem, budynek mieszkalny zlokalizowany jest z przodu działki, równoległe do drogi. Znajdują się tu jeden, dwa lub trzy budynki gospodarcze, które w poszczególnych wariantach zmieniają swoje położenie względem budynku mieszkalnego. W układzie szczytowym działki o kształcie prostokąta, dłuższym ramieniem przylegają do drogi. Budynek mieszkalny zlokalizowany z przodu działki, prostopadłe do drogi. Występują tu, podobnie jak w typie pierwszym, jeden lub dwa budynki gospodarcze, które w poszczególnych wariantach zmieniają swoje położenie względem budynku mieszkalnego. Do budowy zagród rolnych wykorzystywano materiały powszechnie dostępne, takie jak kamienie, drewno, cegłę oraz dachówkę ceramiczną jako pokrycie dachów. Przykłady rozplanowania zabudowy zagrodowej w gminie Świętajno pokazano na rysunku 11.

obręb Piasutno

obręb Jerutki

obręb Świętajno

Rysunek 11. Przykład rozplanowanie siedlisk w zabudowie kolonijnej

Na terenie gminy Świętajno występują licznie reprezentowane przykłady mieszkalnej zabudowy drewnianej i murowanej.

Domy mieszkalne drewniane budowane były najczęściej na podmurówce z kamieni polnych, rzadziej w całości podpiwniczone, usytuowane kalenicowo do ulicy. Konstrukcja z belek drewnianych na zrąb w jaskółczy ogon z poddaszem o konstrukcji ryglowej. Dach dwuspadowy kryty dachówką (często zamienianą na eternit). Szczyt w części górnej oszalowany pionowo deskami. Obramowanie okien zdobione. Od frontu cztery otwory okienne i jeden otwór drzwiowy, w ścianie szczytowej dwa lub jedno okno. Proporcje i gabaryty budynków podobne do zabudowy murowanej.

Dom mieszkalny murowany stawiany był zgodnie z tradycyjną formą zabudowy z cegły licowanej na planie prostokąta o proporcjach ściany szczytowej względem frontowej wynoszący najczęściej 3:5. Fundamenty budynku wykonywano z kamieni. Długość ściany frontowej mieściła się w przedziale od 6,0 do 10,5m. Dom był parterowy ze ścianą kolankową z niewielkimi oknami i poddaszem użytkowym pełniącym funkcje mieszkalną i spichlerzową. Nachylenie połaci dachowej oscyloowało między 40° – 45°. Dachy pokrywano lokalnym materiałem budowlanym – czerwoną dachówką ceramiczną. Wysokość budynku ok. 8 m, a powierzchnia domu nie przekraczała 150 m². Okna w budynkach miały proporcje 2/3. Umieszczano dwa okna w ścianach szczytowych parteru budynku oraz na wysokości poddasza od jednego do dwóch okien dużych i dwa okna małe. Niekiedy okna w poddaszu zastępowano blendami. Ściana frontowa była przeważnie pięcioosiowa z otworem drzwiowym w osi budynku oraz elementem ozdobnym w postaci płytkiego ryzalitu ok. 0,5 m. W ryzalicie na wysokości poddasza umiejscowiona była jedno- lub dwuosiowa wystawka. Budynek nad parterem na wysokości stropu opasany był gzymsem na szerokość połowy cegły.

W zabudowie terenów wiejskich występowały również budynki mieszkalne tynkowane. Proporcje, konstrukcja i gabaryty obiektów były analogiczne do przedstawionych budynków murowanych. Ściany budynku murowanego pokrywano tynkiem wykańczanym fakturowo lub na gładko. W zabudowie mazurskiej detale architektoniczne były zdecydowanie skromniejsze od stosowanych na Warmii. Sporadycznie występowały ozdobne ościeża drzwi i okien, zwieńczenia połaci dachowych w postaci pazdur i wiatrownic oraz drewniane werandy.

Budynki inwentarskie to przeważnie obiekty wielofunkcyjne, na parterze zawierające pomieszczenia dla zwierząt oraz socjalne, poddasze natomiast wykorzystywano do gromadzenia plonów rolnych. Ściany parteru zazwyczaj murowano z cegły, czasami budulcem były również kamienie. Ściana szczytowa powyżej pierwszej kondygnacji wykonana była zazwyczaj z konstrukcji drewnianej obitej deskami. Dachy o nachyleniu płaci ok. 45° kryte dachówką ceramiczną. Wysokość budynków nie przekracza ok. 12 m, a powierzchnia zabudowy wynosiła ok. 200m².

Stodoły występujące na obszarze gminy wznoszone były w konstrukcji drewnianej, czasem w części wypełniane czerwoną cegłą ceramiczną – mur pruski. Dach pokryty dachówką ceramiczną o nachyleniu

połaci zawartym w przedziale 40-45°.

Przykłady zabudowy mieszkalnej wiejskiej w gminie Świętajno wskazano na rysunku 12.

Rysunek 12. Charakterystyczne typy budynków mieszkalnych w zabudowie wiejskiej

Zabudowa mieszkaniowa współczesna pochodzi właściwie z dwóch okresów: lat 70-tych i 80-tych ubiegłego wieku jeżeli chodzi o osiedla zabudowy wielorodzinnej w miejscowości Świętajno i Spychowo oraz początków obecnego wieku, kiedy powstawała zabudowa jednorodzinna budowana według nowych standardów. Wśród zabudowy tradycyjnej przestrzeń niezagospodarowaną z biegiem lat wypełniła nowa zabudowa podlegająca trendom architektonicznym powszechnym i ogólnodostępnym w całym kraju, zacierając pewne charakterystyczne dla regionu Mazur standardy architektoniczne. Analiza zachodzących procesów pozwala na wyróżnienie dwóch typów zabudowy współczesnej występujących na terenie gminy Świętajno:

- zabudowa wielorodzinna zlokalizowana w zachodniej części miejscowości Świętajno, przy drodze w kierunku Szczytna - są to budynki czterokondygnacyjne o dachach dwuspadowych pokrytych blachą, oraz budynki o dachach płaski umieszczone w głębi osiedla oraz zlokalizowana we wschodniej części Spychowa zabudowa wielorodzinna z budynkami czterokondygnacyjnymi o dachach płaskich;
- zabudowa jednorodzinna wolnostojąca, gdzie zdecydowanie brakuje dominującego stylu architektonicznego lub nawiązania do stylu mazurskiego - wśród nowej zabudowy przeważają budynki dwukondygnacyjne z poddaszem użytkowym o wysokości nieprzekraczającej 9,0 m i dachach wielospadowych lub dwuspadowych o kącie nachylenia połaci dachowych z przedziału 30 do 45 stopni (można wyróżnić również budynki parterowe z dachem wielospadowym o kącie nachylenia dachu do 40 stopni (wśród większości nowych budynków widoczna jest tendencja stosowania jasnej – beżowej – kolorystyki elewacji wzbogaconej detalami wykonanymi z kamienia, stali, drewna oraz pokryć dachu w odcieniach grafitu).

Przykłady nowej zabudowy w gminie Świętajno pokazano na rysunku 13.

zabudowa wielorodzinna w Świątajnie

dom jednorodzinny w Świątajnie

dom jednorodzinny w Kolonii

Rysunek 13. Nowa zabudowa mieszkaniowa na terenie gminy Świątajno

Pozostałe zabudowa występująca na terenie gminy Świątajno

Na terenie gminy Świątajno występuje zabudowa związana z prowadzoną działalnością gospodarczą i usługową. Forma architektoniczna i wielkość tych obiektów uzależniona jest od zakresu i specyfiki prowadzonej działalności oraz okresu powstania obiektów. Na terenie gminy zlokalizowane są duże hale przetwórstwa drzewnego oraz rolno – spożywczego. Budynki po dawnym państwowym gospodarstwie rolnym zostały zaadaptowane pod zakład utylizacji odpadów. Obiekty handlowe występujące na terenie gminy, to również budynki dawnych spółdzielni powstałe w latach 70-tych i 80-tych, jak np. budynki w Świątajnie, Spychowie. Obiekty handlowe powstające w ostatnich latach realizowane są zgodnie z dobrymi praktykami urbanistycznymi odzwierciedlając zabudowę sąsiednią w postaci dwuspadowych dachów pokrytych czerwoną dachówką.

Placówki użyteczności publicznej takie jak np. świetlice, poczta, szkoła na terenie gminy często lokalizowane są w dawnych tradycyjnych budynkach. Kształtem i proporcjami zbliżone do tradycyjnych budynków mieszkalnych. Lokalizowane w centralnych częściach miejscowości. Wygląd nowych budynków, w których mieszczą się placówki publiczne i materiał wykorzystany do ich powstania, uzależniony jest od okresu realizacji obiektów. Przeważnie są to obiekty otynkowane, z wykonaną termoizolacją, o dachach płaskich (np. urząd gminy) lub dachach dwuspadowych, pokrytych dachówką ceramiczną lub materiałem do niej zbliżonym w kolorze czerwonym bądź zbliżonym odcieniem.

Przykłady pozostałej zabudowy na terenie gminy Świątajno pokazano na rysunku 14.

budynek poczty w Świątajnie

budynek gastronomiczny

fabryka mebli

Rysunek 14. Przykłady różnej zabudowy na terenie gminy Świątajno

PODSUMOWANIE

Podstawowym problemem z zakresu ochrony i kształtowania ładu przestrzennego na terenie gminy Świętajno jest utrzymanie spójności architektonicznej nowo powstającej zabudowy w nawiązaniu do kodu kulturowego regionu oraz szczególnych warunków krajobrazu kulturowego. Ważnym aspektem powinno być również utrzymanie wysokich standardów w zakresie zagospodarowania terenów publicznych, stanowiących w przyszłości osnowę struktury urbanistycznej miejscowości. W tym celu sprecyzowano podstawowe lokalne cechy zabudowy i zagospodarowania terenu, które należy traktować jako wytyczne do kształtowania nowej zabudowy, zarówno w decyzjach lokalizacyjnych, jak i w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Do szczególnych, lokalnych cech zabudowy i zagospodarowania terenu należy zaliczyć:

- 1) w zakresie rozwiązań architektonicznych, materiałów i kolorystyki elewacji budynków:
 - a) ściany murowane z cegły ceramicznej czerwonej wiązanej zwyczajowo w wątek krzyżowy lub z kombinacji cegły ceramicznej czerwonej i kamienia polnego (granit),
 - b) ściany o konstrukcji ryglowej (drewnianej) z wypełnieniem z cegły ceramicznej otynkowanej lub nieotynkowanej,
 - c) elewacje z tynków tradycyjnych w odcieniach białego, szarego i beżowego,
 - d) ściany o konstrukcji drewnianej, zrębowej z tradycyjnym mazurskim sposobem łączenia belek,
 - e) pokrycie elewacji deskowaniem w układzie pionowym lub skośnym na ścianach szczytowych i w układzie poziomym na pozostałych ścianach,
- 2) w zakresie geometrii i pokrycia dachów:
 - a) dachy dwuspadowe o nachyleniu połaci od 45 do 50 stopni,
 - b) dachy mansardowe i naczółkowe, rzadziej dachy łamane,
 - c) lukarny i wykusze przykryte najczęściej daszkiem jednospadowym, rzadziej dwuspadowym, przy czym powierzchnia lukarn nie przekracza 1/3 powierzchni połaci dachu,
 - d) pokrycie dachówką ceramiczną w kolorze ceglastej czerwieni typu holenderka lub karpiówka,
 - e) możliwość stosowania okien połaciowych i paneli fotowoltaicznych,
- 3) w zakresie detali architektonicznych:
 - a) ozdobne wiatrownice i pazdury wieńczące dach,
 - b) okna krosnowe dwu lub czteroskrzydłowe z okiennicami lub ozdobną obudową okna,
 - c) drzwi drewniane jedno lub dwuskrzydłowe, często z nadświetlem w górnej części,
 - d) zdobione werandy i ganki,
- 4) w zakresie ogrodzeń i innych elementów zagospodarowania działki:
 - a) stosowanie od strony dróg ogrodzeń ze sztachet drewnianych w układzie pionowym oraz kombinacji z kamieniem lub cegłą ceramiczną,
 - b) stosowanie żywopłotów z drzew liściastych (grab, buk, wiąz) o ściśle geometrycznym przekroju,
 - c) brak ogrodzeń pełnych, murowanych lub wykonanych z elementów prefabrykowanych,
 - d) występowanie tzw. przedogródków pomiędzy budynkiem mieszkalnym i drogą,
 - e) charakterystyczne nasadzenia drzew owocowych w części ogrodowej i drzew ozdobnych liściastych na pozostałej części działki, właściwie nie występują drzewa iglaste,
 - f) na terenie gminy nie występują nasadzenia alejowe.

ROZDZIAŁ 3.**STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMAGANIA DOTYCZĄCE JEGO OCHRONY**

Ład przestrzenny to główny cel polityki przestrzennej i zarządzania rozwojem, oznacza uporządkowaną estetyczną i spójną przestrzeń. Przez pojęcie ładu przestrzennego należy rozumieć takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Proces kształtowania ładu przestrzennego jest długotrwały, wymagający strategicznych rozwiązań na poziomie zarządzania gminą. Do głównych czynników wpływających na kształtowanie ładu przestrzennego zaliczyć można: obowiązujące przepisy prawa, polityka samorządów, świadomość społeczna i działania inwestorów. Wszystkie te elementy tworzą piramidę hierarchii, w której kluczowymi podmiotami wpływającymi na kształtowanie ładu przestrzennego (bądź nieładu) są władze samorządowe, społeczność lokalna oraz inwestorzy.

3.1. Ocena stanu planowania przestrzennego w gminie

Obszar gminy Świętajno pokryty jest obowiązującymi planami miejscowymi zaledwie w 16%, co w porównaniu do gmin otaczających nie odbiega od przeciętnej. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z oceną aktualności przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1.

Lp.	Nazwa miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz data i numer publikacji	Zgodność planu z aktualnie obowiązującymi przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
1	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Piasutno –Etap I (uchwała Nr XXVIII/218/98 z dnia 16.06.1998r.) Dz.U. woj. olsztyńskiego Nr 15 z dnia 20.07.1998 r., poz. 203	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
2	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Piasutno –Etap I (uchwała Nr XXVIII/264/2002 z dnia 28.06.2002 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 91 z dnia 25.07.2002 r., poz. 1391	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
3	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Piasutno (uchwała Nr XXVIII/265/2002 z dnia 28.06.2002 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 91 z dnia 25.07.2002 r., poz. 1392	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
4	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Świętajno (uchwała Nr XXVIII/266/2002 z dnia 28.06.2002 r.) Dz.U. Woj. Warm.-Maz. Nr 91	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.

	z dnia 25.07.2002 r., poz. 1393	
5	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Świętajno (uchwała Nr III/19/2002 z dnia 30.12.2002 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 19 z dnia 18.02.2003 r., poz. 309	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
6	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Jerutki (uchwała Nr III/20/2002 z dnia 30.12.2002 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 19 z dnia 18.02.2003 r., poz. 310	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
7	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno wsi Piasutno-Łęg (uchwała Nr V/36/03 z dnia 24.04.2003 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 75 z dnia 04.06.2003 r., poz. 1127	Plan miejscowy został opracowany na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym[ZP]. Zakres i zawartość planu nie uwzględnia wymagań obecnie obowiązującej ustawy. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
8	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Świętajno (uchwała Nr VIII/49/03 z dnia 27.10.2003 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 184 z dnia 4.12.2003 r., poz. 2215	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Plan został uchwalony jako zmiana planu ogólnego, który stracił ważność w 2003 roku. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
9	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Kierwik, Bystrz obręb Spychowo (uchwała Nr VIII/50/03 z dnia 27.10.2003 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 184 z dnia 4.12.2003 r., poz. 2216	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Plan został uchwalony jako zmiana planu ogólnego, który stracił ważność w 2003 roku. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
10	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Chochoł (uchwała Nr VIII/51/03 z dnia 27.10.2003 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. Nr 184 z dnia 4.12.2003 r., poz. 2217	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Plan został uchwalony jako zmiana planu ogólnego, który stracił ważność w 2003 roku. Plan spełnia swoje podstawowe zadanie, jakim jest możliwość wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.
11	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obszarze wsi Świętajno (uchwała nr XXII/170/2012 z dnia 28.12.2012 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. z dnia 14.02.2013 r., poz. 803	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Ustalenia dotyczące podstawowych wskaźników i parametrów zabudowy aktualne nie wymagają dostosowania do obecnych przepisów. Plan aktualny.
12	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Świętajno w obszarze wsi Piasutno – Łęg (uchwała nr XXXVII/290/2014 z dnia 12.06.2014	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Ustalenia dotyczące podstawowych wskaźników i parametrów

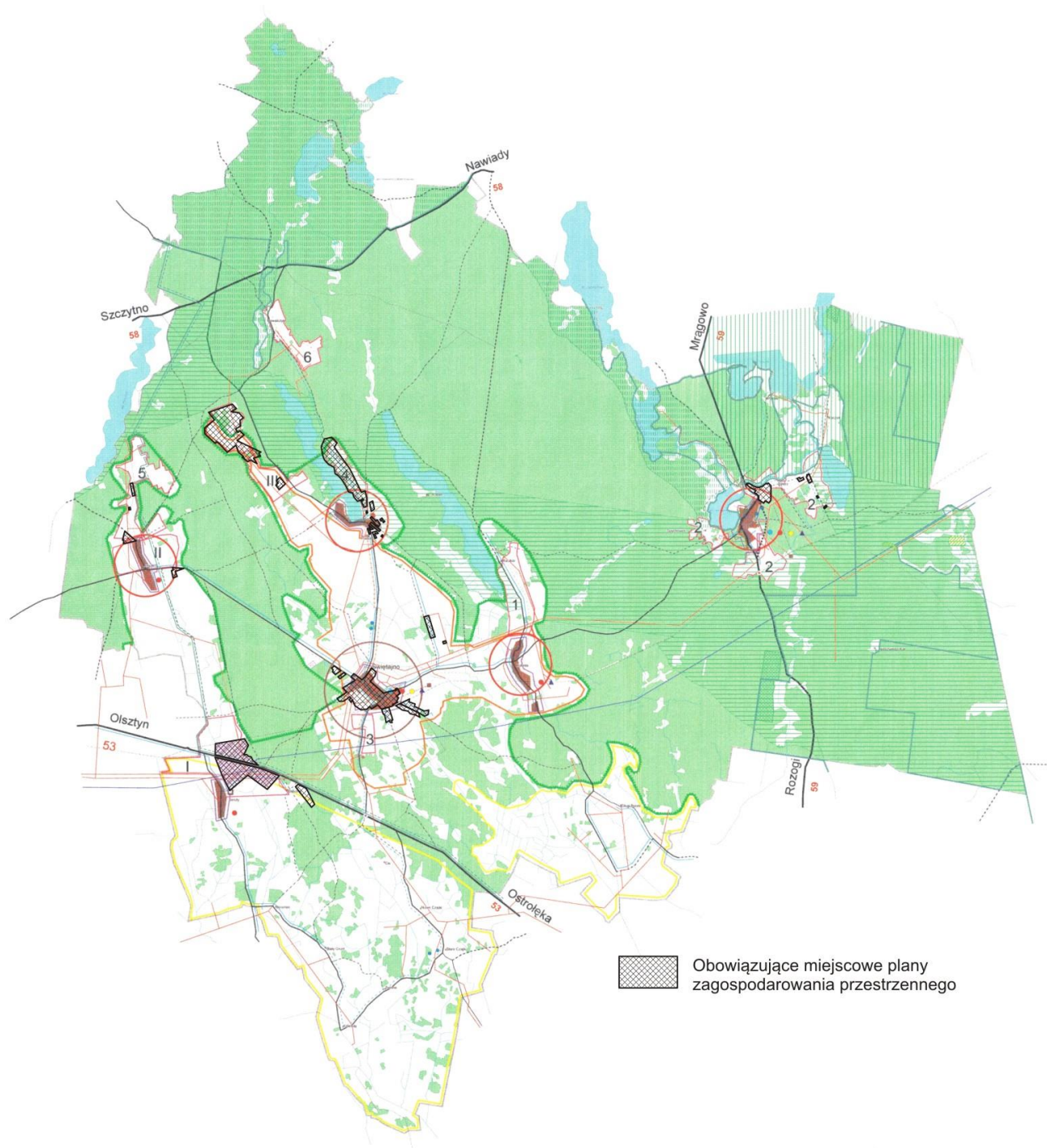
	r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. z dnia 07.08.2014 r., poz. 2769	zabudowy aktualne nie wymagają dostosowania do obecnych przepisów. Plan aktualny.
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Świątajno w obszarze wsi Spychowo (uchwała nr XL/320/2014 z dnia 13.11 2014 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. z dnia 16.12.2014 r., poz. 4136	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Ustalenia dotyczące podstawowych wskaźników i parametrów zabudowy aktualne nie wymagają dostosowania do obecnych przepisów. Plan aktualny.
14	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w obrębie Jeruty i Chochół, gmina Świątajno (uchwała nr XXXVII/230/2017 z dnia 16.11 2017 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. z dnia 27.12.2017 r., poz. 5213	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Ustalenia dotyczące podstawowych wskaźników i parametrów zabudowy aktualne nie wymagają dostosowania do obecnych przepisów. Plan aktualny.
15	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obszarze wsi Świątajno (uchwała nr XXXIX/248/2017 z dnia 28.12 2017 r.) Dz.U. woj. Warm.-Maz. z dnia 30.01.2018 r., poz. 550	Plan miejscowy został opracowany na podstawie obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [PIZP]. Ustalenia dotyczące podstawowych wskaźników i parametrów zabudowy aktualne nie wymagają dostosowania do obecnych przepisów. Plan aktualny.

Obowiązujące plany miejscowe obejmują miejscowość gminną Świątajno (prawie w całości), w niewielkim fragmencie miejscowość Spychowo oraz tereny rekreacyjne w pobliżu miejscowości: Jerutki i Piasutno. Dodatkowo w 2016 roku został uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębach Jeruty i Chochół dla terenów działalności gospodarczej. Pozostałe tereny gminy nie są objęte obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Wszystkie wymienione w tabeli 1. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego należy uznać za aktualne i spełniające swoje zadanie z punktu widzenia polityki przestrzennej samorządu lokalnego. Podkreślić jednak należy, że pokrycie obszaru gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jest niewystarczające. Plan miejscowy powinien stanowić podstawowy instrument w realizacji polityki przestrzennej, uzupełniany w sytuacjach wyjątkowych decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Wszystkie wskazane powyżej plany miejscowe, pomimo że nie do końca zgodne z obowiązującymi przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym powinny zachować swoją ważność i stanowić punkt wyjścia do obejmowania ustaleniami planu wskazanych w studium obszarów.

Tereny objęte obowiązującymi planami miejscowymi w granicach gminy Świątajno pokazano na rysunku 15.

Rysunek 15. Tereny objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

3.2. Zagrożenia ład przestrzennego na terenie gminy Świętajno

Ocena stanu ład przestrzennego na terenie gminy Świętajno nie jest jednoznaczna. Obszar gminy można podzielić na kilka stref: strefa centralna – to ośrodek administracyjny gminy (miejscowość Świętajno), strefa południowa to skupiska zabudowy zagrodowej w blisko położonych względem siebie niewielkich miejscowościach, strefa północna to tereny o wysokich walorach przyrodniczych, pokryte dużymi kompleksami leśnymi oraz częściowo wykształconą zabudową rekreacyjną (turystyczną) w kilku miejscowościach (np. Powalczyn, Piasutno). Strefa zachodnia to tereny podlegające oddziaływaniu miasta powiatowego Szczytno - to również tereny o wysokich walorach krajobrazowych i

przyrodniczych, miejscowości z rozwiniętą bazą turystyczną oraz drugim silnym ośrodkiem funkcyjnym (miejscowość Spychowo). Pewne zagrożenia pojawiają się w miejscowościach wiejskich o wysokich walorach krajobrazowych, w związku z nową zabudową, która w różnorodności form, materiałów i rozwiązań architektonicznych nie do końca nawiązuje do cech zabudowy lokalnej. Wytwarzają się nowe formy zabudowy typowo osiedlowej, charakterystycznej dla zabudowy podmiejskiej. Również miejscowość gminna Świętajno oraz druga co do wielkości miejscowość Spychowo i wieś ościenne poddane są silnej presji inwestycyjnej. Tutaj szczególnego znaczenia nabiera jakość nowej architektury. Powstaje zabudowa wielorodzinna oraz rozrasta się zabudowa jednorodzinna tworząc nowe osiedla o charakterze podmiejskim.

Stan ładu przestrzennego gminy odzwierciedla procesy charakterystyczne dla całego województwa. Wynika to przede wszystkim z nawarstwiania się współczesnych form i detali zabudowy w historycznej tkance lub w sąsiedztwie zabudowy tradycyjnej. Oddzielnym dylematem jest tworzenie się skupisk czy pojedynczych siedlisk w oddaleniu od istniejącej zabudowy. Przeciwdziałanie tym niekorzystnym zjawiskom jest bardzo trudne ze względu na uwarunkowania prawne wynikające z obecnego systemu planowania przestrzennego i prawa własności. Pochodną tych procesów są granice i kształt działek lub terenów, które w przeważającej większości są wynikiem przypadkowego podziału gruntów rolnych bez zapewnienia odpowiednich cech geometrycznych oraz warunków dojazdu. Grunty te z czasem, ze względu na atrakcyjną lokalizację i chłonność rynku nieruchomości, oferowane są na rynku jako tereny pod zabudowę bez zapewnienia odpowiednich standardów urbanistycznych.

Spychowo i Świętajno to miejscowości zdecydowanie wielofunkcyjne, co wiąże się z rozwojem działalności pozarolniczych, odpowiednio wkomponowanej w przestrzeń lokalną (wiejską). Jednym z czynników ograniczających rozwój obszarów wiejskich jest niewłaściwa struktura przestrzenno-funkcjonalna, którą można odpowiednio kształtować za pomocą odpowiedniej polityki przestrzennej. Znaczącym wskaźnikiem rozwoju wielofunkcyjnego obszarów wiejskich jest jakość infrastruktury, która stanowi podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Występujące w części gminy braki w zakresie wyposażenia terenów w sieć kanalizacyjną obniżają jakość życia mieszkańców i przyczyniają się do znacznego zagrożenia środowiska.

Upraszczając ocenę, można stwierdzić, że stan ładu przestrzennego na terenie gminy odzwierciedla procesy zachodzące na terytorium województwa. Na terenie gminy występują dwa znaczące ośrodki osadnicze o wykształconej strukturze wielofunkcyjnej, kilka miejscowości o strukturze rekreacyjno – wypoczynkowej oraz przeważające na obszarze gminy wsie monofunkcyjne, o niskiej liczbie mieszkańców, złożone z kilku zabudowań o dość zwartej strukturze. Optymalnym rozwiązaniem byłoby objęcie wszystkich miejscowości planami zagospodarowania przestrzennego. Ograniczyłoby to postępujące procesy rozlewania się zabudowy na terenach wiejskich, a co za tym idzie wzrost kosztów realizacji infrastruktury technicznej i kosztów towarzyszących.

PODSUMOWANIE

Do podstawowych zagrożeń ładu przestrzennego na terenie gminy Świętajno należy zaliczyć:

- lokalizowanie nowej zabudowy w oderwaniu od istniejących układów urbanistycznych miejscowości – brak ciągłości przestrzennej (co wpływa między innymi na podwyższone koszty wyposażenia w infrastrukturę techniczną),
- niedostateczne wyposażenie części terenów w infrastrukturę techniczną powodujące znaczne obniżenie standardów zabudowy (istniejące sieci nie są dostosowane do zwiększającej się liczby użytkowników),
- presja na tworzenie zupełnie nowych skupisk zabudowy bez uzasadnienia z punktu widzenia urbanistycznego (dotyczy to m.in. najatrakcyjniejszych terenów),
- niekontrolowany sposób rozwoju nowej zabudowy na terenach wiejskich – brak kontynuacji charakteru zabudowy tradycyjnej, dowolność w stosowaniu materiałów wykończeniowych, kolorystyki elewacji i pokrycia dachowego, brak jednolitych zasad w zakresie geometrii dachów,

- orientowania budynków względem drogi,
- rozmycie zwartej zabudowy wsi poprzez wyznaczenie pod zabudowę nowych terenów w oderwaniu od istniejącej tkanki urbanistycznej,
- brak spójnej polityki w zakresie stosowanych reklam, obiektów sezonowych, ogrodzeń i obiektów małej architektury;
- brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (przestrzeń jest kształtowana chaotycznie, na podstawie decyzji o warunkach zabudowy).

ROZDZIAŁ 4.

STAN ŚRODOWISKA ORAZ WYMAGANIA Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Środowisko przyrodnicze w granicach gminy Świętajno

Według podziału fizycznogeograficznego Polski (Kondracki, 2002) obszar gminy Świętajno położony jest w obrębie makroregionu Pojezierze Mazurskie. Północna część terenu leży w obrębie mezoregionu Pojezierze Mrągowskie, zaś południowa i centralna w obrębie mezoregionu Równina Mazurska.

Większą część obszaru zajmuje płaska i pokryta w dużej części lasami Równina Mazurska. Jej powierzchnię budują rozległe pola sandrowe przecięte płytkimi dolinami rzek. Jeziora, które tu występują znajdują się na przedłużeniu dwóch głębokich rynien Pojezierza Mrągowskiego. Są to jeziora: Wałpusz i Marksewo. Jeziora: Nożyce i Świętajno leżą w nieco mniejszej i rozgałęzionej rynnie. Największe z nich, jezioro Wałpusz, ma powierzchnię 4 km², a głębokość ponad 10 m. W dolinach rzek i w bezodpływowych zagłębieniach terenu występują mady oraz niewielkie torfowiska. Ku północy powierzchnia terenu podnosi się ze 130 do 150 m n.p.m. i pojawiają się wały moren należące do Pojezierza Mrągowskiego. Są one przecięte południkowo zorientowanymi, subglacjanymi rynnami.

Wzdłuż rynien ciągną się wzgórza kemów i porozrywane przez erozję wały ozów, a na wysoczyznach pojawia się glina morenowa. Wysokość pagórków kemowych nie przekracza zwykle 25 m p.p.t. Fragmenty moren czołowych oraz moren powstałych przy bryłach martwego lodu mają zwykle przebieg prostopadły do rynien wypełnionych jeziorami, a w płytszych częściach torfami, gytiami i osadami jeziornymi.

Według podziału klimatycznego Polski, teren arkusza znajduje się w zasięgu regionu zachodniomazurskiego. Jest to strefa ścierania się wpływów klimatu kontynentalnego i morskiego. Na obszarze badanego arkusza duży wpływ na klimat ma również duże zalesienie terenu oraz liczne jeziora. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 7°C, przy średniej temperaturze lipca około 17°C i średniej temperaturze stycznia na poziomie -3,5°C. Suma rocznych opadów zawiera się w przedziale 550–650 mm (Woś, 1996).

Obszar gminy Świętajno jest regionem typowo rolniczo-leśnym. Znaczną część zajmują bory sosnowe Puszczy Kurpiowskiej i Puszczy Piskiej. Lasy pokrywają głównie obszary równiny sandrowej. Warunki glebowe i cechy klimatu sprawiają, że głównym gatunkiem występującym w lasach jest sosna i świerk. Poza tym duże znaczenie mają: dąb, buk, olcha brzoza i modrzew. Poza obszarami leśnymi teren jest wykorzystywany rolniczo.

4.1.1. Budowa geologiczna

Według podziału Polski na jednostki geologiczne, omawiany obszar położony jest w obrębie wyniesienia mazurskiego, będącego częścią prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. W obrębie wyniesienia, na krystalicznym podłożu zalegają osady mezozoiczne i kenozoiczne. Utwory starsze zostały usunięte podczas wyźwignięcia garbu mazursko-suwalskiego w okresie kaledońsko-waryscyjskich ruchów górotwórczych. Podczas krótkotrwałych transgresji morskich, jakie miały miejsce od permu do górnej kredy, powstały osady piaskowcowo-mułowcowo-węglanowe, o zróżnicowanej miąższości. Na nich leżą utwory trzeciorzędowe. Osady zlodowacenia mają miąższość około 50 m. W profilu wyróżnia się piaski i żwiry wodnolodowcowe, gliny zwałowe, ily i mułki zastoiskowe oraz drugi poziom piasków i żwirów wodnolodowcowych. Piaski i żwiry dolne oraz glina zwałowa są dość rozmyte i tworzą urozmaiconą rzeźbę maskowaną przez szczelny płaszcz piasków i żwirów górnych. Czoło lądolodu znajdowało się w północno-zachodniej części omawianego obszaru, o czym świadczą fragmenty moren czołowych i moren powstałych wskutek wytapiania brył martwego lodu. Na powierzchni gminy odsłaniają się tylko osady zlodowaceń północnopolskich (zlodowacenie Wisły). W okresie tego zlodowacenia uformowane zostały główne rysy rzeźby obszaru gminy Świętajno.

Czoło lądolodu znajdowało się w północno-zachodniej części omawianego obszaru, o czym świadczą fragmenty moren czołowych i moren powstałych wskutek wytapiania brył martwego lodu. Rzeźbę urozmaicają pagórki kemów, o wysokości do 20 m, zbudowane z piasków i żwirów oraz fragmenty rozmytej i pobrużdżonej erozynie wysoczyzny zbudowanej z gliny zwałowej. Była ona rozcinana mniejszymi lobami lodu, co zaznaczyło się w terenie rynnami o przebiegu południkowym, szerokości do 2 km i głębokimi nawet do 40 m. Na przedpolu lądolodu, na pozostałej części omawianego obszaru, następowała akumulacja wodnolodowcowych piasków i żwirów. Utworzone zostały rozległe pola sandrowe, z których zbudowana jest płaska równina we wschodniej i południowej części obszaru. Osady sandrowe utworzone w różnych fazach tego zlodowacenia nakładają się na siebie, osiągając miejscami znaczną grubość. Piaski i żwiry mają miąższość od kilku do 15 m. W czasie zaniku lądolodu rynny (Jeziora

Wałpusz i Świętajno) wypełnione były bryłami martwego lodu. Wzdłuż nich przepływały wody roztopowe tworząc kemowe tarasy rynnowe, w których miąższość osadów piaszczysto-żwirowych może przekraczać 20 m. Efektem ocieplenia i recesji lądolodu są jeziora rynnowe, powstałe po wytopieniu brył lodu. W południowej i południowo-wschodniej części terenu cienkie pokrywy torfów (do 2 m) wypełniają płaskie i rozległe dna dolin. Przeważają tam torfy drzewne i mszyste. Osady jeziorne skupione w rynnach, w zagłębieniach bezodpływowych reprezentowane są przez piaski drobnoziarniste, gytę, kredę jeziorną i torfy. Miąższość osadów jeziornych może lokalnie osiągać miąższość kilkunastu metrów.

4.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar gminy Świętajno należy do zlewni rzek: Omulew, Rozoga i Szkwa, które są prawymi dopływami Narwi, należącej do zlewni Wisły. W północnej części niewielkie dopływy tych rzek wypływają z jezior i płyną na południe. Są to od zachodu: rzeka Wałpusza (jeziro Wałpusz) i Jerutka (jeziro Marksoby) – dopływy Omulwi oraz wypływający z jeziora Piasutno niewielki ciek, który wpada do Szkwę. Rzeki płyną z reguły płaskimi dolinami wypełnionymi licznymi podmokłościami, torfowiskami i niewielkimi oczkami wodnymi. W południowej części doliny są szersze i pocięte krzyżującymi się często rowami odwadniającymi.

Jeziora wypełniają rynny o przebiegu południkowym. Typowo rynnowym jeziorem jest jezioro Wałpusz o głębokości nie przekraczającej 10 m. Największe pod względem powierzchni jest jezioro Wałpusz (4 km²), następnie Świętajno (2,1 km²) oraz jezioro Piasutno o powierzchni poniżej 0,5 km². W nielicznych nieckach bezodpływowych uformowanych przez wytapianie się martwego lodu znajdują się niewielkie

(do kilku hektarów) oczka wodne. Na południe od Powalczyna znajduje się źródło o wydajności 2–5 l/s, zasilane przesączającymi się wodami z jeziora Nożyce.

Na obszarze gminy Świętajno występują fragmenty trzech głównych zbiorników wód podziemnych. Są to zbiorniki o dużej powierzchni i znacznych zasobach – Zbiornik międzymorenowy Olsztyn (nr 213) i Sandr Kurpie (nr 216), wyznaczone w utworach czwartorzędowych oraz Subniecka Warszawska (nr 215) wyznaczone w utworach trzeciorzędowych. W wyniku szczegółowego rozpoznania hydrogeologicznego został udokumentowany Zbiornik międzymorenowy Olsztyn i Sandr Kurpie. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne zbiornika nr 213 wynoszą 290 tys. m³/d, a zbiornika nr 216 – 134 tys. m³/d.

4.1.3. Warunki glebowe

Na obszarze gminy Świętajno gleby chronione klas I–IVa wykształciły się przede wszystkim w północno-zachodniej jego części, na wysoczyźnie morenowej. Większe płaty występują także na północ od Świętajna. Należą do nich gleby brunatne, bielcowe i pseudobielcowe, które rozwinęły się na piaskach i glinach pochodzenia wodnolodowcowego.

W obrębie łąk na glebach pochodzenia organicznego występują w przewadze gleby murszowo-mineralne i murszowate. Niewielką powierzchnię zajmują gleby torfowe oraz murszowo-torfowe. Łąki występują w dolinach rzek oraz na śródlęśnych polanach położonych w rynnach subglacialnych, głównie w południowej części obszaru arkusza.

Większą część omawianego obszaru pokrywa zwarty kompleks leśny stanowiący krawędź Puszczy Piskiej. Są to w przeważającej części lasy sosnowe, a w rejonach podmokłych mieszane. Głównym typem siedlisk są różne odmiany boru.

Warunki geologiczno-inżynierskie obszaru gminy Świętajno są zróżnicowane. Warunki podłoża budowlanego są korzystne w obszarach występowania gruntów spoistych: zwartych, półzwartych i twaroplastycznych oraz gruntów sypkich średnio zagęszczonych, na których nie występują zjawiska geodynamiczne, a głębokość zwierciadła wody gruntowej przekracza 2 m p.p.t. Takie podłoże mogą stanowić piaski i żwiry (grunty średnio zagęszczone) sandru utworzonego w fazie pomorskiej, zlodowaceń bałtyckich, które pokrywają znaczną część arkusza. Obszary występowania tych utworów stanowią płaską powierzchnię, która porozcinana jest stosunkowo małymi, płytkimi dolinami rzeczny. Korzystne podłoże wyznaczono dla okolic miejscowości: Olszyny, Jerutki, Jeruty i Świętajno. Niektóre części dolin zostały zmeliorowane, co zwiększyło areał gruntów nadających się pod lekką zabudowę. Korzystne podłoże budowlane stanowi także wysoczyzna morenowa zbudowana z osadów zlodowaceń północnopolskich w północno-zachodniej części arkusza. Są to gliny zwałowe moreny dennej małoskonsolidowane i nieskonsolidowane. W większej części tej wysoczyzny zwierciadło wód gruntowych znajduje się głęboko, jednak miejscami mogą występować płytkie wody podskórne, które utrudniają budownictwo.

Rejony o warunkach geologiczno-inżynierskich utrudniających budownictwo to obszary występowania gruntów słabonośnych, do których zalicza się grunty: organiczne oraz spoiste miękkoplastyczne. Utrudnienia dla budownictwa występują na gruntach sypkich luźnych oraz obszarach podmokłych, zabagnionych i płytkiego występowania wód gruntowych (0–2 m).

W dolinach rzek Wałpuszy i Jerutki, na holocenijskich tarasach budownictwo utrudniają stosunki wodne oraz występowanie słabonośnych gruntów organicznych. Tarasy rzeczne zbudowane są z: piasków, mułków, torfów, mad i wykazują płytsze niż na równinie występowanie zwierciadła wody, czasami mniej niż 2 m p.p.t. Dlatego obszary dolin rzek uznano za niekorzystne.

W północnej części arkusza, w rynnach polodowcowych występują piaski i żwiry sandrowe, które przykryte są zwykle cieką warstwą holocenijskich osadów jeziornych: gytie, torfy, piaski humusowe, namuły. Dna rynien, w których znajdują się jeziora: Wałpusz, Nożyce i Świętajno określono więc jako

obszary niekorzystne dla budownictwa. W wymienionych obszarach warunki budowlane utrudnia również możliwość występowania wód agresywnych względem stali i betonu.

4.2. Prawne formy ochrony przyrody na terenie gminy Świętajno

W granicach gminy Świętajno występują obowiązujące prawne formy ochrony przyrody, których granice i lokalizacje pokazano na rysunku 16.

- 1) Rezerwaty przyrody:
 - a) „Ławny Lasek” o powierzchni 7,66 ha, położony nad wschodnim brzegiem jeziora Uplik, powołany w celu ochrony miejsc gniazdowania czapli siwej. Ustanowiony zarządzeniem MLiPD z 8 lipca 1963 r. (MP nr 65 poz. 327), zmieniony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 20 listopada 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Ławny Lasek” (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2017 r., poz. 4615);
 - b) „Pupy” o powierzchni 57,18 ha, powołany w celu ochrony starodrzewu mieszanego, położony na terenie leśnictwa Niedźwiedzi Kąt. Ustanowiony Zarządzeniem MOŚ,ZNiL z 25 stycznia 1995 r. (MP z 1995 r. nr 6, poz. 93), zmieniony Zarządzeniem Nr 6 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 8 lutego 2011 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Pupy” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2011 r. Nr 19, poz. 366), zmieniony Zarządzeniem Nr 27 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 7 czerwca 2011 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Pupy" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2011 r. Nr 80, poz. 1388), zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 22 kwietnia 2020 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Pupy" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2020 r. poz. 1865).
- 2) Parki krajobrazowe:

Mazurski Park Krajobrazowy ustanowiony: uchwałami Wojewódzkich Rad Narodowych w Suwałkach z dnia 5 grudnia 1977 r. w Olsztynie z dnia 8 grudnia 1977 r. oraz Rozporządzeniem Nr 9 z dnia 26 stycznia 2006 r. w sprawie Mazurskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 20, poz. 506). Ochrona, zagospodarowanie i zrównoważone użytkowanie zgodnie z Planem Ochrony Parku - Uchwała Nr XIX/368/12 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2012 r.
- 3) Obszary chronionego krajobrazu:

Na terenie gminy Świętajno występują fragmenty 2 obszarów chronionego krajobrazu ustanowionych Rozporządzeniem Nr 21 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 52 poz. 725) w stosunku do których obowiązują następujące przepisy:

 - a) Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Kierwik: Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Kierwik (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008 r. Nr 70, poz. 1343);
 - b) Spychowski Obszar Chronionego Krajobrazu: Uchwała Nr XXXIV/743/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 lutego 2018 r. w sprawie Spychowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2018 r. poz. 1322).

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Ruciane-Nida: Rozporządzenie Nr 138 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Ruciane-Nida (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008 r. Nr 178, poz. 2620) graniczy od strony wschodniej z

granicą gminy.

- 4) Obszary Natura 2000 – część obszaru gminy Świętajno położona jest w granicach:
- Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000 „Puszcza Piska” - kod obszaru PLB280008 (powierzchnia 172802,21 ha) - podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. z 2011 r. nr 25, poz. 133);
 - Obszaru NATURA 2000 mającego znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Piska” - kod obszaru PLH 280048 (powierzchnia 57826,61 ha) – podstawa prawna: Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2021/161 z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie przyjęcia czternastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2021) 21) (Dz. U.UE L. z dnia 15 lutego 2021 r.).
Obowiązuje Plan Zadań Ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska W Olsztynie z dnia 16 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Piska PLH280048 (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2020 r. poz. 1813).
- 5) Pomniki przyrody – aktualny wykaz pomników przyrody przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2.

Lp.	Nazwa	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna	Opis pomnika	Opis lokalizacji
1.	(brak nazwy)	1977-01-01	Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 14 poz. 191 z 05.06.1991 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) Wysokość [m]:25 Pierśnica [cm]:128	przy drodze Świętajno- Długi Borek; N-ctwo Spychowo, L-ctwo Czajki, oddz. 42 (1971), obecnie 295 c
2.	(brak nazwy)	1977-01-01	Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 14 poz. 191 z 05.06.1991 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) Wysokość [m]:26 Pierśnica [cm]:136	przy drodze Świętajno- Długi Borek; N-ctwo Spychowo, L-ctwo Czajki, oddz. 42 (1971), obecnie 295 c
3.	(brak nazwy)	1995-09-23	Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 20 poz. 202 z 08.09.1995 r.	Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) - Pinus sylvestris	przy linii oddz. 311/312; N-ctwo Spychowo, L-ctwo Czajki, oddz. 311 f
4.	Niedźwiadek	1996-11-27	Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 49 poz. 509 z 12.11.1996 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) Wysokość [m]:28 Pierśnica [cm]:125	parking leśny 2 km od Spychowa przy drodze Rozogi; N-ctwo Spychowo, L-ctwo Niedźwiedzi Kąt, oddz. 158 g (1996), obecnie 158 f
5.	Złote Dęby	1999-11-11	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 71 poz. 1204 z 27.10.1999 r.	Grupa 6 dębów	skarpa E brzegu jeziora Świętajno; N-ctwo Spychowo, L-ctwo Kolonia, oddz. 118 cx
6.	Jurand	1999-11-11	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-	Dąb szypułkowy	N-ctwo Spychowo, L-

			Mazurskiego Nr 71 poz. 1204 z 27.10.1999 r.	(Quercus robur) Wysokość [m]:30 Pierśnica [cm]:123	ctwo Szklarnia, oddz. 178 a
7.	Smętek	1999-11-11	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 71 poz. 1204 z 27.10.1999 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) Wysokość [m]:30 Pierśnica [cm]:126	N-ctwo Spychowo, L-ctwo Szklarnia, oddz. 177 b
8.	Jan	1999-11-11	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 71 poz. 1204 z 27.10.1999 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) Wysokość [m]:30 Pierśnica [cm]:146	N-ctwo Spychowo, L-ctwo Szklarnia, oddz. 177 b
9.	Niedźwiedź	1999-11-11	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 71 poz. 1204 z 27.10.1999 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) Wysokość [m]:30 Pierśnica [cm]:137	przy leśniczówce; N-ctwo Spychowo, L-ctwo Niedźwiedzi Kąt, oddz. 101 x (1999), obecnie 101 bx
10.	im. Melchiora Wańkowicza	2004-09-21	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 167 poz. 2061 z 3.12.2004 r.	Grupa 30 dębów - obecnie 29 stojących oraz 2 drzewa powalone; 9,10: powalone	w sąsiedztwie ścieżki dydaktycznej nad jeziorem Cichym (wokół jeziora); N-ctwo Spychowo, L-ctwo Niedźwiedzi Kąt, oddz. 105i
11.	Szklarnia	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Sosna zwyczajna (Pinus silvestris) o obwodzie 239 cm i wysokości 32 m, wiek około 200 lat.	działka nr ewidencyjny 3181, obręb geodezyjny Spychowo, Leśnictwo Niedźwiedzi Kąt, oddział leśny 181 d.
12.	Ursus	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) o obwodzie 470 cm i wysokości 30 m.	działka nr ewidencyjny 3153, obręb geodezyjny Spychowo, Leśnictwo Niedźwiedzi Kąt, oddział leśny 153 c
13.	Morsy	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Dwie sosny zwyczajne (Pinus silvestris) o obwodzie 290 cm i wysokości 34 m oraz o obwodzie 257 cm i wysokości 30 m i świerk pospolity (Picea abies) o obwodzie 231 cm i wysokości 34	działka nr ewidencyjny 3236, obręb geodezyjny Spychowo, Leśnictwo Niedźwiedzi Kąt, oddział leśny 236c
14.	Jagienka	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Sosna zwyczajna (Pinus silvestris) o obwodzie 275 cm i wysokości 33 m	działka nr ewidencyjny 3318/1, obręb geodezyjny Świętajno, Leśnictwo

					Czajki, oddział leśny 318 f
15.	Chocholskie sosny	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Grupa 2 sosen, wiek ok. 150 lat	L-ctwo Czajki, oddz. 277 i
16.	Niedźwiedzica	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Sosna zwyczajna (<i>Pinus silvestris</i>) o obwodzie 294 cm i wysokości 34 m.	Działka nr ewidencyjny 3295/1, obręb geodezyjny Długi Borek, Leśnictwo Czajki, oddział leśny 295c. Pomniki 100 m od drogi gminnej Świętajno - Długi Borek.
17.	Gruby świerk	2015-04-14	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego poz. 1174 z 30.03.2015 r.	Świerk pospolity (<i>Picea abies</i>) o obwodzie 300 cm i wysokości 32 m, wiek 150 lat	działka nr ewidencyjny 3299/2, obręb geodezyjny Długi Borek, Leśnictwo Czajki, oddział leśny 299f
18.	Gabrysia	2015-04-14	Dz. Urz. z 2015 r. poz. 1174	Trzmielina pospolita (<i>Euonymus europaea</i>) o obwodzie odnogi od strony wschodniej 60 cm, zachodniej 56 cm i wysokości 10 m, wiek 60 lat	działka nr ewidencyjny 3329/9, obręb geodezyjny Jeruty, Leśnictwo Czajki, oddział leśny 329l.
19.	(brak nazwy)	1989-03-30	Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 4 poz. 88 z 15.03.1989 r.	Pomnik przewrócony przez wiatr	L-ctwo Czajki oddz. 310

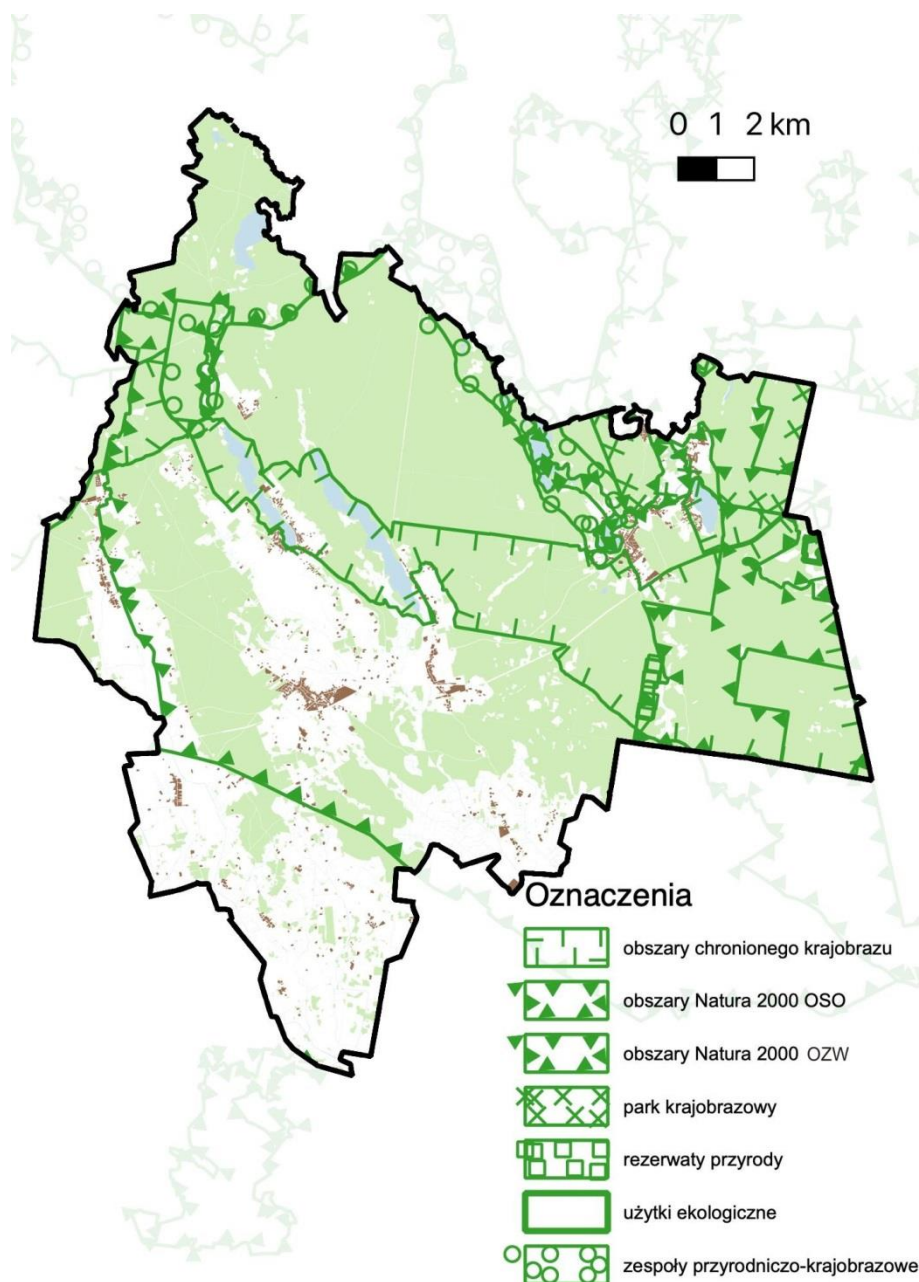
6) Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- a) Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Rzeka Babant i Jezioro Białe powołany Rozporządzeniem Nr 11 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 11 stycznia 2000 r. w sprawie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego "Rzeka Babant i Jezioro Białe" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2000 r. Nr 2, poz. 20) zmieniony Rozporządzeniem Nr 26 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 9 sierpnia 2007 r. w sprawie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego "Rzeka Babant i Jezioro Białe" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2007 r. Nr 122, poz. 1700);
- b) Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Zyzdrój powołany Rozporządzeniem Nr 24 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 9 sierpnia 2007 r. w sprawie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego "Zyzdrój" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2007 r. Nr 122, poz. 1698);

7) Użytki ekologiczne:

- a) Użytek Ekologiczny „Kosaciec” o powierzchni 0,20 ha, obejmujący podmokłą łąkę śródleśną - stanowisko kosaćca syberyjskiego (*Iris sibirica*), ustanowiony Rozporządzeniem Nr 75 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Kosaciec" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 105 poz. 1708 z 31.07.2009 r.);
- b) Użytek Ekologiczny „Biele” o powierzchni 26,65 ha, obejmujący stanowisko kosaćca syberyjskiego (*Iris sibirica*) i brzozy niskiej (*Betula humilis*), ustanowiony Rozporządzeniem Nr 32 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 w sprawie

ustanowienia użytku ekologicznego "Biele" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 105 poz. 1665 z 31.07.2009 r.), zmieniony Uchwałą Nr VII/48/2015 Rady Gminy Świątajno z dnia 19 maja 2015 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Biele”.

Rysunek 16. Obszary objęte ochroną

4.3. Zasady obowiązujące w obszarach objętych prawnymi formami ochrony przyrody

1. W obszarze rezerwatów przyrody zabrania się między innymi:
 - 1) budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom rezerwatu przyrody;
 - 2) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
 - 3) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;

- 4) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
 - 5) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczenia i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
 - 6) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
 - 7) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
 - 8) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
 - 9) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 10) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
 - 11) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
 - 12) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 13) połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
 - 14) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 15) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną;
 - 16) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 17) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi;
 - 18) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
 - 19) zakłócania ciszy;
 - 20) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 21) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
 - 22) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 23) prowadzenia badań naukowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
 - 24) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
 - 25) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
 - 26) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.
2. W obszarze Mazurskiego Parku Krajobrazowego obowiązują następujące zakazy:
- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska,
 - 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej rybackiej i łowieckiej,
 - 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego-

go lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,

- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej,
- 8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- 9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- 10) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową,
- 11) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych,
- 12) organizowania rajdów motorowych i samochodowych,
- 13) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Ponadto, w celu ochrony najcenniejszych fragmentów Pojezierza Mazurskiego, ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe, jak też zachowanie i popularyzacja tych wartości w ramach zrównoważonego rozwoju dla zwiększenia atrakcyjności Parku i poprawy jakości życia jego mieszkańców, ustanowiony został na okres 20 lat Plan Ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego (XIX/368/12 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2012 r.).

3. W granicach obszarów chronionego krajobrazu obowiązują następujące nakazy, zakazy i odstępstwa od zakazów:

- 1) zakaz zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 3) zakaz likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) zakaz wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) zakaz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) zakaz likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) zakaz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek,

jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej dla obszaru OCHK Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego–Kierwik oraz odstępstwa od zakazów wynikające z rozporządzenia;

- 9) zakaz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym o którym mowa w przepisach Prawa wodnego,
 z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki wodnej, leśnej lub rybackiej dla obszaru Spychowskiego OCHK oraz odstępstwa od zakazów wynikające z uchwały.

Od powyższych zakazów obowiązują odstępstwa określone każdorazowo w przepisach lokalnych (uchwała lub rozporządzenie) dotyczących poszczególnych obszarów chronionego krajobrazu.

4. W odniesieniu do obszarów Natura 2000 obowiązują następujące zasady:

- 1) zasady wynikające z przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w odniesieniu do obszarów NATURA 2000, w tym w szczególności art. 33 ust. 1, zgodnie z którym zabrania się podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 lub pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami,
- 2) zasady wynikające z ustaleń Planu Zadań Ochronnych dla obszaru NATURA 2000 mającego znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Piska” - kod obszaru PLH 280048, ustanowionego Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska W Olsztynie z dnia 16 kwietnia 2020 r., w tym w szczególności:
 - ograniczenie zabudowy poza granicami terenów zabudowanych, wyznaczonych w załączniku nr 10 do zarządzenia, z preferowaniem lokalizacji siedlisk rolniczych oraz infrastruktury technicznej (w tym drogowej), a także zabudowy uzupełniającej na działkach zabudowanych obiektami budowlanymi z dopuszczeniem przebudowy i rozbudowy tych obiektów oraz skupianiem zabudowy wokół zabudowy istniejącej;
 - ograniczenie budowy nowych i rozbudowy istniejących pomostów i innych urządzeń wodnych, w tym kąpielisk do miejsc wskazanych w załączniku nr 10 do zarządzenia, za wyjątkiem budowli regulacyjnych na rzekach, służących minimalizacji ryzyka powodziowego oraz budowli służących zabezpieczeniu przepraw mostowych;
 - ograniczenie zabudowy w odległości mniejszej niż 100 m od jezior i nieuregulowanych odcinków rzek;
 - uzależnienie możliwości lokalizacji nowej zabudowy w całej zlewni wód obszaru Natura 2000 Ostoja Piska od odprowadzenia ścieków kanalizacją do oczyszczalni zapewniającej kontrolę parametrów oczyszczonych ścieków, a przypadku braku kanalizacji gromadzenia ścieków w szczelnych zbiornikach bezodpływowych;
 - obowiązek ochrony gleb hydrogeniczných (torfowych i murszowych) poprzez ograniczenie ich zabudowy.

5. Dla terenów położonych w granicach zespołów przyrodniczo – krajobrazowych obowiązują następujące ograniczenia:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac

związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;

- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) umieszczania tablic reklamowych.

6. W odniesieniu do wyżej wymienionych użytków ekologicznych obowiązują następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych.

PODSUMOWANIE

Występujące na obszarze gminy tereny cenne ze względów przyrodniczych i krajobrazowych oraz tereny wrażliwe na antropopresję, kwalifikują obszar gminy w większości do objęcia różnymi formami ochrony. Wprowadzone formy ochrony, w tym: rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary NATURA 2000, jako obszary o znaczeniu dla Wspólnoty stanowią wystarczającą podstawę prawną do zachowania i ochrony środowiska na terenie gminy Świętajno. Podstawowym zadaniem władz samorządowych powinno być implementowanie przepisów w tym zakresie do treści dokumentów planistycznych.

W koncepcji sieci ekologicznej ECONET POLSKA, północna i środkowa części obszaru gminy zaliczona została do obszaru węzłowego o znaczeniu krajowym, tj. do obszarów o najwyższej randze w hierarchii sieci ekologicznej ECONET POLSKA.

Zagospodarowanie obszaru gminy powinno uwzględniać konieczność ochrony środowiska przyrodniczego, a jego rodzaje i intensywność powinny być dostosowane do prawnych uwarunkowań ochrony przyrody i wrażliwości środowiska na antropopresję.

Omawiany obszar jest w zasadzie płaski, równinny, a tylko w północnej części pofalowany i porozcinany dolinami jezior rynnowych. Na równinie warunki podłoża budowlanego są zwykle dobre, natomiast w dolinach i wokół jezior pojawiają się grunty organiczne, które utrudniają budownictwo. Dodatkowo mała miąższość piasków ze żwirami na tarasach rzecznych powoduje, że okresowo podnosi się na nich poziom wód gruntowych. Stąd należy te obszary także uważać za niekorzystne do zabudowy. W północnej części na stromych stokach moren i kemów występują zjawiska niekorzystne dla budownictwa – spętywanie i spłukiwanie, a strome zbocza dolin jeziornych są predysponowane do występowania ruchów masowych, takich jak osuwiska i obrywy.

Znaczna ilość jezior, w tym jezior dużych o dobrej jakości wód, w powiązaniu z bardzo dużą lesistością (ponad 50 %) w formie borów sosnowych i świerkowych oraz urozmaiconą rzeźbą terenu stwarzają przesłanki do rozwoju różnorodnych form rekreacji.

W celu ochrony środowiska wodnego powinno się w dalszym ciągu konsekwentnie kanalizować zabudowę (mieszkalną, rekreacyjną i inną w obrębie której powstają ścieki) i włączać ją w gminny system oczyszczania ścieków.

Powinno się też minimalizować doptywy substancji biogenych i organicznych z pól. Realizować to można poprzez utrzymywanie i tworzenie wzdłuż brzegów wód (szczególnie jezior) stref ochronnych z trwałej zieleni, a także budowę buforowych zbiorników wodnych na doptywach jezior.

Szczegółnej ochrony wymagają strefy litoralne jezior. Użytkowanie rekreacyjne terenów nadbrzeżnych nie powinno powodować znaczących ubytków roślinności w tej strefie.

Zagrożeniem dla obszarów cennych przyrodniczo (ostoi przyrody) i korytarzy ekologicznych może być głównie nadmierna antropopresja i fragmentacja krajobrazu stwarzająca przeszkody dla migracji zwierzyny, a także monotypizacja krajobrazu i związane z nią likwidowanie śródpolnych zadrzewień i podmokłości.

Zagrożenie dla krajobrazu stanowią głównie mało estetyczne budowle. Powinno się zadbać o odpowiedni wygląd architektoniczny wznoszonych budowli.

Zagrożenie dla czystości powietrza atmosferycznego istnieje w zasadzie tylko w sezonie grzewczym. W stosowanych systemach grzewczych zaleca się unikać rozwiązań wysokoemisyjnych, nie spełniających norm w tym zakresie.

ROZDZIAŁ 5.

STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

W granicach gminy Świętajno występują liczne ślady osadnictwa. Stanowiska archeologiczne datowane są od paleolitu po późne średniowiecze. Na omawianym obszarze zachowały się kurhany na wzgórzach datowane na okres starożytny.

Ochroną konserwatorską objęte zostały zabytki sakralne i architektoniczne. Do najcenniejszych zabytków architektury sakralnej należy kościół katolicki pw. św. Maksymiliana Kolbe w Jerutkach (czas powstania 1743 r. rozbudowa 1820 – 1821 r. – wieża dzwonicza), dawniej ewangelicki, wraz z cmentarzem przykościelnym w Jerutkach oraz kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Spychowiu (czas powstania 1903 – 1906 r.). W Świętajnie zabytkiem jest kościół pw. Andrzeja Boboli w Świętajnie (czas powstania 1918 – 1922), pierwotnie ewangelicki, obecnie katolicki.

Zabytkami architektonicznymi są liczne drewniane chałupy z XVIII i XIX wieku – w Świątynie 9 chałup, także w Jerutkach 16 chałup objętych jest ochroną konserwatorską, w tym jedna z oborą i stodołą. W Jerutkach zabytkiem jest też szachulcowa kostnica z XIX wieku.

W krajobrazie kulturowym gminy Świątajno dominują:

- skupione wsie (zwarta zabudowa),
- rzadko występująca zabudowa kolonijna wśród rozłogów pól (odległość co 500 – 600 m),
- zabudowa nadjeziorna – przekształcona w znacznej części w zabudowę rekreacyjną,
- zabytkowe kościoły i cmentarze,
- pozostałości po dawnych osadach wiejskich (obecnie zaledwie kilka domów),
- zabudowa miejska (jednorodzinna, pierzejowa),
- plac wiejski zabudowa wokół placu.

Zabytkowy krajobraz gminy cechuje:

- zachowana miejscami historyczna zabudowa wiejska,
- przekształcone współcześnie rozłogi pól i łąk,
- zróżnicowana granica rolno - leśna,
- otwarcia widokowe wzdłuż brzegów jezior,
- duży udział form naturalnych (śródpolne zadrzewienia, oczka wodne porośnięte roślinnością, zadrzewienia wzdłuż miedzy),
- charakterystyczne formy architektoniczne w krajobrazie (np. wieże kościołów).

5.1. Obszary i obiekty zabytkowe podlegające ochronie

Ścisłej ochronie prawnej na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podlegają obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków.

Obszary i obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków występujące na terenie gminy Świątajno zestawiono w tabeli 3.

Tabela 3.

Lp.	Miejscowość	Ulica	Numer	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu	Decyzja
1.	Jerutki	-	-	kostnica	a-973	14.06.1968	-
2.	Jerutki	-	-	kościół wraz z cmentarzem przykościelnym	a-882	15.04.1968	-
3.	Jerutki	-	6	chałupa	A-2730	15.02.1989	kl-5340/174/89
4.	Jerutki	-	10	chałupa	A-2729	15.02.1989	kl-5340/175/89
5.	Jerutki	-	14	chałupa	a-877	15.04.1968	-
6.	Jerutki	-	14	obora	A-884	15.04.1968	-
7.	Jerutki	-	14	stodoła	A-885	15.04.1968	-
8.	Jerutki	-	24	chałupa	A-2715	15.02.1989	kl-5340/176/89
9.	Jerutki	-	26	chałupa	A-2728	15.02.1989	kl-5340/177/89
10.	Jerutki	-	27	chałupa	A-2731	15.02.1989	kl-5340/178/89
11.	Jerutki	-	33	chałupa	A-2732	15.02.1989	kl-5340/179/89
12.	Jerutki	-	35	chałupa	a-2704	15.02.1989	kl-5340/180/89

13.	Jerutki	-	64	chałupa	A-2727	15.02.1989	kl-5340/181/89
14.	Jerutki	-	65	chałupa	A-2733	15.02.1989	kl-5340/182/89
15.	Jerutki	-	67	chałupa	A-2743	15.02.1989	kl-5340/183/89
16.	Jerutki	-	68	chałupa	A-2699	15.02.1989	kl-5340/184/89
17.	Jerutki	-	70	chałupa	A-2707	15.02.1989	kl-5340/185/89
18.	Jerutki	-	73	chałupa	A-2700	15.02.1989	kl-5340/186/89
19.	Jerutki	-	82	chałupa	A-2701	15.02.1989	kl-5340/187/89
20.	Jerutki	-	104	chałupa	A-2702	15.02.1989	kl-5340/188/89
21.	Jeruty	-	49	chałupa	a-872	12.04.1968	-
22.	Spychowo	-	-	kościół paraf. wraz z otoczeniem	A-4579	01.09.2011	IZAR.5140.1. 4(3).2011.MS
23.	Świętajno		5	chałupa	a-861	05.04.1968	-
24.	Świętajno	Dworcowa	22	chałupa	A-3317	18.03.1992	psoz-izn- 5340/118/92
25.	Świętajno	Grunwaldzka	62	chałupa	A-3321	18.03.1992	psoz-izn- 5340/120/92
26.	Świętajno	Kościelna	20	Kościół Chrześcijan Baptystów	A-3874	12.03.1996	psoz-izn- 5340/38/96
27.	Świętajno	Leśna	1	chałupa	A-3325	18.03.1992	psoz-izn- 5340/122/92
28.	Świętajno	Leśna	4	chałupa	A-3327	18.03.1992	psoz-izn- 5340/124/92
29.	Świętajno	Leśna	6	chałupa	A-3329	18.03.1992	psoz-izn- 5340/121/92
30.	Świętajno	Leśna	8	chałupa	A-3326	18.03.1992	psoz-izn- 5340/123/92
31.	Świętajno	Leśna	17	chałupa	A-3322	18.03.1992	psoz-izn- 5340/119/92
32.	Świętajno	Mickiewicza	20	chałupa	A-3318	18.03.1992	psoz-izn- 5340/125/92

W granicach gminy Świętajno brak jest obiektów znajdujących się w wojewódzkim rejestrze zabytków archeologicznych. W tabeli nr 4 przedstawiono obiekty ujęte w tzw. Archeologicznym Zdjęciu Polski (AZP).

Tabela 4.

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Stan. w miejsc.	Stan. na obszarze	Uwagi
1	Koczek	27-69	X	21	
2	Koczek	27-69	IX	20	
3	Koczek	27-69	VIII	19	
4	Spychowo	27-69	XVI	18	
5	Spychowo	27-69	XV	17	
6	Spychowo	27-69	XIV	16	
7	Spychowo	27-69	XIII	15	
8	Spychowo	27-69	XII	14	

9	Spychowo	27-69	XI	13	
10	Spychowo	27-69	X	12	
11	Spychowo	27-69	IX	11	
12	Koczek	27-69	VII	10	
13	Koczek	27-69	VI	9	
14	Koczek	27-69	V	8	
15	Koczek	27-69	IV	7	
16	Spychowo	27-69	VI	6	
17	Spychowo	27-69	V	5	
18	Koczek	27-69	III	3	archiwalne
19	Koczek	27-69	II	2	archiwalne
20	Koczek	27-69	I	1	archiwalne
21	Jeruty	29-67	XXII	26	
22	Jeruty	29-67	XXI	25	
23	Jeruty	29-67	XX	24	
24	Jeruty	29-67	XIX	23	
25	Jeruty	29-67	XVIII	22	
26	Chochot	29-68	XII	33	
27	Chochot	29-68	XI	32	
28	Chochot	29-68	X	31	
29	Chochot	29-68	IX	30	
30	Świątajno	29-68	XVI	29	
31	Jeruty	29-68	XVII	28	
32	Cis	29-68	I	27	archiwalne
33	Chochot	29-68	VIII	24	archiwalne
34	Chochot	29-68	VII	23	archiwalne
35	Chochot	29-68	VI	22	archiwalne
36	Chochot	29-68	V	21	archiwalne
37	Chochot	29-68	IV	20	archiwalne
38	Chochot	29-68	III	19	archiwalne
39	Chochot	29-68	II	18	archiwalne
40	Chochot	29-68	I	17	archiwalne
41	Jeruty	29-68	XVI	16	
42	Jeruty	29-68	XV	15	
43	Jeruty	29-68	XIV	14	archiwalne
44	Jeruty	29-68	XIII	13	archiwalne
45	Jeruty	29-68	XII	12	archiwalne
46	Jeruty	29-68	XI	11	archiwalne
47	Jeruty	29-68	X	10	archiwalne
48	Jeruty	29-68	IX	9	archiwalne
49	Jeruty	29-68	VIII	8	archiwalne
50	Jeruty	29-68	VII	7	archiwalne

51	Jeruty	29-68	VI	6	archiwalne
52	Jeruty	29-68	V	5	archiwalne
53	Jeruty	29-68	IV	4	archiwalne
54	Jeruty	29-68	III	3	archiwalne
55	Jeruty	29-68	II	2	archiwalne
56	Jeruty	29-68	I	1	archiwalne
57	Konrady	30-68	II	18	
58	Konrady	30-68	I	17	
59	Stare Czajki	30-68	II	15	
60	Zielone	30-68	I	14	
61	Biały Grunt	30-68	I	13	
62	Długi Borek	29-69	III	7	
63	Długi Borek	29-69	II	6	
64	Długi Borek	29-69	I	1	archiwalne
65	Piasutno	27-68	XV	5	
66	Piasutno	27-68	XIV	4	
67	Piasutno	27-68	XIII	3	
68	Piasutno	27-68	XII	2	
69	Piasutno	27-68	XI	1	
70	Jerutki	28-67	XII	16	
71	Jerutki	28-67	XI	15	
72	Jerutki	28-67	X	14	
73	Jerutki	28-67	IX	13	
74	Jerutki	28-67	VIII	12	
75	Jerutki	28-67	VII	11	
76	Jerutki	28-67	VI	10	
77	Jerutki	28-67	V	9	
78	Jerutki	28-67	IV	8	
79	Jerutki	28-67	III	7	
80	Jerutki	28-67	II	6	
81	Jerutki	28-67	I	1	
82	Świątajno	28-68	IX	21	
83	Świątajno	28-68	XVI	33	
84	Świątajno	28-68	XV	32	
85	Świątajno	28-68	XIV	31	
86	Świątajno	28-68	XIII	30	
87	Świątajno	28-68	XII	29	
88	Świątajno	28-68	XI	28	
89	Kolonia	28-68	VII	27	
90	Kolonia	28-68	VI	26	
91	Kolonia	28-68	V	25	

92	Kolonia	28-68	IV	24	
93	Kolonia	28-68	III	23	
94	Świątajno	28-68	X	22	
95	Świątajno	28-68	VIII	20	
96	Świątajno	28-68	VII	19	
97	Świątajno	28-68	VI	18	
98	Świątajno	28-68	V	17	
99	Świątajno	28-68	IV	16	
100	Kolonia	28-68	II	15	
101	Świątajno	28-68	III	13	
102	Świątajno	28-68	II	12	
103	Kolonia	28-68	I	14	
104	Piasutno	28-68	X	11	
105	Świątajno	28-68	I	9	
106	Piasutno	28-68	VIII	8	
107	Piasutno	28-68	VI	6	
108	Piasutno	28-68	III	3	
109	Piasutno	28-68	I	1	archiwalne
110	Piasutno	28-68	II	2	
111	Piasutno	28-68	IV	4	
112	Piasutno	28-68	V	5	
113	Piasutno	28-68	VII	7	
114	Piasutno	28-68	IX	10	

Zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obowiązuje ochrona wszystkich obiektów i obszarów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Świątajno. Należy podkreślić, że jest to zbiór otwarty, podlegający ciągłej weryfikacji. Aktualny wykaz obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi załącznik do zarządzenia nr Te.0050.1.2014 Wójta Gminy Świątajno z dnia 10.10.2014 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Świątajno.

5.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków

Na podstawie przeprowadzonej analizy uwarunkowań przestrzennych proponuje się wprowadzenie następujących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej na terenie gminy Świątajno:

- konieczności uzyskanie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac na obiektach wpisanych do rejestru i w ich otoczeniu oraz w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków;
- uzyskania pozwolenia WKZ (zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) na wszelkie roboty budowlane oraz działania mogące prowadzić do zmiany wyglądu budynków historycznych lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków, a także działania mogące naruszać ich ekspozycję (w tym montaż wszelkiego rodzaju urządzeń technicznych, tablic i reklam) ;
- pozwolenie na prowadzenie robót budowlanych lub rozbiórkę obiektu budowlanego niewpisanego do rejestru zabytków, a ujętego w gminnej ewidencji zabytków wydaje właściwy

- organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- zakazu dokonywania zmian mogących doprowadzić do utraty wartości zabytkowej (wyburzania, nadbudowy, zmian kształtu dachów, zmian rodzaju pokrycia dachowego, zmiany w obrębie elewacji),
z wyłączeniem prac adaptacyjnych uwzględniających walory zabytkowe obiektów, dokonanych na podstawie wytycznych konserwatorskich oraz zmian wynikających z ustaleń zdobytych na podstawie badań naukowych i konserwatorskich) w odniesieniu do zabytków architektury, zabytków techniki;
- ochronie kształtu i rodzaju pokrycia dachów, artykulacji i sposobu opracowania elewacji (w tym stolarki otworowej jako jednego z elementów wystroju elewacji), a w konkretnych przypadkach także wystroju wewnątrz w odniesieniu do zabytków architektury i zabytków techniki;
- ochrona zabytków archeologicznych w zakresie nawarstwień kulturowych - wszelkie prace ziemne podejmowane na ich terenie należy poprzedzić badaniami archeologicznymi lub prowadzić pod nadzorem archeologicznym, na które należy uzyskać pozwolenie zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- w odniesieniu do zabytkowych parków i cmentarzy ochroną należy objąć drzewostan, elementy małej architektury, nagrobki, kaplice, ogrodzenia, a także kompozycję przestrzenną (aleje, układ kwater);
- wprowadzenie zasad ochrony ekspozycji istniejących obiektów zabytkowych, jak również elementów krajobrazowych – obowiązuje ochrona historycznego krajobrazu kulturowego z ekspozycją na historyczne dominanty, zieleń i układ drogowy;
- realizowania inwestycji na obszarze stanowiska archeologicznego, znajdującego się w ewidencji zabytków AZP zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - prace ziemne należy poprzedzić weryfikacyjnymi sondażowymi badaniami archeologicznymi niezbędnymi do zajęcia stanowiska archeologicznego do zagospodarowania terenu;
- ostrożne, poprzedzone analizami wprowadzanie rozwiązań architektonicznych uwzględniających nowoczesne technologie w zakresie formy budynku jak i kształtowania sylwety dachu przy zachowaniu elementów podlegających ochronie;
- w przypadku rozbudowy i dobudowy do istniejących budynków, formę dachu oraz kąt nachylenia połaci dachowej należy dostosować do budynku istniejącego.

PODSUMOWANIE

Jakość krajobrazu kulturowego na obszarze gminy Świętajno można określić jako dobrą, a jednocześnie należy zauważyć zagrożenia wynikające z niekorzystnych zmian w otoczeniu obiektów i obszarów chronionych. W części miejscowości układy przestrzenne zostały zniekształcone powojenną zabudową, a w części miejscowości zmiany funkcji danej miejscowości z typowo rolniczej, na mieszkalną i rekreacyjną stanowią zagrożenie dla ładu przestrzennego. Wzrastająca presja urbanizacyjna, wynikająca z sąsiedztwa Szczytna spowodowała w miejscowościach położonych w zachodniej części gminy całkowite lub częściowe zaburzenie dotychczasowych układów przestrzennych. Zagrożenie stanowi również zabudowa realizowana na podstawie decyzji o warunkach zabudowy wynikająca z presji inwestorów inwestycyjnej, co może prowadzić do zaburzenia historycznego charakteru miejscowości. Wskazać w tym miejscu należy, że jedynie umiejętne kształtowanie nowej zabudowy i rozsądne gospodarowanie przestrzenią, nawiązujące do charakteru istniejącej zabudowy co do skali, wielkości i jakości obiektów mogą uchronić tą przestrzeń przed degradacją.

W granicach administracyjnych gminy można wyodrębnić kilka miejscowości stanowiących istotną wartość dla kreacji jej tożsamości przestrzennej:

- założenia ruralistyczne w większych miejscowościach: Świętajno, Spychowo, Jerutki, w których sylwetka kościoła stanowi harmonijną dominantę krajobrazową i wymaga ochrony ze względu na ekspozycję krajobrazową,
- założenia ruralistyczne w miejscowościach mniejszych ze względu na dobrze zachowany charakter zabudowy,
- historyczna sieć dróg z licznymi otwarciami, ciągami i punktami widokowymi,
- historyczny rozkład pól i granicy rolno – leśnej.

Żadna z miejscowości gminy Świętajno nie ma wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej lub stref ochrony ekspozycji. Postuluje się by przynajmniej w miejscowościach: Świętajno, Jerutki i Spychowo zostały przeprowadzone badania w kierunku zlokalizowania stref ochronnych zarówno całych zespołów ruralistycznych jak ich wartości ekspozycyjnych.

Pomimo wysokich walorów kulturowych i krajobrazowych brakuje danych dotyczących stref ochrony konserwatorskiej dotyczącej przede wszystkim dobrze zachowanych zespołów ruralistycznych jak i krajobrazów o wysokich wartościach kulturowych.

Z punktu widzenia ochrony zabytków architektury zwrócić należy uwagę przede wszystkim na czytelność zachowanych układów ruralistycznych oraz występowanie licznych zabytkowych zespołów całych zagród i pojedynczych budynków. Dotyczy to także konieczności prowadzenia dalszych badań nad formami przestrzennymi aż do stworzenia tzw. wzorników architektonicznych, będących wytycznymi dla nowych inwestorów dotyczącymi zarówno wielkości i sposobu zagospodarowania parceli jak i rodzajów, kształtów i proporcji budynków oraz detali architektonicznych itp.

ROZDZIAŁ 6.

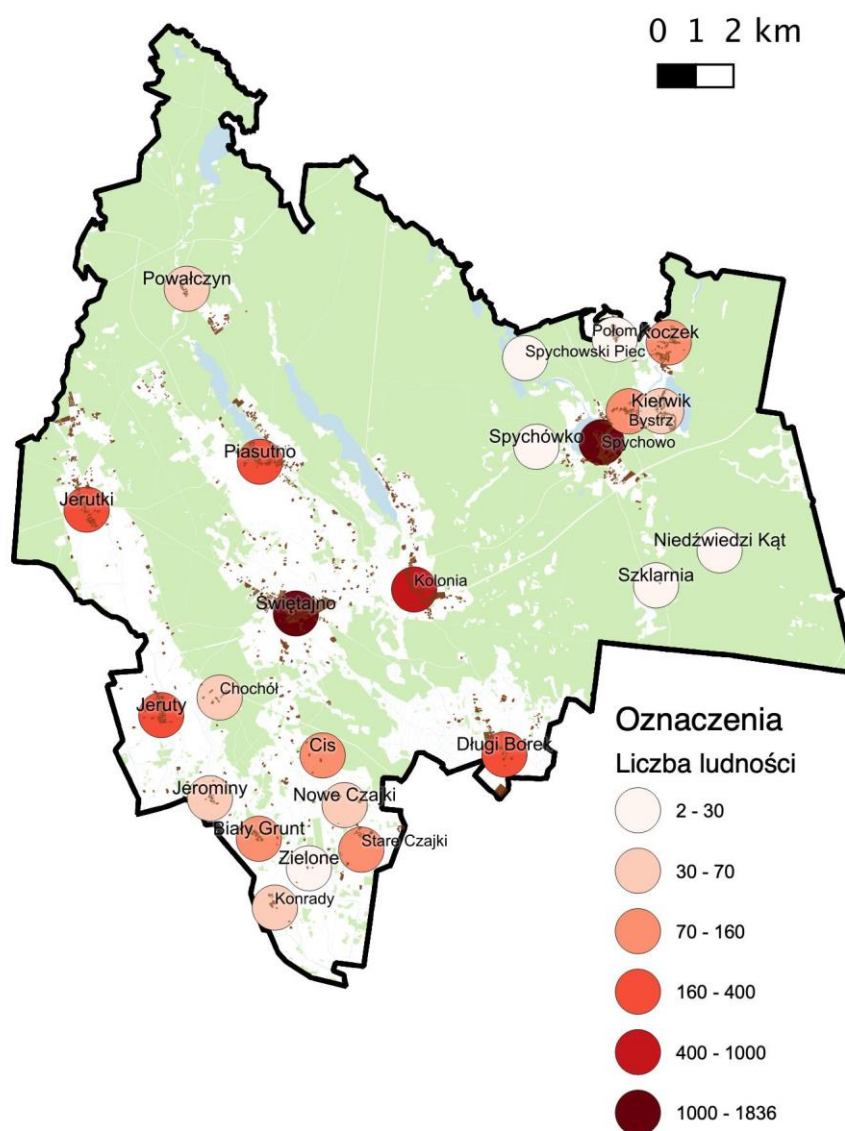
WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ZDROWIA ORAZ ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Sieć osadniczą Gminy Świętajno tworzą 24 wsie położone wśród obszarów cennych przyrodniczo, charakteryzujących się dużą różnorodnością biologiczną i krajobrazową. W większości są dobrze skomunikowane ze stolicą powiatu – Szczytnem, od którego Świętajno dzieli odległość 18 km. Ponadto przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 53 (Olsztyn-Ostrołęka), droga krajowa nr 59 (Giżycko-Rozogi) oraz linia kolejowa nr 219 Olsztyn-Ełk. Odległość od Olsztyna – głównego miasta regionu Warmii i Mazur wynosi 70 km. Dzięki cennym warunkom przyrodniczym i dobrej dostępności komunikacyjnej (szczególnie kolejowej) na przełomie XIX i XX w. na teren Gminy Świętajno zaczęła napływać nowa ludność (dotychczasowych mieszkańców zdziesiątkowały epidemia cholery i głód spowodowany nieurodzajem w latach 1844-1845). Rozwój osadnictwa przerwał wybuch I wojny światowej 28 lipca 1914 r. Wojna nie oszczędziła powiatu szczywieńskiego. Prusy Wschodnie były jedyną prowincją niemiecką, na terenach której toczyły się działania wojenne, doznała ona zniszczeń i poniosła ogromne straty ludzkie. W czasie II wojny światowej od września 1943 r. po kapitulacji Włoch w Świętajnie znajdowali się internowani żołnierze włoscy (do końca 1944 r. zginęło około 20 jeńców), a także więźniarki z Francji. Przed ofensywą zimową Prusy Wschodnie liczyły 2,3 mln mieszkańców. Z tej liczby ewakuowano 1,4 mln osób. W marcu 1945 r. pozostało tylko 400 tys. osób. Pod koniec II wojny światowej, na przełomie lat 1944-1945 część rdzennej ludności uciekła przed armią radziecką, część mieszkańców została wysiedlona za Odrę, inni wyjeżdżali do RFN przez cały okres powojenny. Wyludnioną krainę znów zasiedlali Polacy, którzy przybyli przede wszystkim z kurpiowszczyzny, poza tym repatrianci z wschodniej granicy i inni.

Głównym powodem zmniejszania się populacji na obszarze gminy Świętajno jest ujemne saldo migracji, a także – zwłaszcza na obszarach, które w wyniku restrukturyzacji utraciły dominującą funkcję

przemysłową (Spychowo, Kolonia) – ujemny przyrost naturalny. W Gminie Świętajno, podobnie jak w pozostałych regionach Polski i Europy, obserwuje się niekorzystne trendy demograficzne, które mogą przekształcić się w bariery wzrostu osłabiające obecny i przyszły rozwój społeczno-gospodarczy. Miasta i gminy o typie progresywnym (wzrost populacji) zyskują nowych mieszkańców głównie za sprawą dodatniego salda migracji, które jest związane z większymi możliwościami na rynku pracy, a także w przypadku gmin położonych przy dużych ośrodkach miejskich – z procesem suburbanizacji. Zmiany liczby ludności w małych miastach i wsiach oddalonych od dużych aglomeracji miejskich, charakteryzują się (zwłaszcza w okresie ostatnich 20 lat) dużą dynamiką. Przepływy ludności, o których mowa mają charakter selektywny w tym znaczeniu, że w strumieniach migracyjnych dominują określone grupy wieku, nierównomiernie uczestniczą w nich mężczyźni i kobiety (młode kobiety migrują chętniej niż mężczyźni), migranci wyróżniają się zarówno w środowisku odpływu, jak i napływu pod względem struktury wykształcenia, przedsiębiorczości i wielu innych cech. Można powiedzieć, że w wyniku występujących mechanizmów kształtowania się obecnych różnicowań przestrzennych zaludnienia, obszary wiejskie położone z dala od rynków miejskich tracą kapitał ludzki i społeczny na rzecz rejonów podmiejskich.

Strukturę rozmieszczenia ludności na terenie gminy Świętajno przedstawiono na rysunku 17.

Rysunek 17. Struktura zaludnienia gminy Świętajno

6.1. Ochrona zdrowia

Zgodnie z danymi GUS w 2018 roku w Gminie Świętajno udzielono 4 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca. Jest to o 1 poradę mniej niż wynosi średnia dla powiatu szczycieńskiego (5 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca). W strukturze wydatków budżetu gminy według działów w 2018 roku ochrona zdrowia znajdowała się na ostatnim miejscu (spośród 14 kategorii) i stanowiła 0,3% wydatków budżetu. Jest to 0,1% mniej niż w latach 2016 i 2017. Dla porównania w sąsiedniej gminie Dźwierzuty wydatki na ochronę zdrowia w 2018 r. wynosiły 0,5% wszystkich wydatków budżetu. Natomiast w gminie Rozogi 0,2%.

Na terenie gminy funkcjonują dwa ośrodki zdrowia mające podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia:

- w Świętajnie i Spychowie – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarska "ProMedica", w Świętajnie przy ul. Grunwaldzkiej 13C, w Spychowie przy ul. Mazurskiej 5,
- w Świętajnie – Przychodnia Lekarska "Medicus" przy ul. Leśnej 4P,
- a także dwa gabinety stomatologiczne w Świętajnie i Spychowie oraz gabinet rehabilitacyjny w Świętajnie. Ponadto istnieją dwie apteki ogólnodostępne w Świętajnie i Spychowie.

Liczba osób przypadających na 1 przychodnię w 2018 r. wynosiła 1961, w porównaniu dla powiatu liczba ta wynosiła 1705 osób.

W gminie działa Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej i Osób Pokrzywdzonych w wyniku Wypadków Komunikacyjnych „Promyk” przy ul. Grunwaldzkiej 13 w Świętajnie. Można uznać, iż istniejąca opieka lekarska zaspokaja podstawowe potrzeby ludności. Natomiast skorzystanie z porad lekarzy specjalistów lub leczenia szpitalnego wymaga wyjazdu poza teren gminy, np. do Szczytna, Biskupca lub Olsztyna.

6.2. Mieszkalnictwo

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w Gminie Świętajno według danych GUS w 2018 r. wynosiła 23. Rok wcześniej liczba ta wynosiła 12 mieszkań, a dwa lata wcześniej w 2016 roku – 23 mieszkania). Wskaźnik ten pokazuje jak mało dynamiczny jest rozwój mieszkalnictwa w Gminie Świętajno. Całkowite zasoby mieszkaniowe w 2018 r. w gminie Świętajno wynosiły 1809 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 308 mieszkań. Dla porównania w 2018 roku średnia dla powiatu szczycieńskiego wynosiła 333 mieszkania na 1000 mieszkańców.

W kwestii gminnych zasobów mieszkaniowych – w 2018 roku Gmina Świętajno posiadała 33 lokale mieszkalne, w tym 1 socjalny. Stan techniczny zasobu mieszkaniowego jest zróżnicowany pod względem zużycia i uzależniony od wieku lokali, przeprowadzonych remontów oraz stanu utrzymania. Zgodnie z wieloletnim programem gospodarowania zasobem mieszkaniowym gminy Świętajno na lata 2018-2022 prognozowany stan komunalnego zasobu mieszkaniowego pokazany został w tabeli 5.

Tabela 5.

Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Prognozowana liczba mieszkań komunalnych	35	32	29	26	23

Na podstawie analizy dotychczasowej sprzedaży lokali i budynków wielkość mieszkaniowego zasobu gminy będzie ulegać zmniejszeniu. Zmniejszy się tym samym udział gminy w kosztach remontów budynków. Założenie zmniejszenia systematycznego lokali pozwala stwierdzić, iż zasób mieszkaniowy gminy zmniejszy się docelowo o około 14 mieszkań, a powierzchnia użytkowa o około 880 m².

6.3. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

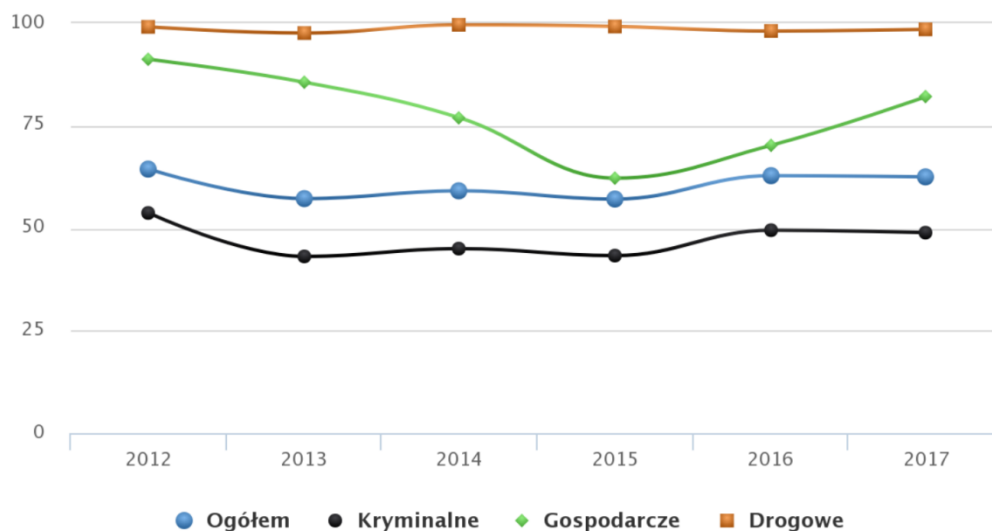
Policja

O stan bezpieczeństwa na terenie Gminy Świątajno dba Komenda Powiatowa Policji w Szczytnie, której zadaniem jest pilnowanie przestrzegania prawa i ściganie przestępców, jak również zapewnienie ochrony i pomocy w sytuacjach kryzysowych zarówno wobec ludzi jak i mienia. Teren gminy obsługuje jeden dzielnicowy. Gmina aktywnie wspiera działalność policji poprzez dofinansowania zakupu sprzętu i wyposażenia jak i zamawianie dodatkowych służb, zwłaszcza w okresie letnim. Jednak jeden dzielnicowy na prawie 6 tysięcy mieszkańców plus sezonowo turystów to za mało. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Świątajno wynosi 62,5% (2017 r.) i jest znacznie mniejszy od wskaźnika wykrywalności dla województwa warmińsko-mazurskiego (71,5%) oraz znacznie mniejszy od wskaźnika dla całej Polski (71,5%). W związku z niekorzystną sytuacją dotyczącą wykrywalności przestępców na terenie gminy władze Świątajna od 10 lat zabiegały o przywrócenie posterunku policji w Świątajnie (po 20 latach). W 2018 r. zapadły decyzje o utworzeniu posterunków policji w trzech gminach: Świątajnie, Pasymiu i Wielbarku. Władze gminy przekazały na ten cel działkę i prace związane z budową rozpoczęły się w 2019 r. Posterunek miał zacząć działać w pierwszym kwartale 2020 r., jednak z powodu wprowadzonego stanu epidemii, opóźniony został termin oddania budynku do użytkowania. Posterunek zasięgiem swojego działania ma objąć teren dwóch gmin: Świątajno i Rozogi. Na miejscu dyżury pełnić będzie 7 funkcjonariuszy.

W 2017 roku w gminie Świątajno stwierdzono szacunkowo 101 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 17,06 przestępstw. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego (17,07) oraz mniejsza od średniej dla całej Polski (19,62).

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Świątajno najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 11,15 (wykrywalność 48%) oraz przeciwko mieniu - 9,07 (wykrywalność 39%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 2,81 (98%), o charakterze gospodarczym - 2,15 (82%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,68 (79%).

Na rysunku 18. przedstawiono wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie Świątajno w latach 2012-2017.

Rysunek 18. Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w latach 2012-2017
 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Straż pożarna

W Gminie Świętajno funkcjonują cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Świętajnie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Spychowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Piasutnie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Długim Borku.

Jednostki w Świętajnie i Spychowie są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W swej działalności jednostki OSP korzystają z obiektów i urządzeń komunalnych, których stan można określić jako dobry. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa stanowiły 0,9% wydatków budżetu Gminy Świętajno w 2018 roku. Jest to trzy razy więcej niż fundusze przeznaczone na opiekę zdrowotną czy edukacyjną opiekę wychowawczą.

Na rysunku 19. przedstawiono rozmieszczenie służb ochrony i bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Rysunek 19. Rozmieszczenie służb ochrony i bezpieczeństwa ludności i jej mienia
 Źródło: opracowanie własne

Do głównych zadań należą straży pożarnej należą:

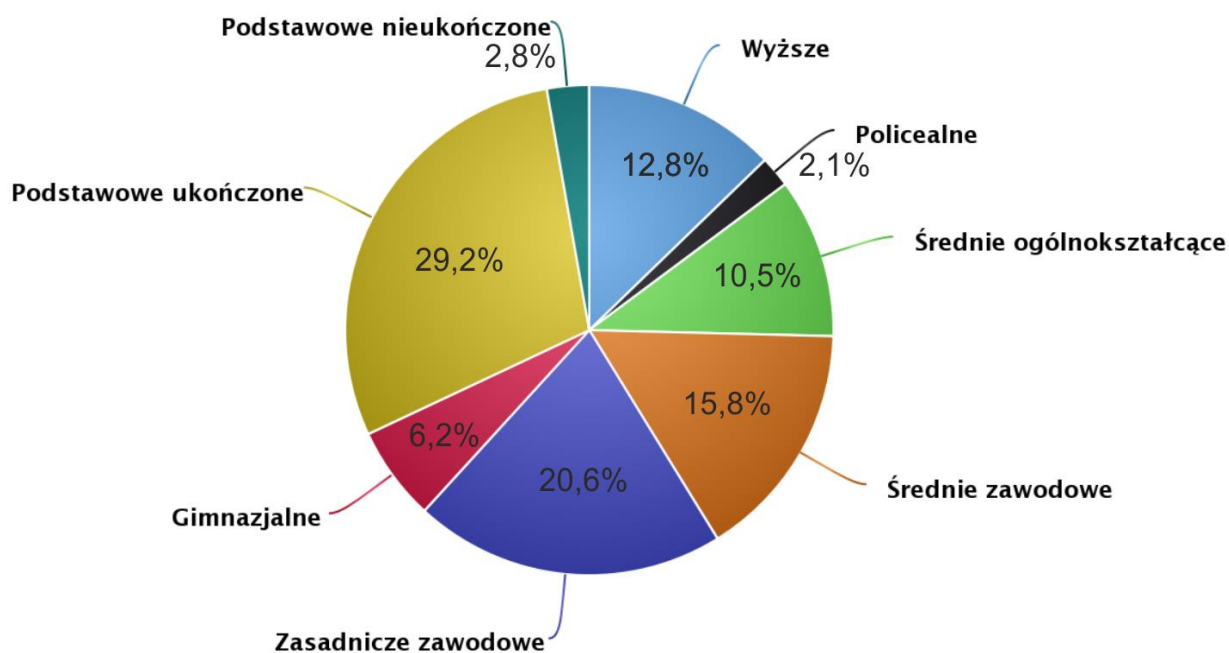
- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami,
- udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska, wypadków oraz innych klęsk i zdarzeń,
- informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach

ochrony przed nimi,

- upowszechnianie, w szczególności wśród członków, kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalnej i oświatowej,
- wykonywanie zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej,
- działania na rzecz ochrony środowiska,
- wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych na własnym terenie,
- wykonywanie innych zadań określonych w statucie OSP,
- występy na zawodach sportowo-pożarniczych.

6.4. Oświata

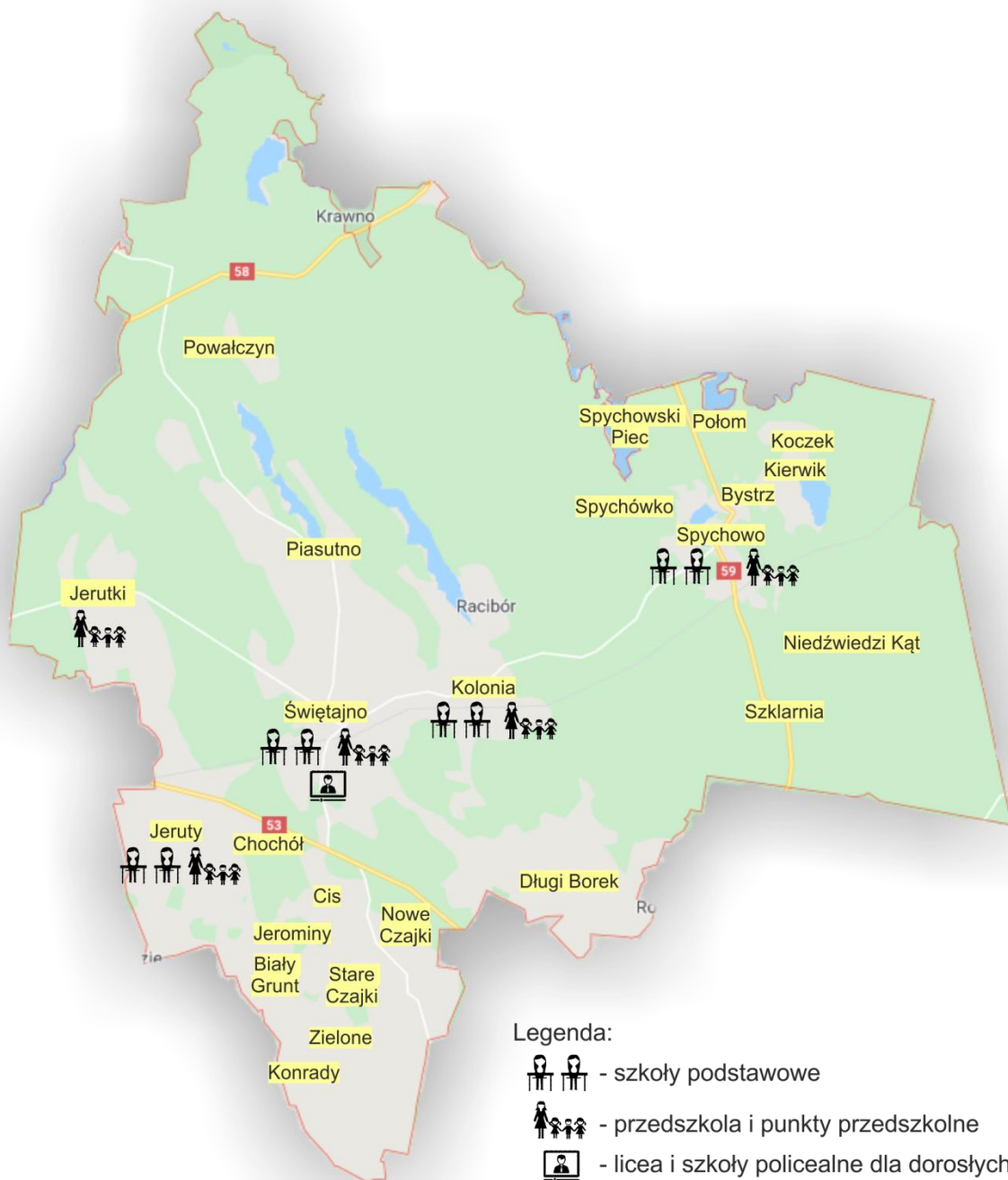
Według danych GUS (Narodowy Spis Powszechny 2011) w porównaniu do całego województwa warmińsko-mazurskiego mieszkańcy gminy Świętajno mają niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Świętajno największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (28,9%) oraz średnie zawodowe (16,3%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie podstawowe ukończone (29,5%) oraz zasadnicze zawodowe (27,2%). Zauważalny jest większy odsetek kobiet z wykształceniem wyższym, wynoszący 15,6%. Mężczyźni z wyższym wykształceniem stanowią 9,9% , czyli o 5,7% mniej niż kobiety. Przed ukończeniem szkoły podstawowej edukację zakończyło 2,8% mieszkańców gminy. Poziom wykształcenia w gminie Świętajno przedstawiono na rysunku 20.

Rysunek 20. Poziom wykształcenia w gminie Świętajno
Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

W 2018 r. na terenie gminy Świętajno zajęcia dydaktyczno-wychowawcze i opiekuńcze prowadzone były: w czterech szkołach podstawowych – 8-klasowych (Świętajno, Spychowo, Jeruty, Kolonia), w gimnazjum (Świętajno i Spychowo), w przedszkolu (Świętajno), w punkcie przedszkolnym (Jerutki) oraz oddziałach przedszkolnych (Spychowo, Kolonia i Jeruty). Od września 2007 roku w miejscowości Świętajno działa szkoła dla dorosłych - Liceum Ogólnokształcące w Świętajnie, od 2015 r. funkcjonuje Policealna Szkoła dla Dorosłych. Placówki prowadzi Ogólnopolska Sieć Szkół Siedleckie Centrum Edukacyjne. Punkt przedszkolny w Jerutkach prowadzony jest przez Fundację „Kreolia – Kraina Kreatywności”.

Rozmieszczenie przedszkoli, szkół podstawowych, liceów i szkół policealnych dla dorosłych przedstawiono na rysunku 21.

Rysunek 21. Lokalizacja placówek szkolnych oraz opiekuńczo – wychowawczych Świętajno
Źródło: opracowanie własne

W ciągu 4 najbliższych lat planowana jest budowa nowej siedziby przedszkola w Świętajnie. Na ten cel została przeznaczona działka przy ul. Ogrodowej oraz opracowano projekt budynku. W nowej placówce zajęcia będzie mogło odbywać 150 dzieci. Wskaźnik dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2018 r. wynosił w Świętajnie 1,32. Dla porównania w 2005 r. wskaźnik ten był niemal dwukrotnie wyższy i wynosił 2,56. Jest to pozytywne zjawisko, umożliwiające powrót do pracy kobietom po urlopiach wychowawczych.

We wrześniu 2019 roku zlikwidowano gimnazja w Polsce, w Świętajnie budynki po gimnazjach zostały przejęte przez szkoły podstawowe. Stan techniczny budynków jest dobry. Środki na mniejsze remonty były zabezpieczane w budżetach poszczególnych szkół (malowanie, doświetlenie, położenie paneli na podłogach, drobne naprawy w sanitariatach, itp.).

Łączna liczba uczniów pobierających naukę w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2018/2019 wynosiła 432 osoby. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego wynosiła 183 osoby (w tym 98 w przedszkolach). Liczba miejsc w przedszkolach wynosiła 100. Placówki oświatowe są rozmieszczone dość równomiernie na terenie gminy, dzięki czemu ich dostępność dla dzieci i młodzieży należy ocenić pozytywnie. Obiekty posiadają wyposażenie niezbędne do prowadzenia procesu dydaktycznego, m.in. pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, różnorodne udogodnienia (nowoczesna boiska wielofunkcyjne, place zabaw) i pomoce dydaktyczne.

Współczynnik skolaryzacji jest podstawowym wskaźnikiem stosowanym do badania poziomu edukacji. Stopa skolaryzacji to odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym, według podziału na odpowiednie etapy kształcenia. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych w gminie Świętajno (GUS 2016) wynosił 81,8%. Ten sam współczynnik w województwie warmińsko-mazurskim wynosił 93,0%, a w Polsce 96,6%. Niższa stopa skolaryzacji świadczy najczęściej o uczęszczaniu dzieci do placówek poza swoim rejonem.

6.5. Rynek pracy

W Gminie Świętajno w 2018 r. na 1000 mieszkańców pracowało 118 osób. Ogółem zatrudnionych było 696 osób z czego 48,3% stanowili mężczyźni, a 51,7% kobiety. Jeszcze w 2016 r. zależność była odwrotna – pracowało więcej mężczyzn (53,1%) niż kobiet (46,9%). W ostatnich latach kobiety deklarują realnie wyższy dochód przypadający na jedną osobę w rodzinie (tendencja ogólnokrajowa) niż mężczyźni oraz większą aktywność na rynku pracy. Konsekwencją tej aktywności jest niższy odsetek kobiet niż mężczyzn utrzymujących się wyłącznie z dotacji państwowych w formie rent, zasiłków czy emerytur.

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych ogółem w gminie wynosiła 208 osób (2018r.), udział bezrobotnych kobiet i mężczyzn był porównywalny (51,9% kobiety; 48,1% mężczyźni). W 2016 r. liczba osób bezrobotnych wynosiła 324 osoby, czyli o 84 osoby więcej niż w 2018 r. Spadek liczby osób zarejestrowanych w PUP spowodowany może być faktem pracy „na czarno” i celowym nierejestrowaniem się w PUP, wykreśleniem z ewidencji PUP z różnych powodów. Bezrobocie rejestrowane w 2017 roku wynosiło 12,2%. Dla porównania stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim wynosiła 11,7%, a w Polsce 6,6%. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Świętajno w 2018 r. wynosił 5,6% i był niższy od średniej wartości obliczonej dla obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego wynoszącej 8,3%.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Świętajno 310 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 91 osób przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi – 219.

30,4% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Świętajno pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 31,2% w przemyśle i budownictwie, a 11,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,9% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Mimo coraz lepszych wskaźników związanych z poziomem zatrudnienia w Gminie Świętajno należy zauważyć, że warmińsko-mazurski rynek pracy jest jednym z najtrudniejszych w kraju – może o tym świadczyć wysoka stopa bezrobocia, która w grudniu 2017 roku sięgnęła 11,7%, podczas gdy w kraju ukształtowała się na poziomie 6,6%. W powiecie szczycieńskim wyniosła 11,5%, a więc nieco

poniżej średniej wojewódzkiej.

Kondycja regionalnego oraz lokalnego rynku pracy w bezpośredni sposób przekłada się na stan zatrudnienia i bezrobocia mieszkańców Gminy Świętajno. Potencjalna bliskość miasta powiatowego (Szczytno), nie tworzy w tym przypadku realnego mechanizmu rozwojowego. Również stan gospodarki wewnątrz gminy, a także poziom wykształcenia mieszkańców nie sprzyjają wzrostowi ekonomicznemu oraz zatrudnieniu.

PODSUMOWANIE

Regulacje dotyczące ochrony warunków i jakości życia mieszkańców oraz zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia należą w części do zadań własnych samorządu.

Na wysokim poziomie należy ocenić realizację zadań z zakresu szkolnictwa na poziomie podstawowym oraz opieki przedszkolnej. Nasycenie przestrzeni gminy w placówki oświatowe jest adekwatne do struktury rozmieszczenia ludności.

Nieco gorzej wygląda sytuacja w zakresie dostępu do służby zdrowia, gdzie najbliższym ośrodkiem na poziomie diagnostyki i leczenia szpitalnego jest miasto Szczytno. Wydaje się, że opieka na poziomie lekarza rodzinnego jest wystarczająca.

Dosyć dobrze wygląda sytuacja w zakresie lokalizacji jednostek straży pożarnej, natomiast sytuacja po uruchomieniu posterunku policji w Świętajnie uległa znaczącej poprawie.

ROZDZIAŁ 7.

POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY, UWZGLĘDNIAJĄCE W SZCZEGÓLNOŚCI PROGNOZY DEMOGRAFICZNE I BILANS TERENÓW ORAZ MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PRZEZ GMINĘ UZBROJENIA TERENÓW POD ZABUDOWĘ

6.1. Prognozy demograficzne dla gminy Świętajno

Liczba ludności gminy Świętajno według danych na koniec 2019 roku wynosiła 5774 mieszkańców, z czego 49,7% stanowią kobiety, a 50,3% mężczyźni.

W latach 2004-2018 w Gminie Świętajno odnotowano spadek liczby zamieszkałej ludności. W 2004 r. Gminę zamieszkiwało 6267 osób, czyli o 345 więcej niż w pierwszym roku analizy. Największy spadek liczby mieszkańców Gminy Świętajno wystąpił w okresie 2015-2018 (o 118 osób). Następnie w latach 2012-2015 (o 62 osoby). Najmniejszy w latach 2004-2012 (o 105 osób).

Średni wiek mieszkańca wynosi 38,3 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Zmiany liczby ludności zameldowanej na pobyt stały w poszczególnych miejscowościach gminy w wybranych latach, w okresie od 2004 r. do 2018 r. przedstawiono w tabeli 6. Do analizy przyjęto cztery daty: 2004 r. - ze względu na wejście Polski do Unii Europejskiej oraz dwa lata przed rozpoczęciem Programu „Rodzina na Swoim, 2012 r. - rok zakończenia programu „Rodzina na Swoim”, a zarazem rok przed wejściem w życie Programu „Mieszkanie dla Młodych”, 2018r. – rok zakończenia Programu „Mieszkanie dla Młodych”.

Tabela 6.

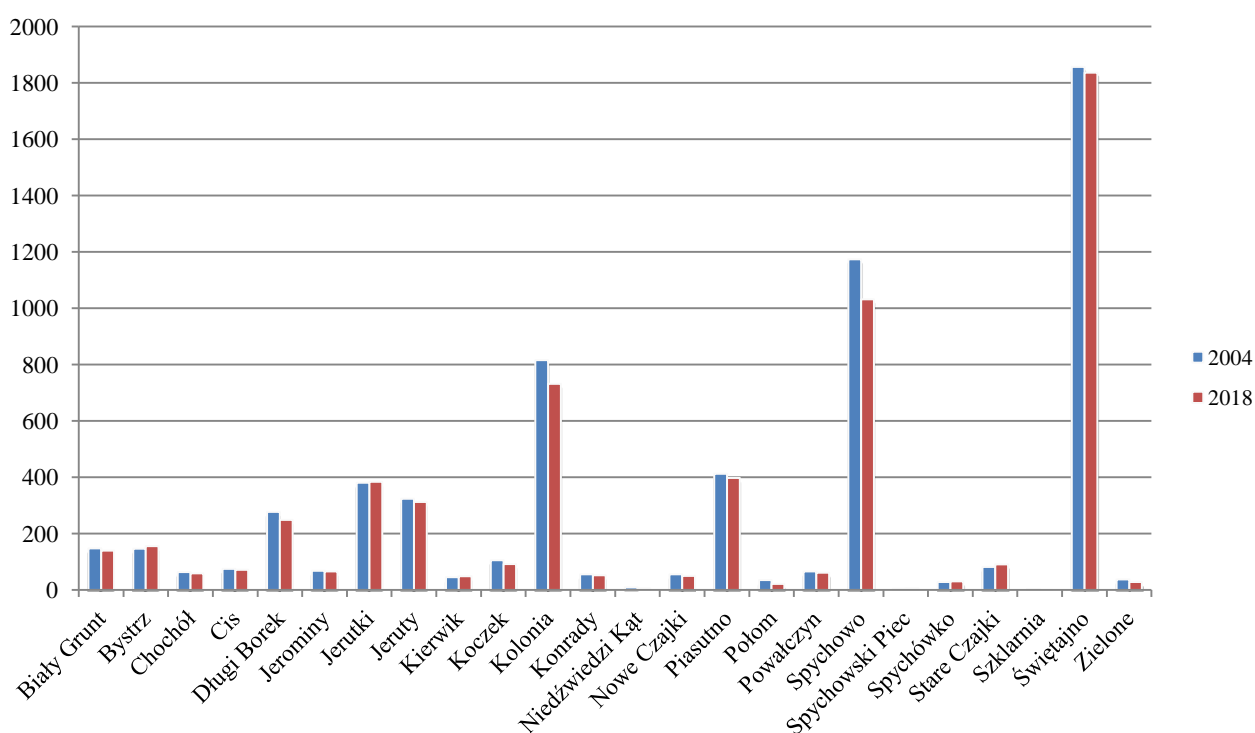
Lp.	Miejscowość	2004 r.	2012 r.	2015 r.	2018 r.	Dynamika (2004 = 100%)
1	Biały Grunt	148	137	139	140	0,94

2	Bystrz	146	150	152	155	1,06
3	Chochół	64	64	60	59	0,92
4	Cis	75	80	74	72	0,96
5	Długi Borek	277	273	270	249	0,90
6	Jerominy	68	70	69	66	0,97
7	Jerutki	380	388	389	384	1,01
8	Jeruty	324	343	336	312	0,96
9	Kierwik	45	43	47	49	1,09
10	Koczek	106	107	96	92	0,87
11	Kolonia	816	776	757	732	0,90
12	Konrady	55	58	56	52	0,95
13	Niedźwiedzi Kąt	9	3	4	6	0,67
14	Nowe Czajki	56	48	58	50	0,89
15	Piasutno	412	416	413	397	0,96
16	Połom	35	30	29	21	0,60
17	Powalczyn	66	62	61	61	0,92
18	Spychowo	1174	1116	1087	1032	0,88
19	Spychowski Piec	5	3	5	6	1,20
20	Spychówko	28	28	28	30	1,07
21	Stare Czajki	82	87	91	91	1,11
22	Szklarnia	3	2	2	2	0,67
23	Świątajno	1856	1851	1850	1836	0,99
24	Zielone	37	27	27	28	0,76
	RAZEM	6267	6162	6100	5922	0,94

Liczba mieszkańców Gminy Świątajno spadła o 6% w badanym okresie (z 6267 osób w 2004 r. do 5774 osób w 2019 r.). Spośród 24 miejscowości Gminy Świątajno 18 zanotowało spadek, a 6 wzrost liczby ludności. Największy spadek liczby ludności zanotowano w sołectwie Spychowo (-142 osoby), co stanowi 12% liczby mieszkańców z 2004r. Spychowo jest drugą pod względem liczby ludności miejscowością w Gminie Świątajno (pierwszą jest Świątajno - siedziba władz samorządowych). Spychowo jest osadą o bogatej tradycji w branży przemysłu drzewnego (tartaki, stolarnie, fabryki smoły i kalafonii), jak również produkcji pieczarek, obecnie ukierunkowaną turystycznie (rekreacja indywidualna), położoną nad jeziorem Spychowskim i rzeką Strugą Spychowską. Wraz z utworzeniem Obszaru Natura 2000 Puszcza Piska (dyrektywa ptasia) w 2004 roku branża drzewna została w znaczny sposób ograniczona w możliwościach rozwoju. Z uwagi na skomplikowane, długotrwałe i kosztowne procedury uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia czy oceny oddziaływania na środowisko, przedsiębiorcy unikają lokalizowania inwestycji w takich obszarach. Efektem tego jest rosnące bezrobocie i migracja ludności w poszukiwaniu miejsc pracy. Podobnie w obrębie Kolonia (położonym w sąsiedztwie miejscowości Świątajno) liczba ludności spadła o 84 osoby (10%). Kolonia to trzecie pod względem liczby mieszkańców obręb w Gminie Świątajno. Spadek liczby ludności uzasadnia się podobnie jak w przypadku miejscowości Spychowo – ograniczenia gospodarcze. Najsilniej do spadku ludności w obu wymienionych miejscowościach przyczyniły się dwa wydarzenia, które miały miejsce w 2009 r. W tartaku w Kolonii w ciągu kilku miesięcy pracę straciło około 50 osób, a z powodu zamknięcia rozlewni gazu należącej do koncernu Shell w Spychowie bez pracy zostało około 30 osób.

Miejscowość Świętajno, stanowiąca siedzibę władz samorządowych odnotowała najniższy procentowy spadek liczby ludności -1% (20 osób). Główną przyczyną tak niewielkiego spadku liczby mieszkańców w miejscowości Świętajno jest zapewnienie miejsc pracy w sektorze usług publicznych (urzędy, policja, straż, szkoły, przedszkola, ośrodki zdrowia) oraz lepszy dostęp do komunikacji i podstawowych mediów. Największy wzrost liczby mieszkańców odnotowano w miejscowościach Stare Czajki i Bystrz (o 9 osób). Wieś Stare Czajki położona jest w południowej części Gminy Świętajno (przy granicy z Gminą Rozogi), poza formami ochrony przyrody ma charakter rolniczy. Wieś Bystrz położona jest obok Spychowa nad Strugą Spychowską. Wieś pełni funkcje turystyczną oraz jest dogodnym miejscem zamieszkania mieszkańców Spychowa przez które prowadzi droga krajowa nr 59 (uciążliwość związana z hałasem i wzmożonym ruchem drogowym).

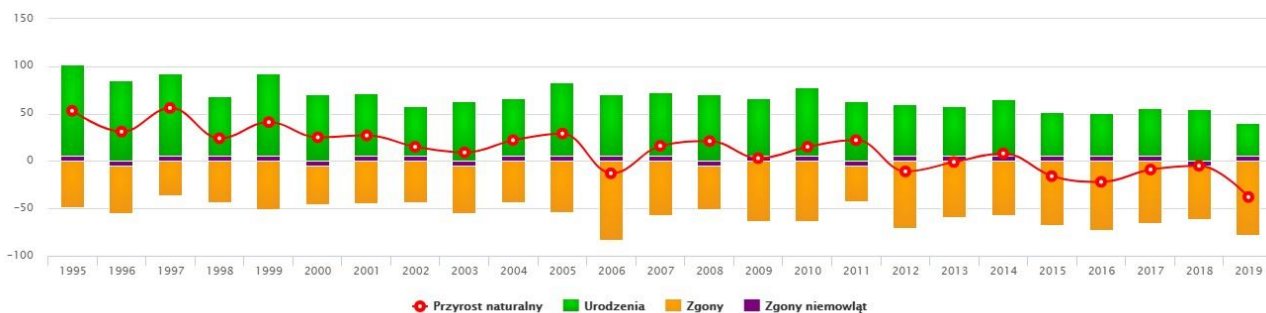
Graficzną ilustrację zmian liczby ludności zameldowanej na pobyt stały w poszczególnych miejscowościach przedstawiono na rysunku 22.

Rysunek 22. Liczba ludności zameldowanej na pobyt stały w poszczególnych miejscowościach w latach 2004 i 2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

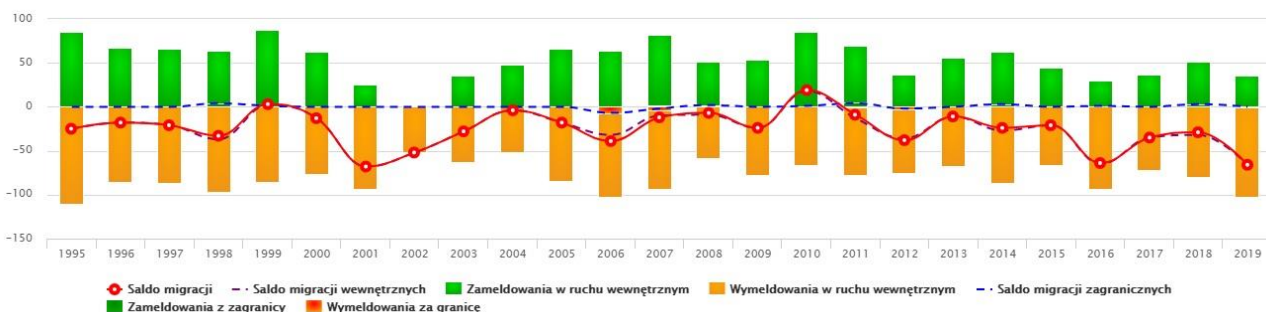
Gmina Świętajno charakteryzuje się ujemnym saldem przyrostu naturalnego wynoszącym -38 osób w 2019 roku (należy zauważyć zmianę w stosunku do danych z 2015, kiedy notowano dodatni wskaźnik). Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -6,51 osoby na 1000 mieszkańców. W 2019 roku urodziło się 40 dzieci, w tym 55% dziewczynek i 45% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,84 i jest porównywalny do średniej dla województwa oraz mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju (w tym zakresie również znacząca zmiana w stosunku do danych z 2015 r.). Saldo przyrostu naturalnego dla gminy Świętajno pokazano na rysunku 23., a saldo migracji na rysunku 24.

Rysunek 23. Saldo przyrostu naturalnego

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Od 1995 roku zaznacza się spadek salda przyrostu naturalnego. Po pogłębieniu w 2012 roku trudno sądzić o odwróceniu tendencji, chociaż zaznaczyć należy pozytywne sygnały dotyczące oddziaływania programu 500+. Nie są to jednak dane, na podstawie których można prognozować optymistyczne tendencje demograficzne dla gminy Świętajno.

Rysunek 24. Saldo migracji na pobyt stały

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Szczególną uwagę zwraca ujemne saldo migracji wewnętrznych, jak i zagranicznych. Biorąc pod uwagę utrwaloną tendencję oraz brak perspektyw należy spodziewać się powolnego odwrócenia tendencji liczby ludności gminy. W 2019 roku zarejestrowano 35 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 101 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosiło -66 osób. W tym samym roku 1 osoba zameldowała się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowanie za granicę, co daje saldo migracji zagranicznych wynoszące 0 osób.

Tendencję spadkową wykazuje również struktura dotycząca stanu cywilnego mieszkańców, co bezpośrednio przekłada się na zapotrzebowanie na nowe mieszkania. W gminie Świętajno zawarto w 2019 r. 21 małżeństw co daje wskaźnika 3,6 małżeństw na 1000 mieszkańców. Jest to wartość niższa od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz wartość niższa od wartości dla Polski. 28,7% mieszkańców gminy Świętajno jest stanu wolnego, 55,6% żyje w małżeństwie, 4,6% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,3% to wdowy lub wdowcy. Zmienia się struktura dotycząca liczebności rodzin. Następuje przesunięcie w kierunku modelu rodziny 2 – osobowej lub 2+1. Coraz rzadsze są rodziny wielopokoleniowe zamieszkujące w tym samym lokalu mieszkalnym.

Na 1000 mieszkańców pracuje 118 osób. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego i znacznie mniej od wartości dla Polski. 51,7% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 48,3% mężczyźni. 70,8% mieszkańców gminy Świętajno jest w wieku produkcyjnym, 16,3% w wieku przedprodukcyjnym, a 12,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Bezrobocie rejestrowane wynosiło w 2019 roku 8,8 % (10,4% wśród kobiet i 7,6% wśród mężczyzn). Jest nieco mniejsze od stopy bezrobocia dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie wyższe od stopy bezrobocia dla całej Polski.

Zgodnie z prognozą demograficzną opracowaną w 2014 roku przez Główny Urząd Statystyczny liczba

Polaków będzie się zmniejszać. Między 2017 a 2030 rokiem spadnie z 38 mln do 37 mln. Szacuje się, że ubędzie ok. 1 mln mieszkańców miast, natomiast na obszarach wiejskich przybędzie ponad 200 tys. mieszkańców. W województwie warmińsko-mazurskim prognozuje się spadek liczby ludności zarówno na wsi, jak i w mieście. Ogółem liczba mieszkańców w województwie zmniejszy się o 4,3% (lata 2017-2030). W powiecie szczycieńskim również przewiduje się spadek liczby ludności mniej więcej o 6,5%. Biorąc pod uwagę dynamikę zmian liczby ludności gminy Świątajno opracowano prognozę zmian do roku 2030. Zgodnie powyższymi założeniami liczba ludności w latach 2015-2030 całej gminy zmniejszy się o ok. 2,5%. Otrzymałą w 2030 roku liczbę mieszkańców powiększono o 30%, czyli rezerwę wynikającą z przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Rezerwa wynika z niepewności procesów rozwojowych gminy w kontekście zapotrzebowania na tereny pod nową zabudowę. Prognozę demograficzną dla gminy Świątajno z uwzględnieniem rezerwy, o której mowa w art. 10 ust. 7 ustawy przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7.

Obszar	2015	wg prognozy GUS			
		2017	2020	2030	2030 + 30%
Gmina Świątajno	6100	6095	6040	5950	7731

Głównym powodem zmniejszania się populacji na obszarze Gminy Świątajno jest ujemne saldo migracji, a także – zwłaszcza na obszarach, które w wyniku restrukturyzacji utraciły dominującą funkcję przemysłową (Spychowo, Kolonia) – ujemny przyrost naturalny. Stan ten jest niepokojący, gdyż wskazuje na klasyfikację gminy do typu F wg. Webba. Klasyfikacja ta wyróżnia 8 typów jednostek w zależności od relacji między przyrostem i ubytkiem naturalnym a dodatnim i ujemnym saldem migracji. Klasy A, B, C, D oznaczają jednostki terytorialne o wzroście liczby ludności, natomiast E, F, G, H te ze spadkiem ludności. Najkorzystniejszą sytuację demograficzną mają jednostki zaliczone do klas B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatnie saldo migracji, jak i dodatni przyrost naturalny. W najgorszej sytuacji znajdują się jednostki z grup F i G, dla których wartości obydwu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne. Typ F oznacza dominację ujemnego przyrostu naturalnego nad ujemnym saldem migracji.

Według najnowszych danych opublikowanych przez GUS (Prognoza ludności gmin na lata 2017- 2030, Warszawa, sierpień 2017) do 2030 roku populacja gminy Świątajno zmaleje o 3,5%. W województwie warmińsko-mazurskim prognozuje się spadek liczby ludności zarówno na wsi, jak i w mieście. Ogółem w województwie ma być o 4,3% mniej mieszkańców (lata 2017-2030). W powiecie szczycieńskim również przewiduje się spadek liczby ludności mniej więcej o 6,5%.

6.2. Analiza chłonności terenów i zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod zabudowę (bilans terenów)

W 2019 roku w gminie Świątajno oddano do użytku 9 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano do użytku 1,56 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Świątajno to 1 809 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada 308 mieszkań. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Świątajno to 4,78, a przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2019 roku w gminie Świątajno to 97,70 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Oznacza to, że większość mieszkań oddanych do użytkowania w ostatnim okresie zlokalizowana była w

budynkach jednorodzinnych. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 90,38% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 85,5% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 80,7% mieszkań posiada łazienkę, 65,3% korzysta z centralnego ogrzewania, a 0,0% z gazu sieciowego (należy uznać to za istotny problem). Sytuację na rynku mieszkaniowym pokazano na rysunku 25.

Rysunek 25. Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 1996 - 2019

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Rynek jest niejednorodny, właściwie incydentalny, oparty na pojedynczych wydarzeniach. Wyraźnie widoczny problem dotyczący rynku mieszkaniowego gminy Świętajno wynika z jednej strony ze słabo wykształconego popytu oraz z drugiej strony ze stosunkowo niskiej siły nabywczej po stronie popytowej. W sytuacji gdy średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej nowego mieszkania kształtuje się na poziomie 3500 zł, trudno spodziewać się wykształcenia trwałych tendencji po stronie podaży.

W celu obliczenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę przeprowadzono pomiary graficzne (na podstawie danych GIS) powierzchni terenów w poszczególnych funkcjach, dla każdej z miejscowości gminy Świętajno. Zsumowano powierzchnię terenów istniejącej zabudowy, terenów przeznaczonych w miejscowych planach pod zabudowę oraz terenów wskazanych w dotychczas obowiązującym studium pod zabudowę. Obliczona w ten sposób suma powierzchni brutto wyznaczonych pod zabudowę była podstawą do obliczenia chłonności terenów w przeliczeniu na powierzchnię użytkową.

Łączna chłonność obszarów przeznaczonych do zabudowy obliczona na podstawie uśrednionych wskaźników obrazuje stosunek powierzchni użytkowej do powierzchni przeznaczonej pod zabudowę brutto (osobno dla poszczególnych jednostek urbanistycznych).

Wskaźnik uwzględnia konieczność zapewnienia odpowiedniej powierzchni na funkcje komplementarne, takie jak: komunikacja, infrastruktura, zieleń i inne. Uwzględnia również specyfikę i odmienność poszczególnych jednostek urbanistycznych w zakresie rodzaju zabudowy, gabarytów (np. wysokości) oraz sposobu zagospodarowania terenów. W odniesieniu do terenów przeznaczonych pod zabudowę, a nie zabudowanych gabaryty i parametry zabudowy ustalono na podstawie obowiązujących planów miejscowych.

Zestawienie bilansu terenów przeznaczonych do zabudowy w poszczególnych miejscowościach przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8.

MIEJSCOWOŚĆ	MN, U, H, PU	
	Powierzchnia terenu (m2)	Chłonność terenu (m2 p.u.)
Jeruty	132968	20344
St Czajki	1163	178

Zielone	1238	189
Konrady	1260	193
Biały Grunt	1073	164
Nowe Czajki	1200	184
Chochół	1388	212
Świątajno	400883	61335
Kolonia	233708	35757
Piasutno	189743	29031
Jerutki	196785	30108
Spychowo	250163	38275
RAZEM	1411568	215970

Obliczone w tabeli 8. powierzchnie terenów istniejących i przeznaczonych pod zabudowę (dla poszczególnych funkcji) pozwoliły na porównanie maksymalnego zapotrzebowania na tereny pod zabudowę wynikającego z prognozy demograficznej z maksymalną chłonnością terenów. Maksymalną chłonność terenów wyrażono również w przeliczeniu na powierzchnię użytkową (m²) poprzez przyjęcie uśrednionych dla poszczególnych jednostek urbanistycznych wskaźników obrazujących stosunek powierzchni użytkowej do powierzchni brutto terenów. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na zabudowę z maksymalną chłonnością terenów przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9.

Obszar	Funkcja terenu	Maksymalne zapotrzebowanie (na podstawie tab. 7)	Maksymalna chłonność (na podstawie tab. 8)
		(m ² p.u.)	(m ² p.u.)
Gmina Świątajno	zabudowa mieszkaniowa	182 451	215 970
	zabudowa usługowa + handlowa		
	zabudowa produkcyjna (przemysłowa)		

Z zestawienia zaprezentowanego w tabeli 9. wynika, że w granicach gminy Świątajno prognozowane jest nieznacznie mniejsze zapotrzebowanie na tereny przeznaczone pod zabudowę niż wynika to z chłonności terenów wyznaczonych na podstawie obowiązujących planów miejscowych. Gmina Świątajno należy do typowych gmin wiejskich o stosunkowo dobrze wykształconej strukturze wynikającej po części z uwarunkowań historycznych. Łączna powierzchnia terenów wyznaczonych pod zabudowę (chłonność) jest o ok. 16% większa od zapotrzebowania wynikającego ze sporządzonej prognozy demograficznej. Rezerwę wyznaczano i powielano w kolejnych planach zagospodarowania przestrzennego, co było efektem ówczesnych prognoz demograficznych dla całej gminy.

6.3. Analiza możliwości finansowania przez gminę uzbrojenia terenów wyznaczonych pod zabudowę

Analizę sytuacji finansowej gminy Świątajno oparto na podstawowych wskaźnikach dotyczących finansów publicznych. W tym celu przeanalizowano dochody i wydatki budżetu gminy w okresie 2012 – 2018, ze szczególnym uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych.

Dochody budżetu gminy Świątajno według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012 – 2019 przedstawiono w tabeli 10.

Tab. 10.

Dochody budżetu gminy Świętajno	2012 (tys. zł)	2013 (tys. zł)	2014 (tys. zł)	2015 (tys. zł)	2016 (tys. zł)	2017 (tys. zł)	2018 (tys. zł)	2019 (tys. zł)
Ogółem	<u>21145,45</u>	<u>24614,78</u>	<u>21100,93</u>	<u>22333,21</u>	<u>26250,75</u>	<u>25623,36</u>	<u>27705,42</u>	<u>29836,16</u>
Rolnictwo i łowiectwo	550,75	304,90	324,78	474,17	369,66	384,11	381,55	517,50
Leśnictwo	5,86	6,08	5,51	4,89	4,25	6,25	6,26	7,64
Transport i łączność	0,00	310,26	182,54	807,29	52,74	116,93	1732,34	643,91
Turystyka	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gospodarka mieszkaniowa	1878,84	1146,40	542,53	328,74	410,11	417,19	428,83	515,51
Działalność usługowa	4,50	11,12	10,28	7,58	6,84	5,76	15,91	17,76
Administracja publiczna	40,19	57,85	89,48	653,15	105,50	41,92	50,40	821,40
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1,03	1,03	55,18	61,40	7,85	1,20	72,88	65,44
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	0,00	19,18	1,00	5,00	0,00	41,53	3,00
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej	5568,59	6249,13	6199,09	6521,19	6896,86	7024,31	7460,42	7608,23
Różne rozliczenia	7705,48	7542,16	7472,11	7491,61	7275,00	7012,08	7486,35	7822,59
Oświata i wychowanie	429,99	473,66	490,45	386,45	261,99	268,92	254,86	397,26
Pomoc społeczna	4577,81	4096,78	4409,51	4284,38	8344,92	863,42	810,82	865,49
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	122,82	173,04	186,54	14,21	0,00	0,00	91,17	61,48
Edukacyjna opieka wychowawcza	117,77	138,84	141,18	174,55	140,88	107,77	83,34	117,78
Rodzina	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8215,20	7959,69	8555,86
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	41,73	3 872,26	711,10	922,60	1 968,25	858,12	829,08	1800,69
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	100,11	131,29	0,00	0,00	0,00	0,19	0,00	0,00
Kultura fizyczna	0,00	0,00	261,45	200,00	400,90	300,00	0,00	14,61

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W badanym okresie łączne dochody budżetu gminy Świętajno wzrosły o prawie 30%, co daje średni wzrost liczony rok do roku na poziomie 4,3%. Dochód per capita wzrósł z poziomu 3,4 tys. zł w 2012

roku do poziomu 5,1 tys. zł w 2019 roku i jest to wynik znacznie powyżej średniej dla województwa warmińsko – mazurskiego. Tendencja wzrostowa w zakresie wysokości łącznych dochodów budżetu gminy Świętajno utrzymuje się od 2010 roku, chociaż w latach 2014 i 2015 zanotowano spadek w tym zakresie.

Stosunkowo niskie dochody w 2014 i 2015 to wynik nałożenia się kilku czynników o charakterze prawnym i makroekonomicznym. W tych latach nastąpiła zmiana przepisów dotyczących podatków i opłat lokalnych, co wpłynęło na obniżenie podatku od nieruchomości. Na całą sytuację nałożyła się ogólna tendencja o charakterze makroekonomicznym (związana z kryzysem światowym) objawiając się spadkiem dochodów z tytułu udziału gminy w podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych.

Od roku 2015 władze samorządowe narzuciły dyscyplinę budżetową w zakresie zarówno dochodów i wydatków gminy, co przełożyło się na ustabilizowanie sytuacji finansowej całego budżetu, pomimo wzrostu wydatków związanych przede wszystkim z realizacją projektów unijnych. Dochody per capita kształtują się mniej więcej na wyrównanym poziomie, z niewielką tendencją wzrostową, co z punktu widzenia finansowania inwestycji publicznych należy uznać za kluczową kwestię.

Sytuacja po stronie dochodowej pozwala na niezbyt optymistyczne spojrzenie na wydatki budżetu gminy, szczególnie w kontekście finansowania zadań własnych z zakresu infrastruktury technicznej. Szans na zrównoważenie budżetu, spłatę zobowiązań i możliwość finansowania nowych zadań z zakresu infrastruktury technicznej, komunikacji oraz pozostałych celów publicznych należy upatrywać w utrzymaniu dyscypliny budżetowej. Dlatego tak ważne jest powiązanie polityki przestrzennej gminy z możliwościami w zakresie finansowania inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej.

Analizę wydatków budżetu gminy Świętajno według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012 – 2019 przedstawiono w tabeli 11.

Tab. 11.

Wydatki budżetu gminy Świętajno	2012 (tys. zł)	2013 (tys. zł)	2014 (tys. zł)	2015 (tys. zł)	2016 (tys. zł)	2017 (tys. zł)	2018 (tys. zł)	2019 (tys. zł)
Ogółem	<u>22206,21</u>	<u>21261,24</u>	<u>20440,32</u>	<u>22791,13</u>	<u>26600,65</u>	<u>28145,06</u>	<u>30813,07</u>	<u>31536,26</u>
Rolnictwo i łowiectwo	870,67	654,59	591,68	780,36	475,13	829,57	496,93	659,76
Transport i łączność	1300,63	1046,43	1592,56	2334,13	753,08	3274,30	4441,56	1665,66
Turystyka	10,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gospodarka mieszkaniowa	1 394,36	303,25	254,49	619,26	189,87	325,91	132,18	187,97
Działalność usługowa	5,55	14,71	64,86	45,12	69,73	158,57	137,44	76,99
Administracja publiczna	1793,13	2076,50	2155,07	2912,48	2356,34	2951,79	3357,69	3685,13
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1,03	1,03	55,18	61,40	7,85	1,20	72,88	65,44
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	121,63	169,00	241,80	215,07	512,54	134,71	270,86	210,81
Obsługa długu publicznego	241,97	171,13	120,62	91,52	72,92	63,58	129,55	167,01
Różne rozliczenia	9,17	11,33	7,59	7,23	6,44	6,90	9,98	15,23
Oświata i	7279,61	7074,32	6997,36	7383,14	7525,23	7633,26	7831,58	8410,74

wychowanie								
Ochrona zdrowia	97,93	450,05	92,84	94,51	97,66	104,21	103,96	104,27
Pomoc społeczna	5310,05	4701,83	5015,35	4924,33	9013,37	1608,18	1630,93	1859,27
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	137,27	156,17	245,00	21,18	0,00	0,00	28,12	145,23
Edukacyjna opieka wychowawcza	141,45	164,58	169,13	216,32	176,29	135,00	104,91	172,48
Rodzina	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8 256,65	8 051,31	659,76
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2633,42	3665,08	1926,88	1550,73	1355,55	1693,58	2728,40	1665,66
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	817,47	532,87	591,34	730,57	719,80	861,91	878,57	0,00
Kultura fizyczna	40,08	68,39	318,58	803,77	3 268,86	105,75	406,22	187,97

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizując budżet gminy Świętajno należy zwrócić uwagę na wysokie wydatki w działach: gospodarka komunalna i ochrona środowiska, transport i łączność, a także oświata i wychowanie oraz opieka społeczna i rodzina. Szczególną uwagę zwracają stosunkowo niewielkie wydatki (z tendencją spadkową) w dziale gospodarka mieszkaniowa (budowa mieszkań komunalnych), wyraźnie widać brak wdrożonych projektów i wsparcia w zakresie budownictwa komunalnego. Znacznie wyższe wydatki niż w analogicznych okresach związane były z finansowaniem inwestycji realizowanych z wykorzystaniem środków unijnych. Należy taką sytuację uznać za niekorzystną z punktu widzenia otwierających się nowych możliwości dotyczących finansowania zadań własnych gminy. Deficyt budżetowy będzie w przyszłości ograniczał możliwości inwestycyjne gminy.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza chłonności terenów wyznaczonych pod zabudowę w kontekście zapotrzebowania wynikającego ze sporządzonej prognozy demograficznej wskazuje na prawidłowo realizowaną politykę przestrzenną samorządu. Oczywiście pojawiają się zagrożenia związane przede wszystkim z przeszacowaniem możliwości finansowych gminy w zakresie realizacji inwestycji infrastrukturalnych i drogowych. Biorąc jednak pod uwagę przeprowadzone wcześniej analizy uwarunkowań środowiskowych i ekonomicznych, a także stan infrastruktury społecznej (szkoły, przedszkola i inne instytucje poprawiające jakość życia mieszkańców) należy uznać kierunek polityki wyznaczony w studium za słuszny. Dodatkowo, na prowadzoną przez samorząd politykę nakładają się działania samorządu na poziomie regionalnym, przede wszystkim w zakresie Obszaru Funkcjonalnego krainy Wielkich Jezior Mazurskich.

W badanym okresie (2012 – 2019) przede wszystkim zauważyć należy wysiłki samorządu polegające na wprowadzeniu reguły budżetowej zmierzającej do utrwalenia dyscypliny budżetowej. Niestety tutaj nakładają się jeszcze nadmierne wydatki inwestycyjne ponoszone w latach poprzednich. Nadmierny deficyt budżetowy ogranicza możliwości inwestycyjne gminy.

W zakresie terenów usługowych przyjęto dosyć dużą rezerwę powierzchni przeznaczonych pod zabudowę. Biorąc pod uwagę prognozowany wzrost znaczenia funkcji turystycznych w polityce przestrzennej gminy należy takie rozwiązanie uznać za właściwe. Tym bardziej, że w okresie dynamicznych zmian możliwy jest scenariusz zwiększonego zapotrzebowania na tego typu tereny.

Rezerwę terenów przemysłowych należy uznać za zbyt małą, biorąc pod uwagę dynamikę rozwoju gminy oraz niekorzystne saldo mobilności miejsc pracy. Tym bardziej, że większość terenów pozostaje

bez uzbrojenia i odpowiedniej komunikacji, a więc bez praktycznej możliwości zabudowy. Biorąc pod uwagę perspektywę rozwoju terenów przewidzianych pod działalność gospodarczą, należą rozważyć również wyznaczenie nowych terenów pod rozwój funkcji mieszkaniowych. W pierwszej kolejności powinny to być tereny położone wewnątrz lub w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących obszarów zabudowy. Należy również zwrócić uwagę na możliwość wyposażenia w sieci infrastruktury technicznej.

ROZDZIAŁ 8.

STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

8.1. Komunikacja drogowa

1) Drogi krajowe

Przez teren gminy Świętajno przebiegają następujące drogi krajowe:

- DK 53 relacji Olsztyn-Szczytno-Rozogi-Myszyniec-Ostrołęka, zakwalifikowana do klasy dróg głównych ruchu przyspieszonego (droga klasy GP),
- DK 58 relacji Olsztynek-Zgniłocha-Jedwabno-Szczytno-Babięta-Ruciane Nida-Pisz-Szczuczyn, zakwalifikowana do klasy dróg głównych (droga klasy G), dla której planuje się dostosowanie do parametrów drogi klasy GP,
- DK 59 relacji Giżycko-Ryn-Mrągowo-Nawiady-Rozogi, zakwalifikowana do klasy dróg głównych (droga klasy G), dla której planuje się dostosowanie do parametrów drogi klasy GP.

Łączna długość dróg krajowych na terenie gminy Świętajno wynosi 25,192 km.

2) Drogi powiatowe

Drogi powiatowe powinny zapewniać powiązanie obszaru gminy z siedzibą powiatu oraz pełnić funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze gminy. Drogi powiatowe przebiegające przez teren gminy przedstawiono w tabeli 12.

Tabela 12.

Lp.	Numer drogi powiatowej	Przebieg drogi powiatowej	Uwagi
1.	1496 N	Dźwierzuty – Orżyny – dr. kraj. nr 58 – Świętajno	zły stan techniczny
2.	1502 N	dr. kraj. nr 53 (Szczytno) – Świętajno	dobry stan techniczny
3.	1504 N	dr. kraj. nr 53 – Świętajno – Spychowo	dobry stan techniczny
4.	1673 N	dr. nr 1502 N (Jerutki) – Olszyny – Gawrzyjałki	średni stan techniczny
5.	1675 N	Jeruty – Lipowiec	średni stan techniczny
6.	1677 N	dr. kraj. nr 53 – Nowe Czajki – Jerominy	średni stan techniczny
7.	1681 N	dr. kraj. nr 58 – Kolonia - dr. nr 1518 N	średni stan techniczny
8.	1655 N	Stare Kiejkuty – Jerutki	nawierzchni żwirowo-gruntowa
9.	1679 N	dr. kraj. nr 58 – dr. nr 1496 N (Zimna Woda)	nawierzchnia żwirowa

Z analizy obecnego układu wynika, że nie wszystkie drogi powiatowe spełniają kryteria techniczne wynikające z przepisów prawa. Część dróg powiatowych posiada nienormatywną szerokość nawierzchni (4,0-4,5 m), co przy bardzo małym ruchu samochodów osobowych i dobrze utrzymanych poboczach jest do przyjęcia, ale biorąc pod uwagę potrzeby komunikacyjne gminy oraz fakt, że po drogach tych odbywa się również ruch samochodów ciężarowych należałoby te drogi zmodernizować. Dwie spośród dróg urządzone są jako żwirowe. Ze względu na stosunkowo małe obciążenie ruchem samochodowym połączenia te powinny zostać zakwalifikowane do uzupełniającego układu komunikacyjnego.

3) Drogi gminne (publiczne)

Sieć dróg gminnych wspomaga sieć krajową i powiatową w bezpośredniej obsłudze komunikacyjnej gminy, zapewniając obsługę sieci osadniczej skupionej i rozproszonej. Drogi i ulice gminne, zgodnie z przepisami o drogach publicznych, powinny uzyskać parametry techniczne drogi klasy „L” - lokalnej lub parametr techniczne klasy „D” - dojazdowa dla dróg gminnych. Drogi i ulice gminne przedstawiono w tabeli 13.

Tabela nr 13.

Lp.	Numer drogi (ulicy)	Nazwa
1.	198001 N	DK58 - Powalczyn
2.	198002 N	dr. gr. gm. – dr. pow. 1502 N
3.	198004 N	Jerutki – dr. gm. 198002 N
4.	198005 N	Jerutki – Jerutki Kol.
5.	198006 N	dr. pow. 1502 N – Chajdyce – DK 53
6.	198007 N	dr. gm. – Chajdyce – Świętajno
7.	198008 N	dr. gm. 198007 N – Jeruty
8.	198009 N	dr. gm. 198008 N - DK 53 (Chochół)
9.	198010 N	Chochół – dr. gm. 198012 N (Jerominy)
10.	198011 N	Chochół – Biały Grunt
11.	198012 N	dr. pow. 1677 (Jerominy) – DK 53
12.	198013 N	dr. gm. 198012 N – dr. pow. 1677 N (Cis)
13.	198014 N	Biały Grunt – Zielone
14.	198015 N	Powalczyn – Piasutno
15.	198016 N	dr. pow. 1502 N – Piasutno
16.	198017 N	dr. gm. 198016 N – dr. pow. 1681 N
17.	198018 N	dr. gm. Babięta – Piasutno
18.	198019 N	dr. gm. 198018 N – dr. pow. 1681 N
19.	198020 N	Piasutno – dr. pow. 1504 N
20.	198021 N	dr. gm. 198020 N – dr. pow. 1504 N
21.	198022 N	Świętajno – dr. pow. 1681 N

22.	198023 N	Świątajno – Chochół (nadleśnictwa) – DK 53
23.	198025 N	dr. gm. 198024 N – granica gminy (Występ)
24.	198026 N	dr. pow. 1681 N – Spychówko – DK 59 – granica gminy (połom)
25.	198027 N	granica gminy – Koczek – Spychowo
26.	198028 N	Spychowo – granica gminy (Karwica)
27.	198029 N	dr. gm. 198027 N – dr. gm. 198028 N
28.	198030 N	dr. gm. 198027 N – dr. gm. 198028 N
29.	198031 N	DK 59 (Spychowo) – DK 59
30.	198032 N	Kolonia (wieś)
31.	198033 N	Świątajno ul. Dworcowa
32.	198034 N	Świątajno ul. Kajki
33.	198035 N	Świątajno ul. Kopernika
34.	198036 N	Świątajno ul. Kościuszki
35.	198037 N	Świątajno ul. Lanca
36.	198038 N	Świątajno ul. Leśna
37.	198040 N	Świątajno ul. Spółdzielcza
38.	198041 N	Świątajno ul. Żymierskiego
39.	198042 N	Spychowo ul. 12-go Stycznia
40.	198043 N	Spychowo ul. Jagienki
41.	198044 N	Spychowo ul. Kolejowa
42.	198045 N	Spychowo ul. Krótka
43.	198046 N	Spychowo ul. Kwiatowa
44.	198047 N	Spychowo ul. Łąkowa
45.	198048 N	Spychowo ul. Myśliwska
46.	198049 N	Spychowo ul. Ogrodowa
47.	198050 N	Spychowo ul. Osiedle Zacisze
48.	198051 N	Spychowo ul. Rybacka
49.	198052 N	Spychowo ul. Rieczna
50.	198053 N	Spychowo ul. Sienkiewicza
51.	198054 N	Spychowo ul. Słoneczna
52.	198055 N	Spychowo ul. Spokojna

Na rysunku 26. przedstawiono aktualny przebieg sieci dróg na terenie gminy Świątajno

Rysunek 26. Istniejący układ drogowy w granicach gminy

8.2. Komunikacja kolejowa

Przebiegająca przez teren gminy Świętajno linia kolejowa nr 219 Olsztyn - Szczytno – Ełk (w km 55,850 – 73,700), z uwagi na jej lokalne znaczenie gospodarcze objęta została projektem pn.: Prace na linii kolejowej nr 219 na odcinku Szczytno – Ełk, umieszczonym na liście projektów o znaczeniu regionalnym (Ip 8) w Dokumencie Implementacyjnym (DI) do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.). Ujęta została również w Krajowym Programie Kolejowym do 2023 r. pod pozycją 2.008 na liście projektów podstawowych.

W zagospodarowaniu gruntów usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej należy każdorazowo uwzględnić odpowiednie przepisy dotyczące kolei i urządzeń kolejowych, a także przepisy prawa budowlanego i prawa ochrony środowiska.

Budynki mieszkalne, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej powinny być usytuowane w odległości zapewniającej zachowanie w zależności od przeznaczenia budynku, dopuszczalnego poziomu hałasu i wibracji, określonych w przepisach o ochronie środowiska.

8.3. Trasy rowerowe

Przez teren gminy Świętajno przebiegają trasy rowerowe o randze regionalnej i lokalnej:

- międzynarodowa Trasa Tysiąca Jezior Północnych (EUROVELO R9), wiążąca Pojezierze Pomorskie z Pojezierzem Mazurskim, na obszarze województwa prowadząca przez Iławę, Ostródę, Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Kętrzyn, Węgorzewo, Gołdap w kierunku Litwy i Białorusi, uzupełnioną o warianty: Węgorzewo – Giżycko – Świętajno – Olecko – granica województwa oraz Iława – Lubawa – Olsztynek – Olsztyn i odgałęzienia: z Lidzbarka Warmińskiego w kierunku Bezled do Kaliningradu oraz z Olsztyna przez Szczytno, Pisz i Augustów w kierunku Białorusi (przebieg orientacyjny).

Trasy rowerowe o randze lokalnej:

- trasa rowerowa „Szlak Lanca” o długości 24,4 km, przebiegająca w pobliżu jezior Marksewo, Krawno (Bagna Krawieńskie), miejscowości Powalczyn, jezior: Nożyce, Piasutno i Świętajno (trasa prowadzi głównie drogami leśnymi z niewielkimi odcinkami asfaltowymi i dwoma przejściami przez drogę krajową);
- trasa rowerowa „Szlak Juranda” o długości 25,3 km, przebiegająca w pobliżu Spychowa, Kolonii, Piasutna (leśniczówka), jeziora Zyzdrój oraz linii Hindenburga (trasa poprowadzona jest drogami gruntowymi oraz drogami o nawierzchni żwirowej);
- trasa rowerowa „Szlak Ostatniego Niedźwiedzia” o długości 17,3 km, biegnąca od miejscowości Spychowo (cmentarz), w kierunku leśniczówki Niedźwiedzi Kąt i dalej przez rezerwat przyrody „Pupy” i ścieżkę edukacyjną „Jezioro Ciche” (krótki szlak niemal wyłącznie leśny z możliwością przedłużenia dzięki połączeniu z innymi szlakami).

Priorytetem w zakresie utrzymania i rozwoju tras rowerowych jest włączenie systemu tras lokalnych w sieć tras regionalnych oraz powiązanie go z siecią międzynarodową. Realizacja systemu tras rowerowych będzie miała istotny wpływ na rozwój turystyki. Ponadto wartością dodaną będą działania w sferze społecznej (edukacyjnej), poznawczej i integracyjnej.

8.5. Szlaki wodne

Przez teren gminy Świętajno przebiega kajakowy „Szlak Krutyni”. Jest to jeden z najpopularniejszych i najbardziej urozmaiconych szlaków wodnych w kraju. Jego około stukilometrowa trasa prowadzi malowniczą rzeką Krutynią, na poszczególnych odcinkach przybierającą nazwy lokalne (na terenie Gminy Świętajno nosi ona nazwę Spychowska Struga i liczy około 9 km). Trasa szlaku: jez. Lampackie - rz. Sobiepanka - jez. Kujno - rz. Grabówka - jez. Dłużec - jez. Białe - rz. Dąbrówka - jez. Gant - rz. Babięcka Struga - jez. Zyzdrój Wlk. - jez. Zyzdrój Mały - rz. Spychowska Struga - jez. Spychowskie - jez. Zdrużno - jez. Uplik - jez. Mokre - jez. Krutyńskie - rz. Krutynia (Iznota-Czarna Rz.) - jez. Bełdany - jez. Guzianka Mł.- jez. Guzianka Wlk. - Ruciane Nida - jez. Nidzkie.

8.6. Sieć wodociągowa

Gminna sieć wodociągowa jest zarządzana przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Świętajnie Sp. z o.o. W skład wodociągu gminnego wchodzi dwie stacje uzdatniania wraz z ujęciami wody podziemnej stanowiących ich źródło zasilania. Zgodnie z oznaczeniami na rysunku studium są to:

- SUW „Świętajno” z ujęciem 1A, 2 i 2A o wydajności $Q_{sr}/\text{dobę}$ 810 m³
- SUW „Spychowo” z ujęciem 1A i 3 o wydajności $Q_{sr}/\text{dobę}$ 200 m³.

Według stanu na koniec 2019 r. możliwość korzystania z wodociągów gminnych posiadało 95% mieszkańców, a łączna długość sieci wodociągowej wynosiła 139,7 km (do sieci wodociągowej przyłączono 1706 budynków).

Zwodociągowane miejscowości to: Świętajno, Piasutno, Jerutki, Kolonia, Jeruty, Chochoł, Jerominy, Biały Grunt, Konrady, Nowe Czajki, Stare Czajki, Cis, Zielone, Spychowo, Kierwik, Koczek, Bystrz, Powalczyn, Długi Borek, przy czym część z wymienionych miejscowości została zwodociągowana częściowo. Miejscowość Długi Borek zaopatrywana jest z ujęcia w Farynach w gminie Rozogi. Do sieci wodociągu gminnego nie są podłączone miejscowości: Połom, Spychówko, Szklarnia, Niedźwiedzi Kąt, Spychowski Piec.

Gmina Świętajno posiada dosyć duże zasoby wód podziemnych, wynikające z położenie w granicach trzech zbiorników wód podziemnych: zbiornika międzymorenowego Olsztyn (nr 213) i zbiornika Sandr Kurpie (nr 216) oraz zbiornika Subniecka Warszawska (nr 215). Dobowa zdolność produkcyjna czynnych urządzeń do pozyskania i uzdatniania wody w granicach gminy Świętajno jest wykorzystywana w ok. 80% i w całości pokrywa zapotrzebowanie.

8.7. Kanalizacja sanitarna

Zgodnie z Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III/62/14 z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Świętajno oraz likwidacji dotychczasowej aglomeracji Świętajno i Spychowo (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z 2015 r. poz. 391) część terenu gminy została włączona do aglomeracji Świętajno. Zgodnie z uchwałą zakłada się realizację sieci kanalizacji sanitarnej do nieprzekraczalnego terminu wynikającego z obowiązującego Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Zasięg aglomeracji oznaczony został na załączniku do uchwały.

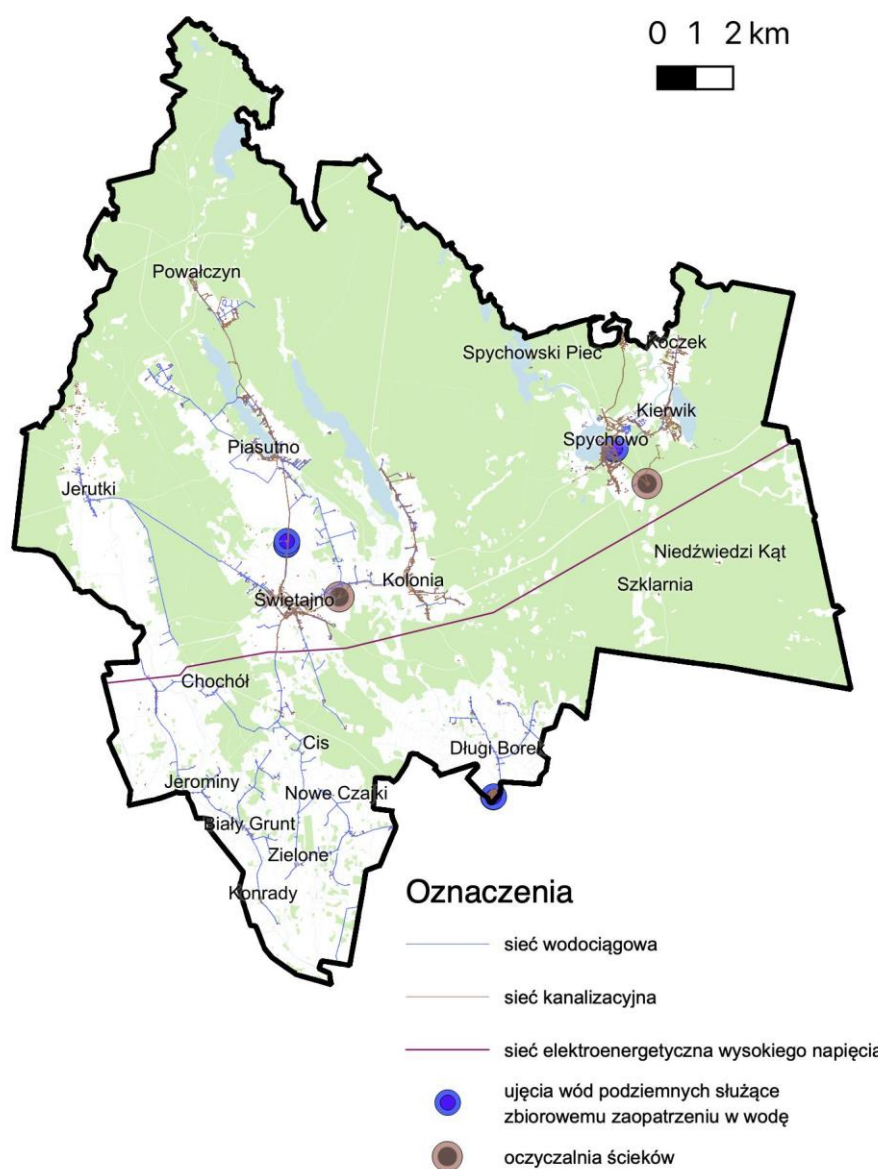
System kanalizacji sanitarnej gminy Świętajno oparty jest na działaniu oczyszczalni ścieków znajdujących się w następujących miejscowościach:

- Świętajno o wydajności 564 m³/średniodobowo (biologiczno-mechaniczna z podwyższonym usuwaniem biogenów),
- Spychowo o wydajności 250 m³/średniodobowo (biologiczno-mechaniczna z podwyższonym usuwaniem biogenów).

Gminna sieć kanalizacyjna zarządzana jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Świętajnie Sp. z o.o. łączny wskaźnik skanalizowania obszaru gminy wynosi 75%. łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi 67,02 km. Do sieci kanalizacyjnej przyłączonych jest 1178 budynków (według danych na koniec 2019 r.). Sieć kanalizacyjna obejmuje następujące miejscowości: Świętajno, Kolonia, Piasutno (część), Powalczyn, Spychowo, Bystrz, Kierwik, Koczek, Połom.

Do sieci kanalizacyjnej nie są podłączone miejscowości: Biały Grunt, Chochoł, Nowe Czajki, Cis, Stare Czajki, Długi Borek, Jerominy, Jerutki, Jeruty, Konrady, Zielone, Spychówko, Szklarnia, Niedźwiedzi Kąt, Spychowski Piec.

Większość miejscowości na terenie gminy położona jest na terenach pozbawionych częściowej lub pełnej izolacji wód podziemnych. Gospodarka ściekowa zapewniająca odbiór ścieków ze wszystkich nieruchomości powinna bazować na sprawnym i wydajnym systemie kanalizacji.

Rysunek 27. Istniejący układ wodociągowej i kanalizacyjnej

8.8. Elektroenergetyka

Na terenie gminy Świętajno nie występują sieci elektroenergetycznych o napięciach 220kV i 400kV. Przez teren gminy Świętajno przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia WN 110kV relacji Szczytno – Nida.

Pas ochrony funkcyjnej dla istniejących sieci WN 110kV wynosi po 18,5 m od osi linii w obie strony. W celu zapewnienia dostaw energii elektrycznej w związku z rozwojem zabudowy ustala się lokalizację projektowanej stacji elektroenergetycznej 110kV/15kV GPZ Świętajno zgodnie z oznaczeniami na rysunku studium. Budowa stacji energetycznej 110kV/15kV zasilanej obustronnie liniami napowietrznymi 110kV w znacznym stopniu przyczyni się do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego obszaru gminy.

Dostawa energii elektrycznej dla obszaru gminy Świętajno realizowana jest ze stacji 110kV/ 15kV GPZ Szczytno 2 liniami średniego napięcia 15kV i dalej poprzez stacje transformatorowe 15kV/0,4kV oraz linie niskiego napięcia.

Dostawa energii elektrycznej do odbiorców gminy odbywa się liniami średniego napięcia 15kV i dalej poprzez stacje transformatorowe 15/0,4 kV oraz linie niskiego napięcia 0,4 kV. Obecnie wszyscy mieszkańcy gminy Świętajno mają zapewnione dostawy energii elektrycznej. Istniejące sieci są poddawane bieżącym konserwacjom.

8.9. Gospodarka odpadami stałymi

Gospodarka odpadami oparta jest na usługach świadczonych przez podmiot wybrany w trybie konkurencyjnym. Odpady wywożone są poza teren gminy zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami. Zgodnie z w/w planem gmina została przyporządkowana do Regionu Centralnego, w którym Regionalną Instalacją Przetwarzania Odpadów Komunalnych jest Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp. z o.o. w Olsztynie.

Głównymi założeniami tworzonego systemu gospodarki odpadami są:

- zapewnienie ekonomicznego i technologicznego uzasadnienia zastosowanych rozwiązań całego systemu gospodarki odpadami,
- zbudowanie modelu dającego gwarancję obsługi wszystkich mieszkańców na równych zasadach przy zachowaniu równego poziomu cenowego,
- zapewnienie możliwości monitorowania całego strumienia odpadów,
- wzbogacenie systemu gospodarki odpadami o skuteczny program edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Na terenie gminy nie stwierdzono problemu dzikich wysypisk śmieci.

8.10. Sieć gazowa

Teren gminy Świętajno nie jest obsługiwany przez sieć gazową. Żaden z budynków nie jest podłączony do sieci gazowej.

Gmina powinna przeprowadzić analizę oraz w zależności od otrzymanych wyników opracować koncepcję gazyfikacji obszaru, w której zostałyby określone zapotrzebowanie na dostawę gazu dla poszczególnych obszarów. Projekt powinien powstać w konsultacji z właścicielami i dystrybutorami gazu, którzy wyrażają gotowość budowy sieci w zakresie wskazanym przez samorząd.

Rozdział 9.

WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych, co wynika wprost z art. 10 ust. 1 pkt 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293).

Rzetelna identyfikacja obiektów i obszarów chronionych pozwala na właściwą realizację ustalonej polityki przestrzennej. Z uwagi na charakter gminy Świętajno decydujące są przede wszystkim przepisy dotyczące ochrony przyrody, ochrony gruntów rolnych i leśnych czy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

9.1. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 6 ze zmianami) wprowadziła

jednoznaczną definicję lasów, wyszczególniając dwa przypadki. Lasem w rozumieniu ustawy jest grunt o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) – drzewami i krzewami oraz runem leśnym – lub przejściowo jej pozbawiony: przeznaczony do produkcji leśnej lub stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo wpisany do rejestru zabytków. Drugim przypadkiem jest grunt związany z gospodarką leśną, zajęty pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne. Gospodarkę leśną prowadzi się biorąc pod uwagę powszechną ochronę lasów, trwałość utrzymania lasów, ciągłość i zrównoważone wykorzystanie wszystkich funkcji lasów oraz ciągłe powiększanie zasobów leśnych.

Do zalesienia, zgodnie z ustawą o lasach, mogą być przeznaczone nieużytki, grunty rolne nieprzydatne do produkcji rolnej i grunty rolne nieużytkowane rolniczo oraz inne grunty nadające się do zalesienia, a w szczególności: grunty położone przy źródłiskach rzek lub potoków, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach jezior i zbiorników wodnych, lotne piaski i wydmy piaszczyste, strome stoki, zbocza, urwiska i zapadliska, hałdy i tereny po wyeksploatowanym piasku, żwirze, torfie i glinie.

Grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, a zmiana lasu na użytek rolny jest dopuszczalna w przypadkach szczególnie uzasadnionych.

Ustawa o lasach charakteryzuje lasy ochronne, które na terenie gminy Świętajno, związane są przede wszystkim z ochroną zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, regulujących stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów.

9.2. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody

Obiekty i obszary chronione związane z ustawą o ochronie przyrody zostały szczegółowo opisane w rozdziale 4 (str. 30 i dalsze). Na terenie gminy występują dwa rezerваты przyrody, park krajobrazowy, dwa obszary chronionego krajobrazu, po jednym obszarze Natura 2000 (SOO i OSO) oraz dwa użytki ekologiczne i dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także wiele pomników przyrody.

9.3. Obszary chronione na podstawie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, co wynika z ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1161 ze zm.)

Ochrona gruntów rolnych polega na ograniczaniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nieleśne, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej i ruchów masowych ziemi, rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze, zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi. Natomiast ochrona gruntów leśnych polega na ograniczaniu przeznaczania ich na cele nieleśne lub nierolnicze, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej i ruchów masowych ziemi, przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej, poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności oraz ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Grunty rolne najwyższych klas skupione są w obrębie Piasutno, w szczególności w kierunku południowo-zachodnim od miejscowości Piasutno. Natomiast grunty leśne zdecydowanie dominują w strukturze gminy Świętajno, przeważając przede wszystkim w północno-wschodniej części

obszaru gminy.

9.4. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów Prawa wodnego

Zgodnie z przepisami ustawy Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zmianami) gospodarowanie wodami prowadzi się z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości. W celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia się obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Zapewnieniu odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochronie zasobów wodnych, służy ustanawianie między innymi stref ochronnych ujęć wody. Zgodnie z Rozporządzeniem nr 34 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 11 czerwca 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Warm-Maz. z dnia 15 czerwca 2021 r., poz. 2358) ustanowiona została strefa ochronna ujęcia wody podziemnej w miejscowości Spychowo. Na strefę ochronną składają się: teren ochrony bezpośredniej oraz teren ochrony pośredniej. Łącznie teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej obejmuje powierzchnię 3,14 km². Na terenie ochrony bezpośredniej obowiązują zakazy i nakazy, o których mowa w art. 127 oraz 128 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Na terenie ochrony pośredniej zabrania się:

- 1) wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi;
- 2) rolniczego wykorzystania ścieków;
- 3) składowania opakowań po nawozach i środkach ochrony roślin;
- 4) używania statków powietrznych do przeprowadzania zabiegów rolniczych;
- 5) urządzania przyzmykiszonkowych;
- 6) chowu lub hodowli ryb, ich dokarmiania lub zanęcania;
- 7) lokalizowania składowisk odpadów niebezpiecznych, innych niż niebezpieczne i obojętne oraz obojętnych;
- 8) przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych;
- 9) stosowania i składowania chemicznych środków zimowego utrzymania dróg;
- 10) lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych oraz innych substancji, a także rurociągow do ich transportu;
- 11) lokalizowania cmentarzy oraz grzebania martwych zwierząt;
- 12) wydobywania kopaliny;
- 13) wykonywania odwodnień budowlanych lub górniczych.

Docelowo wszystkie ujęcia wody powinny mieć ustanowione z urzędu przez dyrektora zarządów zlewni strefy ochrony bezpośredniej. W granicach stref ochronnych ujęć wody obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów prawa wodnego.

Główne zbiorniki wód podziemnych zostały szczegółowo opisane w rozdziale 11.2.

9.5. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282) w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych.

Formy ochrony zabytków na terenie gminy Świętajno zostały opisane w rozdziale 5, z czego większość znajduje się w miejscowości Jerutki, Świętajno oraz Spychowo.

9.6. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa geologicznego i górniczego

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górniczne nałożyła obowiązek wprowadzenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obszaru udokumentowanego złoża kopaliny, obszaru udokumentowanego kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla oraz obszaru udokumentowanego złoża węglowodorów. W studium uwzględnia się również obszary i tereny górnicze. Udokumentowane złoża kopalin oraz obszary i tereny górnicze zostały opisane w rozdziale 11. Na terenie gminy Świątajno nie znajdują się natomiast obszary udokumentowanego kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla czy obszary udokumentowanego złoża węglowodorów.

Warto zwrócić uwagę, że podejmowanie i wykonywanie działalności określonej ustawą prawo geologiczne i górniczne jest dozwolone tylko wówczas, jeżeli nie naruszy przeznaczenia nieruchomości określonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w odrębnych przepisach. Jednak w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podejmowanie i wykonywanie działalności określonej ustawą jest dopuszczalne tylko wówczas, jeżeli nie naruszy sposobu wykorzystywania nieruchomości ustalonego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w odrębnych przepisach.

Rozdział 10.

WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROZEŃ GEOLOGICZNYCH

W granicach administracyjnych gminy Świątajno nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

Rozdział 11.

WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

11. 1. Udokumentowane złoża kopalin

Na terenie gminy Świątajno znajduje się jedno udokumentowane złożo kopalin „Świątajno” zlokalizowane w kierunku północno-zachodnim od miejscowości Świątajno. Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego złożo „Świątajno” posiada kod systemowy 10918 KN (kruszywa naturalne) i ma powierzchnię 1,32 ha. Rozpoczęcie eksploatacji nastąpiło 20.03.2007 roku, złożo jest obecnie zagospodarowane. Nadzór górniczy nad przedmiotowym złożem sprawuje Okręgowy Urząd Górniczy w Warszawie.

11.2. Zasób wód podziemnych

W granicach gminy Świątajno znajdują się trzy nieudokumentowane główne zbiorniki wód podziemnych: w części zachodniej nr 213 Olsztyn, w części wschodniej nr 215 Subniecka Warszawska oraz w części południowej nr 216 Sandr Kurpie. W poniższej tabeli 14. znajduje się zestawienie wyżej wymienionych głównych zbiorników wód podziemnych.

Tabela 14.

Wyszczególnienie	1	2	3
------------------	---	---	---

nr GZWP	216	215	213
nazwa GZWP	Sandr Kurpie	Subniecka Warszawska	Olsztyn
ranga GZWP	główny	główny	główny
powierzchnia [km ²]	1140	51000	1577,2
stan	nieudokumentowany	nieudokumentowany	nieudokumentowany
rok	1998	-	2007
głębokość od [m]	2	0	20
głębokość do [m]	10	0	50
głębokość średnia [m]	3	160	0
typ ośrodka	porowy	porowy	porowy

Obszar ochronny zbiornika wód podziemnych (nieustanowiony) GZWP nr 216 Sandr Kurpie obejmuje swoim zasięgiem południowo-wschodnią część gminy Świętajno. Szczegółowa charakterystyka wyżej wymienionego zbiornika wód podziemnych została zamieszczona w poniżej tabeli 15.

Tabela 15.

Wyszczególnienie	1
ID	273
numer obszaru	21601
nr GZWP	216
powierzchnia [km ²]	1268
stan	nieustanowiony
uwagi	Dodatek do dokumentacji określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia stref ochronnych zbiornika wód podziemnych w utworach czwartorzędowych Sandr KURPIE – GZWP nr 216

11. 3. Udokumentowany kompleks podziemnego składowania dwutlenku węgla

Na terenie gminy Świętajno na występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Rozdział 12.

WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

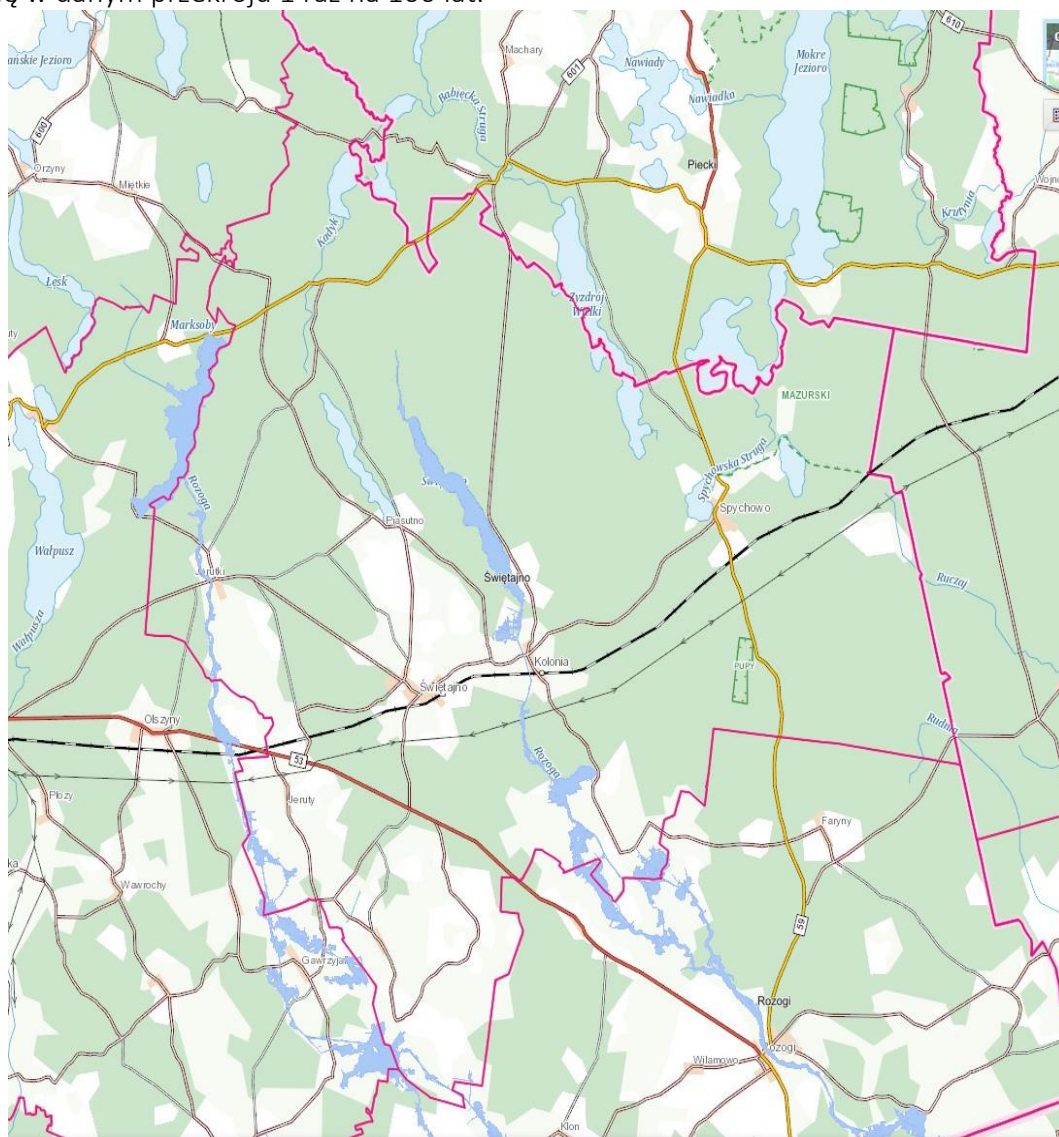
Na terenie gminy Świętajno zlokalizowany jest jeden teren górniczy „Świętajno”, położony na północny-zachód od miejscowości Świętajno. W bazie danych Państwowego Instytutu Geologicznego teren górniczy (o identyfikatorze 4222) posiada status: aktualny. Teren górniczy wyznaczano 05.03.2007 roku, natomiast ważność koncesji mija 12.04.2022 roku. Nadzór nad terenem górniczym sprawuje Okręgowy Urząd Górniczy w Warszawie. Wydawcą decyzji wyznaczającej był Starosta Powiatowy – pow. Szczytno. Powierzchnia terenu górniczego wynosi 19299 m².

Wewnątrz wyżej wymienionego terenu górniczego wyznaczono także obszar górniczy „Świętajno” o powierzchni 11217 m² i numerze w rejestrze 10-14/3/152.

Rozdział 13.

WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku, na terenie gminy Świętajno występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na rysunku studium oznaczono obszary dla rzek Szkwa (w środkowej części gminy wraz z jeziorem Świętajno) oraz Rozoga (niewielki fragment w południowo-zachodniej części gminy). Zgodnie z informacjami udostępnionymi przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie obszary z oznaczeniem 1% oznaczają tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (czyli raz na 100 lat) i należy przez to rozumieć, że do obliczeń wykorzystano przepływ wody (maksymalny) o wartości prawdopodobieństwa 1%. Przepływy te oblicza się na podstawie wartości maksymalnych przepływów rocznych, obserwowanych w wieloleciu (z co najmniej 30 lat) w danym przekroju wodowskazowym rzeki. Przepływ maksymalny o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% oznacza, że statystycznie takie natężenie przepływu może pojawić się w danym przekroju 1 raz na 100 lat.

obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Rysunek 28. Mapa zagrożenia powodziowego
(źródło: www.geoportal.gov.pl)